

สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย

สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของ ครัวเรือนที่ยากจนดัดฐานในภาคกลาง รายงานฉบับสมบูรณ์

ผศ. ดร. สมจิณต์ สืบกรวัณท์

ผศ. สมบัติ พันธ์วิศิษฐ์

ผศ. วิรุฬห์ จิวสวัสดิ์

รศ. ดร. ชินวัตร สมสืบ

มกราคม 2543

สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของ ครัวเรือนที่ยากจนดักดาน ในภาคกลาง

รายงานฉบับสมบูรณ์

ที่ปรึกษา

รศ. ดร. เมธี ครองแก้ว

คณะนักวิจัย

ผศ. ดร. สมจินต์ สันถารักษ์

รศ. ดร. ชินรัตน์ สมสืบ

ผศ. สมบัติ พันธิวิเศษ

ผศ. รัฐวิทย์ จิวสวัสดิ์

มกราคม 2543

คณะนักวิจัย

รศ. ดร. เมธี	ครองแก้ว	ที่ปรึกษา
คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์		
ผศ. ดร. สมจินต์	ตันถวัลย์	หัวหน้าโครงการ
สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช		
รศ. ดร. ชินรัตน์	สมสืบ	นักวิจัย
สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช		
ผศ. สมบัติ	พันธวิชัย	นักวิจัย
สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช		
ผศ. รัฐวิทย์	จิรวัด	นักวิจัย
สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช		

คำนำ

รายงานฉบับนี้ เป็นรายงานฉบับสมบูรณ์ของโครงการศึกษาสภาพเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนยากจนดัดดานในภาคกลาง (A Study on the Socio-Economic Characteristics of the Ultra Poor Households in the Central Region) ส่วนรายงานสรุปเบื้องต้น ได้เสนอต่อที่ประชุมระดับชาติเรื่อง "การวิเคราะห์ภาวะเศรษฐกิจและสังคมของคนจนดัดดาน (ultra poor) ในประเทศไทย" ซึ่งร่วมกันจัดโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยและสถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2543 ณ ห้องแกรนด์ บอลรูม โรงแรมเซ็นจูรี่ปาร์ค ถนนราชปรารภ กรุงเทพมหานคร

คณะนักวิจัยขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. เมธี ครองแก้ว ซึ่งเป็นเมธีวิจัยอาวุโสของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ที่ได้จัดสรรเงินทุนวิจัยและให้คำปรึกษาโดยตลอดจนการวิจัยเสร็จสิ้นสมบูรณ์ คณะนักวิจัยขอขอบพระคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยที่ได้จัดสรรงบประมาณให้คณะนักวิจัยขอขอบพระคุณศาสตราจารย์ ดร. วันเพ็ญ สุรฤกษ์ แห่งคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และรองศาสตราจารย์ พัทธกษิตี ฉายะภูติ ที่ให้ข้อคิดและคำปรึกษาเมื่อเริ่มโครงการ

คณะนักวิจัยเห็นว่าการวิจัยในโครงการนี้สำเร็จลงอย่างดีก็ด้วยความเอาใจใส่และความตั้งใจในรายละเอียดทุกอย่างของผู้ช่วยนักวิจัยและผู้ออกสัมภาษณ์ภาคสนามทุกคน ในการออกภาคสนาม ผู้สัมภาษณ์ทุกคนเป็นผู้ที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีและมีหลายคนที่ยจบปริญญาโทและมีประสบการณ์ในการวิจัยมาแล้วทั้งสิ้น คณะนักวิจัยจึงมั่นใจในข้อมูลที่ได้รับ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ขอขอบคุณอาจารย์กุลลณี มุทธากลิน แห่งสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ที่ได้ช่วยประมวลผลด้วยความอดทนอย่างมากท้ายที่สุด คณะนักวิจัยมีความซาบซึ้งในความกรุณาของข้าราชการในสำนักงานพัฒนาชุมชนในอำเภอต่างๆ ประธานและกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบลในท้องที่ที่ไปสำรวจข้อมูล และกำนันผู้ใหญ่บ้านทุกท่าน ที่ได้ช่วยเหลือในการประสานงานและให้ข้อมูล รวมทั้งหัวหน้าครัวเรือนทุกท่านที่ได้สละเวลาทำมาหาเลี้ยงชีพมาให้ข้อมูลแก่คณะที่ไปสำรวจในครั้งนี้

คณะนักวิจัยหวังว่าผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อสังคมและนำมาซึ่งกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับคนยากจน เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของคนไทยทุกคนโดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ การวิจัยอาจตอบคำถามได้บางข้อ แต่ก็คาดหวังว่าจะเป็นแนวทางของการวิจัยต่อไปได้

คณะนักวิจัย

กันยายน 2543

สารบัญ

	หน้า
คณะนักวิจัย.....	i
คำนำ.....	ii
สารบัญ.....	iii
สารบัญตาราง.....	iv
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ปัญหาที่ต้องการศึกษาวิจัย.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	2
1.3 ขอบเขตและวิธีการศึกษาวิจัย.....	2
1.4 ระยะเวลาในการดำเนินการ.....	2
1.5 วิธีการศึกษา.....	3
บทที่ 2 สภาพทั่วไปของภาคกลาง ของจังหวัด และของหมู่บ้านที่ศึกษา	8
2.1 สภาพทั่วไปของภาคกลาง.....	8
2.1.1 ขนาดและที่ตั้ง.....	8
2.1.2 ลักษณะภูมิประเทศ.....	8
2.1.3 ลักษณะภูมิอากาศ.....	10
2.1.4 ดินและการใช้ประโยชน์ที่ดิน.....	11
2.1.5 ทรัพยากรน้ำ.....	13
2.1.6 ทรัพยากรป่าไม้.....	14
2.1.7 ประชากร.....	14
2.1.8 รายได้และรายจ่ายของครัวเรือน.....	15
2.1.9 สภาพเศรษฐกิจ.....	15
2.1.10 การคมนาคมและการขนส่ง.....	17
2.1.11 การศึกษา.....	18
2.1.12 สภาพความเป็นอยู่ของครัวเรือนในชนบทภาคกลาง.....	18
2.2 สภาพทั่วไปของจังหวัดที่ศึกษา.....	19
2.2.1 จังหวัดชัยนาท.....	19

	หน้า
2.2.2 จังหวัดสระบุรี.....	22
2.2.3 จังหวัดสระแก้ว.....	25
2.2.4 จังหวัดกาญจนบุรี.....	28
2.3 สภาพทั่วไปของหมู่บ้านที่สำรวจ.....	31
2.3.1 สภาพพื้นที่และประชากร.....	31
2.3.2 ระยะห่างจากศูนย์กลางความเจริญในท้องถิ่น.....	32
2.3.3 ภาวะการถือครองที่ดิน.....	32
2.3.4 ความสมบูรณ์ของแหล่งน้ำ.....	33
2.3.5 โทรศัพท์สาธารณะ.....	33
2.3.6 การรับจ้าง.....	33
2.3.7 วัดและโรงเรียน.....	33
2.3.8 ระดับการพัฒนาในความเห็นของผู้นำหมู่บ้าน.....	34
2.3.9 การลักขโมย.....	34
บทที่ 3 สภาพเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนยากจนดักดาน.....	74
3.1 ลักษณะและขนาดของครัวเรือน.....	74
3.2 โครงสร้างประชากร.....	74
3.3 การศึกษา.....	75
3.4 อาชีพ.....	75
3.5 การเปลี่ยนแปลงอาชีพ.....	76
3.6 จำนวนวันทำงานต่อปี.....	76
3.7 การทำงานรับจ้าง.....	77
3.8 การย้ายถิ่น.....	77
3.9 สถานภาพสมรสของหัวหน้าครัวเรือนยากจน.....	78
3.10 การวางแผนครอบครัว.....	79
3.11 จำนวนบุตรที่อยู่รอดและบุตรที่เสียชีวิต.....	79
3.12 ความพิการและการเจ็บป่วยเรื้อรัง.....	79
3.13 ลักษณะตัวม.....	80
3.14 ลักษณะของบ้านที่อยู่อาศัย.....	80
3.15 การถือครองที่ดิน.....	80
3.16 การเปลี่ยนแปลงจำนวนที่ดินถือครอง.....	81

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.17 การประกอบอาชีพการเกษตร.....	81
3.18 รายได้และแหล่งที่มาของรายได้.....	82
3.19 รายจ่ายและประเภทของรายจ่าย.....	83
3.20 รายได้สุทธิ.....	83
3.21 รายได้และรายจ่ายเมื่อพิจารณาแยกกลุ่มครัวเรือน.....	84
3.22 ภาวะหนี้สิน.....	85
3.23 การเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม.....	85
3.24. ความช่วยเหลือที่ได้รับ.....	86
3.25 ปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต.....	87
3.26 การรับทราบข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อมวลชน.....	88
3.27 การใช้เวลาว่าง.....	88
3.28 ความรู้สึกเกี่ยวกับความยากจน.....	88
3.29 ปัญหาของครัวเรือนยากจน.....	89
3.30 การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร.....	89
3.31 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของรายได้ รายจ่าย หนี้สิน.....	91
บทที่ 4 สรุปและเสนอแนะ.....	134
4.1 สรุปสภาพทั่วไป.....	134
4.2 สภาพเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนยากจนดักดาน.....	138
4.3 สาเหตุของความยากจนดักดานในภาคกลาง.....	139
4.4 สภาพเศรษฐกิจและสังคมในชนบทดักดานความยากจน.....	140
4.5 เศรษฐกิจพอเพียงในบริบทของความยากจนดักดาน.....	142
4.6 ทางออกให้ครัวเรือนยากจนดักดาน.....	142

บรรณานุกรม

ภาคผนวก

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1 เนื้อที่ของจังหวัดในภาคกลาง.....	35
ตารางที่ 2.2 เนื้อที่ถือครองทางการเกษตรและป่าไม้ ของภาคกลางจำแนกเป็นรายจังหวัด.....	36
ตารางที่ 2.3 ลักษณะการใช้ที่ดินที่ถือครองเพื่อการเกษตร ในภาคกลาง.....	37
ตารางที่ 2.4 จำนวนผู้ถือครองที่ดินทำการเกษตรในภาคกลางจำแนกตามขนาดเนื้อ ที่ถือครองทั้งสิ้น ปี 2540.....	38
ตารางที่ 2.5 อัตราร้อยละผู้ถือครองทำการเกษตร จำแนกตามลักษณะการถือครองที่ดิน.....	38
ตารางที่ 2.6 แม่น้ำที่สำคัญในภาคกลาง.....	39
ตารางที่ 2.7 เนื้อที่ป่าไม้ในภาคกลางและการเปลี่ยนแปลง.....	40
ตารางที่ 2.8 กำลังแรงงานและกวมงานทำของประเทศไทย จำแนกตามรายภาค ปี 2541.....	41
ตารางที่ 2.9 อัตราร้อยละของครัวเรือน โดยการจัดจำแนกครัวเรือนเป็น 10 กลุ่ม เรียงตามลำดับของรายได้ประจำต่อคนต่อเดือน.....	42
ตารางที่ 2.10 ผลิตภัณฑ์ต่อประชากรของภาคกลาง ตามราคาตลาด ปี 2540 จำแนกเป็นรายจังหวัด.....	43
ตารางที่ 2.11 ผลิตภัณฑ์ของภาคกลางส่วนกลาง ที่ราคาในปี 2531.....	44
ตารางที่ 2.12 ผลิตภัณฑ์ของภาคกลางส่วนตะวันออก ที่ราคาในปี 2531.....	45
ตารางที่ 2.13 ผลิตภัณฑ์ของภาคกลางส่วนตะวันตก ที่ราคาในปี 2531.....	46
ตารางที่ 2.14 ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ภาคกลาง ปี 2542.....	47
ตารางที่ 2.15 จำนวน อ.บ.ค. ตำบล หมู่บ้าน และหลังคาเรือน ของจังหวัดชัยนาท รายอำเภอ ปี 2542.....	49
ตารางที่ 2.16 ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ชัยนาท ปี 2542.....	50
ตารางที่ 2.17 ผลิตภัณฑ์จังหวัดชัยนาท ตามราคาตลาด จำแนกตามสาขาการผลิต พ.ศ. 2535 - 2540.....	52
ตารางที่ 2.18 จำนวน อ.บ.ค. ตำบล หมู่บ้าน และหลังคาเรือน ของจังหวัดสระบุรี รายอำเภอ ปี 2542.....	53
ตารางที่ 2.19 ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) สระบุรี ปี 2542.....	54
ตารางที่ 2.20 ผลิตภัณฑ์จังหวัดสระบุรี ตามราคาตลาด จำแนกตามสาขาการผลิต พ.ศ. 2535 - 2540.....	56
ตารางที่ 2.21 จำนวน อ.บ.ค. ตำบล หมู่บ้าน และหลังคาเรือน ของจังหวัดสระแก้ว รายอำเภอ ปี 2542.....	57
ตารางที่ 2.22 ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) สระแก้ว ปี 2542.....	58
ตารางที่ 2.23 ผลิตภัณฑ์จังหวัดสระแก้ว ตามราคาตลาด จำแนกตามสาขาการผลิต พ.ศ. 2535 - 2540.....	60
ตารางที่ 2.24 จำนวน อ.บ.ค. ตำบล หมู่บ้าน และหลังคาเรือน ของจังหวัดกาญจนบุรี รายอำเภอ ปี 2542.....	61
ตารางที่ 2.25 ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) กาญจนบุรี ปี 2542.....	62
ตารางที่ 2.26 ผลิตภัณฑ์จังหวัดกาญจนบุรี ตามราคาตลาด จำแนกตามสาขาการผลิต พ.ศ. 2535 - 2540.....	64
ตารางที่ 2.27 จำนวนหมู่บ้านจำแนกตามจำนวนประชากร.....	65
ตารางที่ 2.28 จำนวนหมู่บ้านจำแนกตามจำนวนของครัวเรือน.....	65
ตารางที่ 2.29 จำนวนเด็กทารกแรกเกิด.....	66
ตารางที่ 2.30 จำนวนเด็กทารกแรกเกิดที่เสียชีวิตก่อนอายุครบ 1 ขวบ.....	66

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 2.31 จำนวนคนเสียชีวิตในหมู่บ้านในปีที่ผ่านมา.....	67
ตารางที่ 2.33 จำนวนหมู่บ้านจำแนกตามระยะห่างจากอำเภอ.....	67
ตารางที่ 2.34 จำนวนหมู่บ้านจำแนกตามเวลาที่ใช้ในการเดินทางไปอำเภอ.....	68
ตารางที่ 2.35 จำนวนหมู่บ้านจำแนกตามจำนวนครัวเรือนที่ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง.....	69
ตารางที่ 2.36 จำนวนหมู่บ้านที่มีระบบการประปาหมู่บ้าน.....	70
ตารางที่ 2.37 จำนวนหมู่บ้านจำแนกตามคะแนนระดับความอุดมสมบูรณ์ของน้ำ ในความเห็นของผู้นำหมู่บ้าน.....	70
ตารางที่ 2.38 จำนวนหมู่บ้านที่มีโทรศัพท์สาธารณะ.....	71
ตารางที่ 2.39 อัตราค่าจ้างแรงงานต่อวันในหมู่บ้าน.....	71
ตารางที่ 2.40 จำนวนคนดงงานที่กลับหมู่บ้าน.....	72
ตารางที่ 2.41 จำนวนหมู่บ้านที่มีวัดและ โรงเรียนในหมู่บ้าน.....	72
ตารางที่ 2.42 จำนวนหมู่บ้านจำแนกตามคะแนนระดับการพัฒนาหมู่บ้าน.....	72
ตารางที่ 2.43 เปรียบเทียบระดับกิจกรรมกับระดับการพัฒนาและจำนวนประชากร.....	73
ตารางที่ 3.1 จำนวนครอบครัวที่อยู่ในหลังคาเรือนเดียวกัน.....	96
ตารางที่ 3.2 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ยต่อครัวเรือนจำแนกตามเพศ.....	96
ตารางที่ 3.3 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามจำนวนคนในครัวเรือน.....	96
ตารางที่ 3.4 จำนวนประชากรจำแนกตามช่วงอายุ.....	97
ตารางที่ 3.5 จำนวนหัวหน้าครัวเรือนจำแนกตามระดับการศึกษา.....	97
ตารางที่ 3.6 จำนวนประชากรที่สิ้นสุดการเรียนแล้วจำแนกตามระดับการศึกษา.....	97
ตารางที่ 3.7 จำนวนประชากรที่สิ้นสุดการเรียนแล้วจำแนกตามอาชีพหลัก.....	98
ตารางที่ 3.8 จำนวนประชากรที่สิ้นสุดการเรียนแล้ว จำแนกตามอาชีพรอง.....	98
ตารางที่ 3.9 จำนวนประชากรจำแนกตามการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลักในระยะ 5 ปีที่ผ่านมา.....	98
ตารางที่ 3.10 จำนวนวันทำงานเฉลี่ยต่อคนต่อปีของประชากรในวัยแรงงานที่สิ้นสุดการเรียนแล้ว.....	99
ตารางที่ 3.11 จำนวนประชากรที่สิ้นสุดการเรียนแล้วจำแนกตามการทำงานรับจ้าง.....	99
ตารางที่ 3.12 จำนวนประชากรที่สิ้นสุดการเรียนแล้วที่ทำงานรับจ้าง จำแนกตามประเภทของงานรับจ้าง.....	99
ตารางที่ 3.13 จำนวนประชากรที่สิ้นสุดการเรียนแล้วที่ทำงานรับจ้างจำแนกตามสถานที่ทำงาน.....	100
ตารางที่ 3.14 จำนวนประชากรที่สิ้นสุดการเรียนแล้วที่ทำงานรับจ้างจำแนกตามช่วงเวลาที่รับจ้าง.....	100
ตารางที่ 3.15 จำนวนผู้ย้ายถิ่นเฉลี่ยต่อครัวเรือน.....	100
ตารางที่ 3.16 จำนวนประชากรที่ย้ายออกนอกหมู่บ้านจำแนกตามความสัมพันธ์กับหัวหน้าครัวเรือน.....	101

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 3.17 จำนวนประชากรที่ย้ายออกนอกหมู่บ้านจำแนกตามเพศ.....	101
ตารางที่ 3.18 จำนวนประชากรที่ย้ายออกนอกหมู่บ้านจำแนกตามระดับการศึกษา.....	101
ตารางที่ 3.19 จำนวนประชากรที่ย้ายออกนอกหมู่บ้านจำแนกตามอายุ.....	101
ตารางที่ 3.20 จำนวนประชากรที่ย้ายออกนอกหมู่บ้านจำแนกตามแหล่งที่ไปอยู่.....	102
ตารางที่ 3.21 จำนวนประชากรที่ย้ายออกนอกหมู่บ้านจำแนกตามอาชีพที่ไปทำ.....	102
ตารางที่ 3.22 จำนวนหัวหน้าครัวเรือนจำแนกตามสถานภาพการสมรส.....	102
ตารางที่ 3.23 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามการเคยใช้วิธีการคุมกำเนิด.....	103
ตารางที่ 3.24 จำนวนครัวเรือนที่มีการคุมกำเนิดจำแนกตามวิธีการที่เคยใช้.....	103
ตารางที่ 3.25 อัตราการอยู่รอดของบุตรของหัวหน้าครัวเรือน.....	103
ตารางที่ 3.26 จำนวนบุตรของหัวหน้าครัวเรือนที่เสียชีวิตจำแนกตามอายุในเวลาที่เสียชีวิต.....	104
ตารางที่ 3.27 จำนวนบุตรของหัวหน้าครัวเรือนที่เสียชีวิตแล้ว จำแนกตามสาเหตุการเสียชีวิต.....	104
ตารางที่ 3.28 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามจำนวนคนพิการ.....	104
ตารางที่ 3.29 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามจำนวนผู้ป่วยเรื้อรังในครัวเรือน.....	105
ตารางที่ 3.30 จำนวนผู้ป่วยเรื้อรังจำแนกตามชนิดของโรค.....	105
ตารางที่ 3.31 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามลักษณะส้วม.....	105
ตารางที่ 3.32 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามลักษณะบ้านที่พักอาศัย.....	106
ตารางที่ 3.33 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามวัสดุของหลังคาบ้าน.....	106
ตารางที่ 3.34 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามมูลค่าบ้านถ้าสร้างใหม่ในขนาดและลักษณะเช่นเดิม.....	107
ตารางที่ 3.35 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามลักษณะการถือครองบ้าน.....	107
ตารางที่ 3.36 พื้นที่ถือครองที่ดินเฉลี่ยต่อครัวเรือนจำแนกตามลักษณะการถือครอง (ไร่)	107
ตารางที่ 3.37 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามขนาดพื้นที่ดินของตนเอง.....	108
ตารางที่ 3.38 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ดินของตนเอง.....	108
ตารางที่ 3.39 จำนวนพื้นที่ดินที่ลดลงจำแนกตามเหตุผลที่ลดลง.....	108
ตารางที่ 3.40 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามการทำการเกษตร.....	109
ตารางที่ 3.41 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามพืชที่ปลูก.....	109
ตารางที่ 3.42 ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ของพืช.....	110
ตารางที่ 3.43 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามประเภทสัตว์ที่เลี้ยง.....	110
ตารางที่ 3.44 จำนวนสัตว์แต่ละชนิดเฉลี่ยต่อครัวเรือนที่แจ้งว่าเลี้ยงสัตว์.....	111
ตารางที่ 3.45 รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนทั้งหมด จำแนกตามแหล่งที่มาของรายได้ (บาท)	111
ตารางที่ 3.46 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามระดับรายได้ของครัวเรือน.....	112
ตารางที่ 3.47 รายได้-รายจ่ายของครัวเรือน จำแนกตามกลุ่มอาชีพและรายการรับ-จ่าย.....	113
ตารางที่ 3.48 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามระดับรายจ่ายในครัวเรือน.....	114

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 3.49 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามรายได้สุทธิเฉลี่ยต่อครัวเรือน.....	114
ตารางที่ 3.50 รายจ่ายในการครองชีพโดยเฉลี่ยต่อครัวเรือน.....	115
ตารางที่ 3.51 รายจ่ายในการเกษตรของครัวเรือนที่ทำการเกษตร.....	116
ตารางที่ 3.52 จำนวนครัวเรือนที่เป็นหนี้ ณ วันสำรวจ.....	117
ตารางที่ 3.53 ปริมาณหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน ณ วันสำรวจจำแนกตามแหล่งเงินกู้ (บาท)	117
ตารางที่ 3.54 จำนวนครัวเรือนที่เป็นหนี้ ณ วันสำรวจ จำแนกตามแหล่งเงินกู้.....	117
ตารางที่ 3.55 จำนวนครัวเรือนที่มีการกู้ยืมเงินในปี 2541.....	118
ตารางที่ 3.56 จำนวนเงินกู้เฉลี่ยต่อครัวเรือนในปี 2541 จำแนกตามแหล่งเงินกู้ (บาท)	118
ตารางที่ 3.57 จำนวนครัวเรือนที่มีการกู้ยืมเงินจากแหล่งต่าง ๆ ในปี 2541.....	118
ตารางที่ 3.58 จำนวนครัวเรือนที่มีการกู้ยืมเงิน จำแนกตามปริมาณเงินที่กู้ในปี 2541.....	119
ตารางที่ 3.59 ปริมาณเงินกู้เฉลี่ยต่อครัวเรือน ณ วันที่สำรวจ จำแนกตามลักษณะการใช้เงินกู้ (บาท)	119
ตารางที่ 3.60 จำนวนครัวเรือนที่มีคนในครอบครัวเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ.....	119
ตารางที่ 3.61 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามจำนวนหลักสูตรวิชาชีพที่เคยอบรม.....	120
ตารางที่ 3.62 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามการได้รับความช่วยเหลือทางการเงิน.....	120
ตารางที่ 3.63 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามการได้รับความช่วยเหลือด้านวัสดุอุปกรณ์การเกษตร.....	120
ตารางที่ 3.64 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามการได้รับคำแนะนำในการประกอบอาชีพ.....	120
ตารางที่ 3.65 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามการมีบัตรประกันสุขภาพ.....	121
ตารางที่ 3.66 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามระยะห่างจากบ้านถึงถนนที่ใช้ได้ทุกฤดูกาล.....	121
ตารางที่ 3.67 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามแหล่งน้ำดื่มที่ใช้ในฤดูแล้ง.....	121
ตารางที่ 3.68 จำนวนครัวเรือน จำแนกตามแหล่งน้ำใช้ในฤดูแล้ง.....	122
ตารางที่ 3.69 จำนวนครัวเรือนจำแนกตามการมีไฟฟ้าใช้.....	122
ตารางที่ 3.70 จำนวนหัวหน้าครัวเรือนจำแนกตามลักษณะการใช้สื่อสารมวลชน.....	122
ตารางที่ 3.71 จำนวนหัวหน้าครัวเรือนจำแนกตามลักษณะการใช้เวลาว่างจากการประกอบอาชีพ.....	123
ตารางที่ 3.72 จำนวนหัวหน้าครัวเรือนจำแนกตามจำนวนปีที่มีความรู้สึกว่างงาน.....	123
ตารางที่ 3.73 จำนวนหัวหน้าครัวเรือนจำแนกตามความเห็นต่อการฟื้นความยากจน.....	123
ตารางที่ 3.74 สาเหตุของความยากจนตามความรู้สึกของหัวหน้าครัวเรือน.....	124
ตารางที่ 3.75 จำนวนหัวหน้าครัวเรือนจำแนกตามความเห็นว่าจะในอีก 2-3 ปี จะทำให้ความเป็นอยู่ดีขึ้นได้อย่างไร.....	125
ตารางที่ 3.76 ปัญหาทั่วไปของครัวเรือนยากจน.....	126
ตารางที่ 3.77 ปัญหาในการทำการเกษตร.....	126
ตารางที่ 3.78 จำนวนหัวหน้าครัวเรือน จำแนกตามระดับการศึกษาและเพศ.....	127

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 3.79 จำนวนหัวหน้าครัวเรือนที่สิ้นสุดการเรียนแล้ว จำแนกตามอาชีพหลักและเพศ.....	127
ตารางที่ 3.80 จำนวนหัวหน้าครัวเรือนที่สิ้นสุดการเรียนแล้ว จำแนกตามอาชีพรองและเพศ.....	128
ตารางที่ 3.81 จำนวนหัวหน้าครัวเรือนที่ทำงานรับจ้าง จำแนกตามประเภทของงานรับจ้าง ที่ทำและเพศ.....	128
ตารางที่ 3.82 จำนวนหัวหน้าครัวเรือนที่ทำงานรับจ้าง จำแนกตามสถานที่ทำงานและเพศ.....	129
ตารางที่ 3.83 จำนวนประชากรในวัยแรงงานและสิ้นสุดการศึกษาแล้ว จำแนกตามระดับการศึกษาและเพศ.....	129
ตารางที่ 3.84 จำนวนประชากรในวัยแรงงานและสิ้นสุดการเรียน จำแนกตามอาชีพหลักและเพศ.....	129
ตารางที่ 3.85 จำนวนประชากรในวัยแรงงานที่สิ้นสุดการศึกษาแล้วที่ทำงานรับจ้างจำแนกตาม ประเภทของงานรับจ้างที่ทำและเพศ.....	130
ตารางที่ 3.86 จำนวนประชากรวัยทำงานที่สิ้นสุดการศึกษาแล้วที่ทำงานรับจ้าง จำแนกตามสถานที่ทำงานและเพศ.....	130
ตารางที่ 3.87 จำนวนประชากรที่เคลื่อนย้ายออกนอกหมู่บ้าน จำแนกตามแหล่งที่ไปอยู่และเพศ.....	131
ตารางที่ 3.88 จำนวนประชากรที่เคลื่อนย้ายออกนอกหมู่บ้าน จำแนกตามอาชีพที่ไปทำและเพศ.....	131
ตารางที่ 3.89 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของรายได้ทั้งหมดของครัวเรือน จำแนกตามขนาดที่ดินของตนเอง.....	131
ตารางที่ 3.90 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของรายได้ทั้งหมดของครัวเรือน จำแนกตามขนาดของครัวเรือน.....	132
ตารางที่ 3.91 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของรายได้จากการรับจ้าง จำแนกตามชนิดของงานรับจ้าง.....	132
ตารางที่ 3.92 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของรายได้จากการรับจ้าง จำแนกตามสถานที่ไปทำงาน.....	132
ตารางที่ 3.93 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของรายได้จากการรับจ้าง จำแนกตามระดับการศึกษา.....	132
ตารางที่ 3.94 การวิเคราะห์ความแปรปรวนค่าใช้จ่ายทั้งหมดในการเกษตร จำแนกตามขนาดที่ดินของตนเอง.....	133
ตารางที่ 3.95 การวิเคราะห์ความแปรปรวนค่าใช้จ่ายในการครองชีพ จำแนกตามขนาดของครัวเรือน.....	133
ตารางที่ 3.96 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของรายได้จากการเกษตร จำแนกตามขนาดที่ดินของตนเอง.....	133
ตารางที่ 3.97 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของหนี้สิน จำแนกตามขนาดของครัวเรือน.....	133

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ปัญหาที่ต้องการศึกษาวิจัย

ในรายงานเรื่อง Poverty Profiles for Thailand ซึ่งจัดทำและเผยแพร่โดยกองประเมินผลการพัฒนา สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เมื่อเดือนพฤษภาคม 2541 ได้มีการระบุว่า ในภาพรวม สัดส่วนของคนยากจนมีแนวโน้มลดลงตามลำดับ จากที่มีมากถึงร้อยละ 32.6 ในปี 2531 เหลือร้อยละ 11.4 ในปี 2539 ถ้านับจำนวนเป็นคนที่ถือ ลดลงจาก 17.9 ล้านคนในปี 2531 เหลือ 6.8 ล้านคน ในปี 2539 รายงานดังกล่าวเชื่อว่า ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของไทยที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในช่วงเวลาดังกล่าว ได้ตกไปสู่ประชากรไทยจนทำให้ความยากจนลดลงตามที่วัดได้

ในแง่ของความยากจนตามภาคต่างๆ พบว่า ในปี 2539 ถ้าไม่นับกรุงเทพมหานครและจังหวัดรอบๆ ส่วนตะวันออกของภาคกลางจะมีคนยากจนในสัดส่วนที่น้อยที่สุด คือมีเพียงร้อยละ 3.8 ในขณะที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีคนยากจนร้อยละ 19.4 รายงานดังกล่าวยังระบุว่าช่องว่างของรายได้ระหว่างคนในชนบทกับคนในเมืองก็ลดลงด้วย กล่าวคือ สัดส่วนของคนยากจนในระดับหมู่บ้านได้ลดลงจากร้อยละ 40.3 ในปี 2531 เหลือร้อยละ 14.9 ในปี 2539 ในขณะที่สัดส่วนของคนยากจนที่อยู่ในเขตเทศบาลเมืองได้ลดลงจากร้อยละ 8.0 เหลือร้อยละ 1.6 ในช่วงเวลาเดียวกันดังกล่าว

ผลการวิเคราะห์ข้างต้นทำให้ทราบว่าความยากจนในภาพรวมมีแนวโน้มลดลง คนยากจนที่วัดด้วยความสามารถในการหารายได้อาจจะมีจำนวนน้อยลง ผลการวิเคราะห์ให้ข้อมูลอีกด้วยว่าคนยากจนในชนบทมีมากกว่าคนยากจนในเมือง แต่ประเด็นสำคัญก็คือความยากจนยังไม่ได้หมดไป แท้ที่จริงแล้วปัญหาความยากจนเป็นปัญหาพลวัต ความยากจนเป็นการเปรียบเทียบสถานะภาพทางเศรษฐกิจของคน เมื่อใดที่ช่องว่างทางสถานะภาพทางเศรษฐกิจยังไม่หมดไป ก็ต้องมีกลุ่มคนที่ยากจนอยู่อย่างแน่นอน

นอกจากนี้ การวิเคราะห์ภาพรวมดังกล่าวไม่สามารถตอบคำถามสำคัญอื่นๆ ในเรื่องความยากจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคำถามที่เกี่ยวกับความยากจนในชนบท ได้แก่ ลักษณะของคนยากจนดักดานในชนบท โอกาสการหลุดพ้นจากความยากจนดักดาน และความต้องการที่แท้จริงของคนยากจนดักดานเพื่อการพ้นจากภาวะความยากจน ถ้าสามารถตอบคำถามที่เกี่ยวกับสาเหตุของความยากจนดักดาน ก็อาจจะทำให้มองเห็นช่องทางในการดำเนินการให้คนยากจนดักดานสามารถช่วยเหลือตนเองให้หลุดพ้นจากความยากจนได้

ในแง่ของคำจำกัดความ คนยากจนดักดานในชนบท (ultra poor) หมายถึงคนยากจนที่อยู่ในสภาพยากจนมานาน ในระยะที่ผ่านมา ไม่ได้ทำอย่างใดอย่างหนึ่งที่จะเปลี่ยนสถานะภาพตนเองให้หลุดพ้นจากความยากจน และยังมองไม่เห็นช่องทางที่จะหลุดพ้นจากความยากจน ทั้งในสายตาของคนยากจนเองและในสายตาของคนรอบข้างที่รู้จัก ในภาพรวม เมื่อประเทศเพิ่มผลิตภัณฑ์ประชาชาติตามกระบวนการผลิตและการค้า

ของระบบทุนนิยม จำนวนคนยากจนอาจจะมีแนวโน้มลดลง แต่ในชนบท คนยากจนดักดานในความหมายนี้และในสภาพของระบบในปัจจุบัน จะหมดไปด้วยวิฤตสงสารและความไม่เที่ยงแท้ของสังขารเท่านั้น แต่จะไม่หมดไปเพราะการเปลี่ยนสถานภาพทางเศรษฐกิจให้กลายเป็นคนที่ไม่ยากจน ครัวเรือนที่ยากจนดักดานในชนบทมีลักษณะอย่างไร มีเงื่อนไขหรือความต้องการใดบ้างที่จะทำให้ครัวเรือนเหล่านี้มีโอกาสหลุดพ้นจากความยากจนดักดาน คือประเด็นคำถามหลักที่คณะผู้วิจัยต้องการค้นหาคำตอบในครั้งนี้ ถ้ายังมีกลุ่มคนที่มีความยากจนดักดาน ช่องว่างทางด้านสถานภาพทางเศรษฐกิจของกลุ่มคนก็จะยังคงมีอยู่ตลอดไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ดังนี้

- 1) เพื่อให้สามารถอธิบายสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรียมยากจนดักดานในภาคกลาง
- 2) เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะที่มุ่งแก้ไขปัญหาคความยากจนดักดานในชนบทของภาคกลาง

1.3 ขอบเขตและวิธีการศึกษาวิจัย

คณะผู้วิจัยได้รับมอบหมายให้ศึกษาวิจัยสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของคนยากจนดักดานในชนบทในภาคกลางและให้เสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาคความยากจนของคนยากจนดักดาน

ถ้าถือเอาเขตการปกครองท้องถิ่นเป็นหลัก "ภาคกลาง" ในที่นี้จะครอบคลุมถึงจังหวัดต่างๆ ทั้งสิ้น 22 จังหวัด มีขอบเขตตั้งแต่ชัยนาททางทิศเหนือ จรดประจวบคีรีขันธ์ทางทิศใต้ และตราดทางทิศตะวันออก จรดกาญจนบุรีทางทิศตะวันตก โดยไม่รวมกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

เพื่อให้ได้ผลตามภารกิจที่ได้รับมอบหมายและเนื่องจากยังไม่มีข้อมูลพื้นฐานของภาคกลางในเรื่องที่วิจัย คณะผู้วิจัยได้เลือกการศึกษาวิจัยแบบบุกเบิก (exploratory research) โดยสุ่มเลือกจังหวัดเพื่อศึกษา 4 จังหวัด ได้แก่ ชัยนาท สระบุรี สระแก้ว และกาญจนบุรี และในแต่ละจังหวัดได้เลือกศึกษา 2 อำเภอ แต่ละอำเภอได้เลือก 2 ตำบล เมื่อถึงระดับตำบล ได้วางแผนที่จะเลือก 4-5 หมู่บ้านในแต่ละตำบล และในแต่ละหมู่บ้านเลือก 4-5 ครัวเรือน

1.4 ระยะเวลาในการดำเนินการ..

เริ่มดำเนินโครงการวิจัยตั้งแต่ 1 พฤศจิกายน 2542 จนถึง 30 มิถุนายน 2543 รวมทั้งสิ้น 8 เดือน โดยในช่วงเวลาที่ดำเนินการได้รวมถึงการออกแบบการวิจัย การสืบค้นเอกสาร การออกแบบแบบสอบถาม การ

เก็บรวบรวมข้อมูล การประมวลผลข้อมูล การวิเคราะห์ผล การเสนอผลเบื้องต้นในที่ประชุมสัมมนา และการจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์

1.5 วิธีการศึกษา

1.5.1 แหล่งข้อมูล

สำหรับข้อมูลสถิติภูมิทางด้านสภาพแวดล้อมทั่วไปของภาคกลางและจังหวัดตัวอย่าง รวบรวมจากเอกสารที่จัดทำโดยหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ได้แก่ กรมการปกครอง กรมพัฒนาชุมชน และสำนักงานพัฒนาชุมชนในอำเภอตัวอย่าง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานจังหวัดของจังหวัดที่สำรวจ

สำหรับข้อมูลปฐมภูมิได้จากการสำรวจและสอบถามจากครัวเรือนตัวอย่างและผู้นำหมู่บ้าน ใน 4 จังหวัดที่เลือกไว้

1.5.2 การกำหนดลักษณะของครัวเรือนยากจนคัดค้านเพื่อการสำรวจ

เพื่อให้ได้ข้อมูลทางด้านสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนยากจนคัดค้าน ได้มีการกำหนดลักษณะของครัวเรือนยากจนคัดค้านโดยใช้ผลสรุปจากเอกสารสองฉบับเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ รายงานเรื่อง "Poverty Profiles for Thailand" ซึ่งจัดทำโดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ปี ค.ศ. 1998 และรายงานเรื่อง "การศึกษาสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนที่ยากจนคัดค้านในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (รายงานฉบับสมบูรณ์)" จัดทำโดย รศ. พัทธ์สิทธิ์ ฉายะภูติ และคณะ เมื่อปี 2542 โดยสรุป ลักษณะของครัวเรือนยากจนคัดค้านที่สำรวจประกอบด้วย ขนาดของครัวเรือน อายุของประชากร ระดับการศึกษาและอาชีพของประชากร การหย่าร้าง การวางแผนครอบครัว สุขภาพอนามัยของประชากร ที่อยู่อาศัย การเคลื่อนย้ายแรงงาน รายได้รายจ่าย ภาวะหนี้สิน การถือครองที่ดิน การฝึกอบรม การใช้เวลาว่าง แหล่งน้ำบริโภคและน้ำเพื่อการเกษตร ความรู้สึกต่อความยากจน ปัญหาที่ครัวเรือนประสบ

1.5.3 การเลือกตัวอย่างเพื่อรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ

ในขั้นแรก ได้แบ่งภาคกลางที่ไม่รวมกรุงเทพและปริมณฑลออกเป็นสี่กลุ่ม ในแต่ละกลุ่มจะเลือกจังหวัดที่มีข้อมูลชี้ว่ามีจำนวนครัวเรือนยากจนในชนบทจำนวนมากเป็นจังหวัดตัวอย่าง คือ

- 1) กลุ่มที่ 1 ครอบคลุมจังหวัด อ่างทอง ชัยนาท สิงห์บุรี ลพบุรี ได้เลือกจังหวัดชัยนาท
- 2) กลุ่มที่ 2 ครอบคลุมจังหวัด จันทบุรี ตราด ชลบุรี ระยอง ฉะเชิงเทรา สระแก้ว ปราจีนบุรี ได้เลือกจังหวัดสระแก้ว
- 3) กลุ่มที่ 3 ครอบคลุมจังหวัด สุพรรณบุรี พระนครศรีอยุธยา สระบุรี นครนายก นครปฐม ได้เลือกจังหวัดสระบุรี
- 4) กลุ่มที่ 4 ครอบคลุมจังหวัด กาญจนบุรี ราชบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ สมุทรสงคราม สมุทรสาคร ได้เลือกจังหวัดกาญจนบุรี

ในขั้นต่อมา ในแต่ละจังหวัดได้สุ่มเลือก 2 อำเภอ และในแต่ละอำเภอได้สุ่มเลือก 2 ตำบล ได้อำเภอและตำบลตามรายชื่อในตารางที่ 1.1

ในขั้นที่เลือกหมู่บ้านตัวอย่าง คณะผู้วิจัยได้เดินทางไปสำรวจภาพรวมที่สำนักงานพัฒนาชุมชนในอำเภอที่เลือกไว้และประสานงานกับองค์การบริหารส่วนตำบลในตำบลที่เลือกไว้ เพื่อให้ได้ข้อมูลว่าหมู่บ้านใดในแต่ละตำบลที่เลือกไว้แล้วนั้นมีครัวเรือนยากจนมากที่สุด จากนั้นก็เลือกหมู่บ้านไว้ตำบลละ 5 หมู่บ้าน

ในขั้นที่เลือกครัวเรือนตัวอย่าง เมื่อเดินทางไปสำรวจ จะมุ่งไปประสานงานกับผู้นำตำบล และผู้นำหมู่บ้านที่เลือกไว้ แล้วให้ผู้นำเหล่านั้นเลือกครัวเรือนที่เป็นครัวเรือนยากจนคัดค้านหมู่บ้านละ 4-5 ครัวเรือนเพื่อการสอบถามข้อมูลลักษณะของครัวเรือน

ในการเลือกหมู่บ้านมีปัญหาบางประการที่ต้องลดจำนวนหมู่บ้านลง เช่น บางตำบลมีจำนวนหมู่บ้านน้อยกว่า 5 หมู่ และเมื่อเดินทางไปสำรวจภาคสนาม บางหมู่บ้านที่เลือกไว้ น้ำท่วมยังไม่สามารถเดินทางเข้าไปได้เมื่อคำนึงถึงความปลอดภัยของคณะสำรวจ ในบางท้องที่ครัวเรือนไม่สามารถละทิ้งงานเก็บเกี่ยวมาให้สัมภาษณ์ได้ แต่โดยสรุปมีหมู่บ้านตัวอย่างทั้งสิ้น 74 หมู่บ้าน ครัวเรือนตัวอย่าง 354 ครัวเรือน มีสมาชิกครอบครัวทั้งสิ้น 1,550 คน และสัมภาษณ์ผู้นำหมู่บ้านระดับผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านและสารวัตรตำบลเพื่อให้ได้ภาพรวมของหมู่บ้านอีก 68 หมู่บ้าน จำนวนผู้นำที่ได้สัมภาษณ์ภาพรวมของหมู่บ้านมีน้อยกว่า 74 เพราะบางหมู่บ้านผู้นำไม่อยู่ในขณะสำรวจ

1.5.4 การสำรวจภาคสนาม

เมื่อออกแบบสอบถามเพื่อให้ครอบคลุมลักษณะของครัวเรือนยากจนคัดค้านแล้ว ได้ทำการทดสอบความสมบูรณ์ของแบบทดสอบใน 2 หมู่บ้านในจังหวัดชัยนาท ในการสำรวจภาคสนามในระหว่างเดือนธันวาคม 2542- กุมภาพันธ์ 2543 ได้ใช้ผู้สำรวจที่มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี และผู้วิจัยเป็นผู้ควบคุมและตรวจสอบในแต่ละหมู่บ้าน

1.5.5 การประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้ข้อมูลมาแล้ว ได้บันทึกและประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS โดยผู้ช่วยนักวิจัย ในส่วนของคำถามเปิดได้แยกวิเคราะห์ลงตารางโดยผู้วิจัย จากนั้นก็นำผลที่ได้ทั้งหมดมาวิเคราะห์

1.5.6 การจัดทำรายงานและการเสนอผลงาน

เมื่อวิเคราะห์เสร็จและได้ผลสรุปเบื้องต้นแล้ว ได้นำเสนอผลงานวิจัยต่อที่ประชุมระดับชาติเรื่อง "การวิเคราะห์ภาวะเศรษฐกิจและสังคมของคนจนคัดค้าน (ultra poor) ในประเทศไทย" ซึ่งจัดร่วมกันโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยและสถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ณ ห้องแกรนด์ บอลรูม โรงแรมเซ็นจูรี่ปาร์ค ในวันที่ 19 พฤษภาคม 2543 การเสนอผลงานในครั้งนี้ดำเนินการร่วมกับโครงการวิจัยของภาคอื่นด้วย ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ หลังจากนั้น ได้นำผลการวิจัยมาจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์นี้ โดยรายงานมีทั้งสิ้น 4 บท ประกอบด้วย

บทที่ 1 กล่าวถึงปัญหาที่ต้องการศึกษา วัตถุประสงค์ ขอบเขตการศึกษา และวิธีการศึกษา

บทที่ 2 กล่าวถึงสภาพทั่วไปของภาคกลางและจังหวัดตัวอย่าง 4 จังหวัด รวมทั้งสภาพทั่วไปของหมู่บ้านที่สำรวจซึ่งได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้นำหมู่บ้าน

บทที่ 3 กล่าวถึงผลการวิเคราะห์สภาพเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนชาวนาจนัดักดาน

บทที่ 4 เป็นบทสรุป กล่าวถึงสาเหตุของความยากจนในภาคกลาง แนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง และสรุปผลการศึกษาร่วมกับข้อเสนอแนะในเรื่องทางออกของครัวเรือนชาวนาจนัดักดาน

ตารางที่ 1.1 จำนวนตัวอย่างที่ศึกษา จำแนกตามจังหวัด อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน

อำเภอ/จังหวัด	ตำบล	หมู่บ้าน	หมู่ที่	จำนวน ครัวเรือน	จำนวน ตัวอย่าง
อ. หันคา จ. ชัยนาท	หนองแซง	1. บ้านแหลมทอง	1	140	5
		2. บ้านหนองแซง	2	120	5
		3. บ้านดอนสีนวน	11	138	5
		4. บ้านเด่นกระต่าย	12	56	5
		5. บ้านเขาน้อย	15	47	5
	ไพรมย์	1. บ้านไพรมย์	5	73	4
		2. บ้านหนองนกเขา	6	110	5
		3. บ้านรางจิก	7	131	4
		4. บ้านเขาไพร	9	71	5
		5. บ้านดงก้าง	10	55	5
		6. บ้านหนองมะเกลือ	12	50	4
อ. วัดสิงห์ จ. ชัยนาท	วังหมัน	1. บ้านหนองโสน	6	134	6
		2. บ้านหนองแก	7	93	5
	หนองขุ่น	1. บ้านหนองคอกควาย	2	90	5
		2. บ้านท่ามะจัน	3	81	5
		3. บ้านหนองแก	5	99	4
อ. แก่งคอย จ. สระบุรี	ท่ามะปร่าง	4. บ้านทุ่งกว้าง	6	93	4
		5. บ้านหนองเสือ	7	64	5
	ชะอม	1. บ้านท่ามะปร่าง	1	195	2
		2. บ้านน้ำซับ	2	91	5
		3. บ้านโป่งมงคล	3	128	4
		4. บ้านหนองคำ	4	113	5
		5. บ้านโป่งก้อนเส้า	5	142	5
	ชะอม	1. บ้านชะอม	2	235	4
		2. บ้านกระเหรียงค่อม	3	183	4
		3. บึงไผ่	5	178	2
		4. โคกกระชาย	7	145	4
		3. บ้านหินตั้ง	8	170	4

ตารางที่ 1.1 (ต่อ)

อำเภอ/จังหวัด	ตำบล	หมู่บ้าน	หมู่ที่	จำนวน ครัวเรือน	จำนวน ตัวอย่าง
อ. มวกเหล็ก จ. สระบุรี	หนองย่างเสือ	1. บ้านซับซอน	2	150	6
		2. บ้านเขาหลวง	6	23	4
		3. บ้านหนองผักหนอก	7	181	5
		4. บ้านหนองจอก	8	85	5
		5. บ้านหนองมะกรุค	12	103	4
	ซับสมบูรณ์	1. บ้านโป่งเกตุ	3	92	5
		2. บ้านซับน้อยใต้	9	140	5
		3. บ้านปฏิรูป	10	73	5
		4. บ้านทรัพย์นิยม	13	160	6
อ. วังน้ำเย็น จ. สระแก้ว	วังน้ำเย็น	1. บ้านสวนป่า	3	251	3
		2. บ้านคลองสารระพา	7	236	7
		3. บ้านชัยณรงค์	11	68	6
		4. บ้านภูเวียง	12	54	5
		5. บ้านวังศิลา	14	320	4
	ตาหลักใน	1. บ้านตาหลักใน	1	481	7
		2. บ้านเพชรพนานิคม	5	141	4
		3. บ้านประตู่โจง	10	92	5
		4. บ้านเพชรเจริญ	11	147	6
อ. วัฒนานคร จ. สระแก้ว	วัฒนานคร	1. บ้านหัวช้าง	2	44	5
		2. บ้านโนนจิก	3	296	6
		3. บ้านหนองกุ่ม	6	76	8
		4. บ้านอ่างไผ่	8	88	5
		5. บ้านเนินผาสุข	13	69	5
	หนองหมากฝ้าย	1. บ้านใหม่ศรีจำปาทอง	3	384	4
		2. บ้านหนองหมากฝ้าย	5	195	5
		3. บ้านภักดีแผ่นดิน	8	122	6
อ. ไทรโยค จ. กาญจนบุรี	วังกระแจะ	1. บ้านเขาช้าง	1	155	4
		2. บ้านแก่งระเบิด	4	130	5
		3. บ้านหาดจั่ว	5	115	5
		4. บ้านพุหว่า	7	247	5
		5. บ้านบ้องคี่น้อย	8	113	4

ตารางที่ 1.1 (ต่อ)

อำเภอ/จังหวัด	ตำบล	หมู่บ้าน	หมู่ที่	จำนวน ครัวเรือน	จำนวน ตัวอย่าง
อ. ไทรโยค จ. กาญจนบุรี	ไทรโยค	1. แก่งประหลอม	1	82	4
		2. บ้านทุ่งก้าย่าง	3	158	5
		3. บ้านแก่งจ้อ	4	181	5
		4. บ้านแม่ น้ำน้อย	5	99	3
		5. บ้านควาตึ้งษ์	6	99	5
อ.ศรีสวัสดิ์ จ. กาญจนบุรี	หนองปรือ	1. บ้านเกาะบูก	1	110	7
		2. บ้านสามสุข	2	70	5
		3. บ้านสองพี่น้อง	3	80	6
		4. บ้านทุ่งนา	4	127	5
	ท่ากระดาน	1. บ้านท่ากระดาน	1	170	5
		2. บ้านท่ากระดาน	2	188	4
		3. บ้านเขาแก่งเรียง	3	207	4
		4. บ้านแก่งแคบ	4	220	5
		5. บ้านหม่องกระเทาะ	5	350	7

บทที่ 2

สภาพทั่วไปของภาคกลาง ของจังหวัด และของหมู่บ้านที่ศึกษา

2.1 สภาพทั่วไปของภาคกลาง

2.1.1 ขนาดและที่ตั้ง

ภาคกลางครอบคลุมพื้นที่ของ 26 จังหวัด รวมเนื้อที่ทั้งสิ้น 64,938,253 ไร่ หรือ 103,901 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 20.25 ของเนื้อที่ทั้งประเทศ รายละเอียดในตารางที่ 2.1 โดยมีอาณาบริเวณ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับจังหวัดอุทัยธานี นครสวรรค์ ตาก เพชรบูรณ์ นครราชสีมา และบุรีรัมย์

ทิศตะวันออก ติดต่อกับประเทศกัมพูชา

ทิศใต้ ติดต่อกับอ่าวไทย และจังหวัดชุมพร

ทิศตะวันตก ติดต่อกับประเทศเมียนมา

ในการศึกษาครั้งนี้ ได้กำหนดขอบเขตของจังหวัดที่ต้องการศึกษาให้ครอบคลุมพื้นที่ของ 22 จังหวัดในภาคกลางเท่านั้น ได้แก่ กาญจนบุรี จันทบุรี ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ชัยนาท ตราด นครนายก นครปฐม ประจวบคีรีขันธ์ ปราจีนบุรี พระนครศรีอยุธยา เพชรบุรี ราชบุรี ระยอง ราชบุรี ลพบุรี สมุทรสาคร สมุทรสงคราม สระแก้ว สระบุรี สิงห์บุรี สุพรรณบุรี และอ่างทอง โดยได้ยกเว้นกรุงเทพมหานคร นนทบุรี ปทุมธานี และสมุทรปราการ เพราะปัญหาของกรุงเทพมหานครและปริมณฑลเป็นปัญหาของการอพยพเข้าเมืองซึ่งต่างกับความยากจนในชนบท พื้นที่ของ 22 จังหวัดมีรวมกันทั้งหมด 60,089,412 ไร่ หรือ 96,144 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 18.74 ของพื้นที่ประเทศ

อย่างไรก็ตาม ในการบรรยายสภาพทั่วไปของภาคกลาง จะมีสาระที่เกี่ยวข้องถึงทุกจังหวัดในภาคกลางด้วย

2.1.2 ลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศของภาคกลางแบ่งออกเป็น 3 ส่วนคือ ส่วนกลาง ส่วนตะวันออก และส่วนตะวันตก ลักษณะภูมิประเทศของแต่ละส่วนเป็นดังนี้

1) ส่วนกลาง แบ่งลักษณะภูมิประเทศเป็น 2 บริเวณ คือ บริเวณที่ราบเจ้าพระยา และบริเวณขอบที่ราบเจ้าพระยาตอนบน

1.1) *บริเวณที่ราบเจ้าพระยา* มีลักษณะเป็นที่ราบดินดอนสามเหลี่ยม ที่เกิดจากการทับถมของตะกอนบริเวณปากน้ำของแม่น้ำหลายสาย ได้แก่ แม่น้ำเจ้าพระยา ท่าจีน แม่กลอง และบางปะกง ที่

ราบนี้เป็นที่ราบที่มีความอุดมสมบูรณ์ ซึ่งเหมาะแก่การทำนา และการเพาะปลูกพืช มีอาณาเขตกว้างขวาง ลงมาจนจดอ่าวไทย อาจแบ่งเป็น 2 เขตย่อยคือ

- ที่ราบเจ้าพระยาตอนบน เป็นบริเวณพื้นที่เหนือจังหวัดพระนครศรีอยุธยาขึ้นไป ครอบคลุมพื้นที่ จังหวัดอ่างทอง สิงห์บุรี ชัยนาท และบางส่วนของจังหวัดลพบุรี เป็นพื้นที่ราบลุ่ม มีความอุดมสมบูรณ์และอยู่ในเขตชลประทาน พื้นที่บริเวณนี้ จึงใช้ในการเกษตรเป็นส่วนใหญ่โดยเฉพาะเป็น แหล่งปลูกข้าวที่สำคัญที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศ จนพื้นที่แถบนี้ได้รับฉายานามจากต่างประเทศว่า “ข้าวของทวีปเอเชีย” (the Rice Bowl of Asia)

- ที่ราบเจ้าพระยาตอนล่าง เป็นบริเวณตั้งแต่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จนถึงอ่าวไทย หรือเรียกว่าที่ราบกรุงเทพ เนื่องจากเป็นที่ราบที่ติดกับอ่าวไทย ในช่วงเวลาน้ำทะเลขึ้นสูงสุด น้ำทะเลสามารถหนุนเข้ามาตามร่องน้ำธรรมชาติ ทำให้เกิดที่ราบลุ่มน้ำขึ้นถึงเป็นบางแห่ง จึงเป็นแหล่งทำนาเกลือ และเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำริมฝั่งทะเลแห่งใหญ่ของประเทศ ที่ราบนี้ยังเป็นแหล่งปลูกข้าวที่สำคัญ และมีการตั้งถิ่นฐานกระจายอยู่ทั่วไป โดยเฉพาะริมแม่น้ำ ปัจจุบันการใช้ที่ดินบริเวณนี้ได้เปลี่ยนจากที่นาเป็นโรงงานอุตสาหกรรม ทั้งอุตสาหกรรมการเกษตรและนอกการเกษตร เช่น ไซโลอบพืช โรงงานประกอบเครื่องอิเล็กทรอนิกส์ เครื่องใช้ไฟฟ้า และเคมีภัณฑ์ เป็นต้น

1.2) บริเวณขอบที่ราบเจ้าพระยาตอนบน มี 2 ด้าน คือ ขอบทางด้านตะวันตก มีเนินของแม่น้ำแม่กลองและเนินด้านข้างของแม่น้ำสะแกกรัง ส่วนขอบตะวันออกมีเนินป่าสักและเนินนครนายก ขอบด้านตะวันออกนี้อยู่ในเขตจังหวัดลพบุรีและสระบุรี มีสภาพเป็นที่ราบสลับที่ดอนและที่ราบเชิงเขา ดินมีคุณภาพต่ำ มีน้ำน้อย เป็นแหล่งเพาะปลูกพืชไร่ โดยเฉพาะข้าวโพดและข้าวฟ่าง นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้ในอุตสาหกรรมหนักเช่น อุตสาหกรรมซีเมนต์ เซรามิก เคมีภัณฑ์ และหินอ่อน เป็นต้น

2) ส่วนตะวันออก แบ่งเป็น 3 เขตตามลักษณะภูมิประเทศ คือ ทิวเขา ที่ราบลุ่มน้ำและที่ราบลอนลาด และที่ราบชายฝั่งทะเล

2.1) ทิวเขา มีทิวเขาเป็นแนวยาว 2 ทิวเขาคือ ทิวเขาจันทบุรีและทิวเขาบรรทัด โดยทิวเขาจันทบุรีมียอดเขาสอยดาว เป็นยอดเขาสูงสุด ซึ่งเป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำหลายสายที่สำคัญได้แก่ แม่น้ำบางปะกง แม่น้ำประแส แม่น้ำจันทบุรี ส่วนทิวเขาบรรทัดเป็นทิวเขาต่อจากทิวเขาจันทบุรีไปทางตะวันออก กั้นพรมแดนประเทศไทยกับประเทศกัมพูชา

2.2) ที่ราบลุ่มแม่น้ำและที่ราบลอนลาด บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำที่สำคัญ คือ ที่ราบลุ่มแม่น้ำปราจีนบุรี-บางปะกง ซึ่งเป็นแหล่งเพาะปลูกที่สำคัญ ส่วนที่ราบลอนลาดเป็นบริเวณพื้นที่ที่อยู่ห่างจากที่ราบลุ่มน้ำไปสู่ทิวเขาชันกำแพง และทิวเขาจันทบุรี มีระดับสูง ๆ ต่ำ ๆ และเป็นเนินเขา

2.3) ที่ราบชายฝั่งทะเล เป็นบริเวณที่ราบชายฝั่งทะเล ตั้งแต่บริเวณปากแม่น้ำบางปะกงไปจนถึงจังหวัดตราด เป็นที่ราบที่เกิดจากการกัดเซาะและทับถมของแม่น้ำสายสั้น ๆ จากทิวเขาจันทบุรี ลงสู่อ่าวไทย ได้แก่ แม่น้ำระยอง แม่น้ำประแส แม่น้ำจันทบุรี แม่น้ำเวฬุ และแม่น้ำเมืองตราด ทำให้เป็นพื้น

ที่ราบเชิงเขาที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยค่อนข้างสูงเหมาะแก่การเพาะปลูกไม้ผลและไม้ยืนต้น

3) ส่วนตะวันตก แบ่งตามลักษณะภูมิประเทศเป็น 3 เขตใหญ่คือ ทิวเขา ที่ราบลุ่มน้ำ และที่ราบชายฝั่งทะเล

3.1) **ทิวเขา** เป็นทิวเขาแนวยาวต่อเนื่องจากเทือกเขาทางภาคเหนือไปทางคาบสมุทรมลายูได้ด้านทิศตะวันตกของประเทศ ได้แก่ ทิวเขาดอยผาหิม ซึ่งต่อเนื่องจากจังหวัดเชียงใหม่ ผ่านจังหวัดตาก และสิ้นสุดทิวเขาที่ด้านตะวันออกของกลุ่มแม่น้ำแควน้อย จังหวัดกาญจนบุรี และทิวเขาตะนาวศรี ที่เริ่มต้นทางตอนเหนือของด่านเจดีย์สามองค์ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ทอดยาวลงไปทางใต้ ตามแนวพรมแดนประเทศไทยกับประเทศเมียนมา ผ่านจังหวัดราชบุรี เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ ไปสิ้นสุดทิวเขาที่อำเภอกระบุรี จังหวัดระนอง เทือกเขาเหล่านี้เป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำสำคัญเช่น แม่น้ำแควใหญ่ แม่น้ำแควน้อย แม่น้ำเพชรบุรี และแม่น้ำปราณบุรี ถัดจากทิวเขามาทางด้านตะวันออก พื้นที่โดยทั่วไปเป็นที่ราบทิวเขา และภูเขาเตี้ย ๆ กระจายอยู่สลับกับแม่น้ำสายสั้น ๆ พื้นที่ดินจึงค่อนข้างสมบูรณ์ เป็นแหล่งเพาะปลูกพืชไร่ เช่น อ้อย มันสำปะหลัง ข้าวโพด ข้าวฟ่าง และละหุ่ง เป็นต้น

3.2) **ที่ราบลุ่มน้ำ** มีลักษณะเป็นที่ราบต่ำ เหมาะแก่การเพาะปลูก ได้แก่ ที่ราบลุ่มแม่น้ำแม่กลองในจังหวัดกาญจนบุรีและราชบุรี และที่ราบลุ่มแม่น้ำเพชรบุรีในจังหวัดเพชรบุรี

3.3) **ที่ราบชายฝั่งทะเล** ได้แก่ พื้นที่ชายฝั่งทะเลตั้งแต่อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี ไปจนถึงอำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ บริเวณชายฝั่งของจังหวัดเพชรบุรี มีที่ราบค่อนข้างกว้าง แต่ได้จากอำเภอหัวหินจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ลงไปมีลักษณะเป็นที่ราบแคบ ๆ บางตอนมีภูเขาเตี้ย ๆ คั่นชายฝั่ง บริเวณชายฝั่งทะเลด้านตะวันตกนี้ส่วนใหญ่เป็นหาดโคลน จึงเป็นแหล่งเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่สำคัญ ได้แก่ นากุ้ง และเลี้ยงหอยแครง เป็นต้น

2.1.3 ลักษณะภูมิอากาศ

ภูมิอากาศของภาคกลางจัดอยู่ในเขตโซนร้อน เป็นแบบฝนเมืองร้อนเฉพาะฤดู ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุม 2 ช่วง คือ ในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์ ลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือจะพัดพาความหนาวเย็นจากประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ทำให้อากาศหนาวเย็นและแห้งแล้ง และในช่วงเดือนพฤษภาคมถึงเดือนกันยายน ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้จะพัดพาความชื้นจากบริเวณศูนย์สูตรและแถบซีกโลกใต้บริเวณมหาสมุทรอินเดียและทวีปออสเตรเลีย ทำให้มีเมฆมากและฝนตกชุก ฤดูกาลในภาคกลางแบ่งออกได้ 3 ฤดู คือ

- 1) ฤดูฝน เริ่มในเดือนเมษายน-พฤษภาคม ถึง เดือนตุลาคม-พฤศจิกายน
- 2) ฤดูหนาว เริ่มในเดือนพฤศจิกายน - ธันวาคม ถึง เดือนกุมภาพันธ์
- 3) ฤดูร้อน เริ่มในเดือนกุมภาพันธ์ ถึงเดือนเมษายน

สำหรับบริเวณที่ราบชายฝั่งทะเลตะวันออกซึ่งเป็นที่ราบเชิงเขา จะมีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยค่อนข้างสูง ปริมาณน้ำฝนรวมโดยประมาณในรอบปี 2540 วัดได้ 12,514.5 มิลลิเมตร สถานีตรวจอากาศที่มีฝนตกมากที่สุด คือ สถานีตรวจอากาศคลองใหญ่ จังหวัดตราด มีฝนตก 196 วัน วัดปริมาณฝนได้ 5,692.1 มิลลิเมตร

ส่วนเขตทิวเขาด้านตะวันตก ซึ่งเป็นพื้นที่ป่าและภูเขา อากาศจะร้อนจัดในฤดูร้อน หนาววัดในฤดูหนาว และฝนตกชุกในฤดูฝน และจากการที่เป็นพื้นที่ภูเขาสูงยาวตลอดแนวชายแดนตะวันตกจะขวางกั้นทิศทางลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ส่งผลให้บริเวณด้านหน้าทิวเขาแถบอำเภอทองผาภูมิ และสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี จะมีปริมาณน้ำฝนมาก ส่วนด้านหลังแนวเทือกเขาตะนาวศรีจะมีปริมาณฝนน้อย

2.1.4 ดินและการใช้ประโยชน์ที่ดิน

1) ศักยภาพของดินสำหรับการปลูกพืช

ดินสำหรับปลูกพืชในภาคกลางสามารถจำแนกออกตามสมรรถนะของที่ดินสำหรับปลูกพืชไร่และทำนาได้ดังนี้

1.1) พื้นที่ที่เหมาะสมในการปลูกพืชไร่ทั่ว ๆ ไปหรือพืชล้มลุกมีประมาณร้อยละ 25.9 ซึ่งบริเวณนี้สามารถแบ่งย่อยออกได้เป็น 2 บริเวณ ตามความสามารถของดินคือ

- บริเวณที่มีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้เพาะปลูกพืชล้มลุก หรือพืชไร่ต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี ดินมีศักยภาพสูงในการเพาะปลูก ส่วนใหญ่อยู่ใกล้แหล่งน้ำ หรือบริเวณที่มีโครงการชลประทานเข้าถึง พื้นที่บริเวณนี้ส่วนมากพบทางด้านทิศตะวันตกของภาค

- บริเวณที่มีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้เพาะปลูกพืชล้มลุกหรือพืชไร่ต่าง ๆ ได้ แต่มีข้อจำกัดในเรื่องคุณสมบัติของดิน เช่น เป็นดินเหนียวจัด ค่อนข้างเป็นทราย มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ หรือเป็นดินค่อนข้างดื่น จึงจำเป็นต้องมีการใส่ปุ๋ยบำรุงดิน และมีมาตรการในการอนุรักษ์ดินที่ดี เช่น การปลูกพืชตามแนวระดับ หรือทำคันดินเบนน้ำในบริเวณที่มีความลาดชันสูง หรือลดการชะล้างพังทลายของดิน

1.2) พื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการทำนา มีประมาณร้อยละ 31.7 ซึ่งบริเวณนี้สามารถแบ่งย่อยออกได้เป็น 2 บริเวณใหญ่ ๆ ตามสมรรถนะของดินคือ

- บริเวณที่มีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการทำนาได้เป็นอย่างดี คุณภาพของดินมีข้อจำกัดน้อย บริเวณที่มีระบบชลประทานสามารถปลูกข้าวได้มากกว่า 1 ครั้งในรอบปี พื้นที่นี้จึงเป็นแหล่งผลิตข้าวที่สำคัญของภาค

- บริเวณที่มีความเหมาะสมในการที่จะทำนาแต่อาจมีข้อจำกัดบางประการเกี่ยวกับคุณสมบัติและความอุดมสมบูรณ์ของดิน หรือดินค่อนข้างดื่น นอกจากนี้ยังมีปัญหาเรื่องความเป็นกรดจัดของดินหรือเรียกว่าดินเปรี้ยวซึ่งจะพบแถบด้านทิศตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยาจากจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปทุมธานี นครนายก และจนถึงจังหวัดฉะเชิงเทรา

1.3) พื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการเพาะปลูกไม้ยืนต้นหรือพืชสวน ในเขตที่มีฝนตกชุก มีประมาณ ร้อยละ 2.6 บริเวณนี้อยู่บริเวณอำเภอห้วยสะแก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จนถึงเขตอำเภอท่ามะแซ และอำเภอปัว จังหวัดชุมพร และบริเวณทางด้านตะวันออก ตั้งแต่จังหวัดระยอง จันทบุรี ตราด และปราจีนบุรี ซึ่งเหมาะแก่การปลูกยางพาราและไม้ผลต่าง ๆ เช่น ทุเรียน เงาะ ลำไย ส้ม มังคุด เป็นต้น

1.4) พื้นที่ที่ไม่เหมาะสมในการที่จะนำมาใช้ปลูกพืชทั่วไป ประมาณ ร้อยละ 39.8 พื้นที่เหล่านี้ส่วนใหญ่ไม่ควรนำมาใช้ทางเกษตร แต่บางบริเวณอาจนำมาใช้ปลูกพืชเฉพาะอย่างหรือเพื่อการปศุสัตว์ได้

2) การใช้ประโยชน์ที่ดิน

ในจำนวนเนื้อที่ของภาคกลางทั้งสิ้น 64.9 ล้านไร่ เป็นเนื้อที่ป่าไม้ร้อยละ 23.0 เป็นเนื้อที่ถือครองเพื่อการเกษตรร้อยละ 42.0 (ตารางที่ 2.2) แต่สำหรับ 22 จังหวัดที่ศึกษา มีเนื้อที่รวมทั้งหมดประมาณ 60 ล้านไร่ เป็นเนื้อที่ถือครองทางการเกษตรประมาณร้อยละ 41.8 เนื้อที่ป่าไม้ประมาณร้อยละ 24.8 และเนื้อที่ไม่ได้จำแนกอีกประมาณร้อยละ 33.4 สำหรับเนื้อที่ถือครองทางการเกษตรจำนวนประมาณ 25.0 ล้านไร่ จำแนกตามลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดิน (ตารางที่ 2.3) ดังนี้

- ที่อยู่อาศัย ประมาณ 0.7 ล้านไร่
- ที่นา ประมาณ 10.5 ล้านไร่
- ที่ปลูกพืชไร่ ประมาณ 8.7 ล้านไร่
- ที่ปลูกไม้ผลและไม้ยืนต้น สวนผัก ไม้ดอก ประมาณ 4.3 ล้านไร่
- พืชสวนยางวัลย์สัตว์ ที่รกร้างว่างเปล่า และที่ทำประโยชน์อื่น ประมาณ 0.8 ล้านไร่

การถือครองที่ดินทางการเกษตรของภาคกลาง มีทั้งการถือครองในลักษณะที่เป็นของตนเอง ซึ่งรวมถึงที่ดินที่เกษตรกรเป็นเจ้าของ ที่ดินที่เกษตรกรนำไปจ้างผู้อื่น ขายฝากให้ผู้อื่นแต่ยังคงมีสิทธิในการเข้าทำประโยชน์บนที่ดินนั้น และเกษตรกรที่เป็นผู้เช่าหรือถือครองที่ดินในเนื้อที่ของคนอื่น ซึ่งหมายถึง เกษตรกรที่เช่าที่ดินของคนอื่นเพื่อใช้ทำประโยชน์ รวมทั้งเกษตรกรที่รับจ้างอง รับขายฝาก ตลอดจนใช้ประโยชน์ที่ดินโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใด ๆ สำหรับภาคกลางจะมีจำนวนผู้เช่ามากกว่าทุกภาค ทั้งนี้เพราะที่ดินในภาคกลางส่วนใหญ่ถูกถือครองโดยเจ้าของที่ดินที่หาผลประโยชน์จากการให้เช่าที่ดินมาเป็นเวลานาน ประกอบกับจำนวนประชากรมีเพิ่มมากขึ้น แต่ที่ดินมีอยู่อย่างจำกัด ทำให้คนรุ่นหลังไม่มีที่ดินทำกิน ต้องเช่าที่ดินจากผู้อื่นเพิ่มขึ้น

สำนักงานสถิติแห่งชาติ ได้สำรวจการเปลี่ยนแปลงทางการเกษตร พ.ศ. 2541 พบว่า ภาคกลางมีจำนวนผู้ถือครองที่ดินเพื่อการเกษตร 852,253 ราย สุพรรณบุรีมีจำนวนผู้ถือครองมากที่สุด 77,207 ราย รองลงมาได้แก่ กาญจนบุรี อุบลราชธานี สระแก้ว ตามลำดับ ผู้ถือครองในภาคกลางนี้มีเนื้อที่ถือครองเฉลี่ย 25.0 ไร่ จำนวนผู้ถือครองของภาคกลางในช่วง 5 ปี ที่ผ่านมามีการเปลี่ยนแปลงลดลงจากปี 2536 เกือบ

ทุกขนาดของเนื้อที่ถือครองโดยเฉพาะผู้ถือครองเนื้อที่ขนาดใหญ่ (40 ไร่ขึ้นไป) มีจำนวนลดลงมากที่สุด ร้อยละ 25.2 ยกเว้นเนื้อที่ถือครองขนาด 10-39 ไร่ มีจำนวนเพิ่มขึ้นเล็กน้อยคือร้อยละ 3.4 (ตารางที่ 2.4)

สำหรับลักษณะการถือครองที่ดินในภาคกลางร้อยละ 84.6 เป็นการถือครองที่ดินลักษณะเดี่ยวซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่มีเนื้อที่ทำการเกษตรเป็นของตนเอง ส่วนกลุ่มที่ทำการเกษตรในเนื้อที่ของผู้อื่น ซึ่งรวมถึงที่บุกรุกป่าสงวน ที่สาธารณะ ที่เช่า และที่อื่น ๆ มีแนวโน้มลดลง ทั้งนี้เนื่องมาจากมาตรการการปิดป่าของรัฐ และกลุ่มที่ถือครองที่ดินมากกว่าหนึ่งลักษณะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น (ตารางที่ 2.5)

2.1.5 ทรัพยากรน้ำ

1) แหล่งน้ำธรรมชาติ ภาคกลางเป็นที่ราบลุ่มตอนกลางของประเทศ และมีเทือกเขา ภูเขาที่เป็นต้นน้ำลำธาร และด้านใต้ติดอ่าวไทย ทำให้มีแม่น้ำหลายสายไหลผ่านลงสู่อ่าวไทย แม่น้ำที่สำคัญ เช่น แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำป่าสัก แม่น้ำบางปะกง แม่น้ำนครนายก แม่น้ำแคว แม่น้ำแม่กลอง แม่น้ำเพชรบุรี เป็นต้น (ตารางที่ 2.6)

2) การพัฒนาแหล่งน้ำ

2.1) การพัฒนาแหล่งน้ำผิวดิน การพัฒนาแหล่งน้ำส่วนใหญ่ดำเนินการโดยกรมชลประทาน ซึ่งมีทั้งการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อนำมาใช้ในการเกษตรและการบริโภค ส่วนการพัฒนาแหล่งน้ำที่ดำเนินงานโดยการไฟฟ้าฝ่ายผลิต เป็นการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการผลิตกระแสไฟฟ้า และการเกษตรในฤดูแล้ง การพัฒนาแหล่งน้ำในภาคกลางแบ่งออกเป็น 8 ประเภท คือ

- (1) การกักเก็บน้ำโดยเขื่อนหรืออ่างเก็บน้ำ
- (2) การเก็บน้ำในลำคลองและในทุ่งราบ
- (3) การทดแรงส่งน้ำโดยเหมืองฝาย
- (4) การระบายน้ำ
- (5) การสูบน้ำ
- (6) การแปรสภาพที่ดิน
- (7) การไฟฟ้าพลังน้ำ
- (8) การบรรเทาอุทกภัย

การดำเนินงานพัฒนาแหล่งน้ำได้ดำเนินงานในกลุ่มน้ำต่าง ๆ เช่น กลุ่มน้ำเจ้าพระยา กลุ่มน้ำป่าสัก กลุ่มน้ำนครนายก กลุ่มน้ำแม่กลอง กลุ่มน้ำเพชรบุรี กลุ่มน้ำปรางบุรี กลุ่มน้ำปราจีนบุรี กลุ่มน้ำระยอง เป็นต้น

2.2) การพัฒนาแหล่งน้ำใต้ดิน ส่วนใหญ่เป็นการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อนำมาใช้เป็นน้ำอุปโภค และบริโภค ภายในท้องถิ่นต่าง ๆ รวมทั้งนำมาใช้เพื่อการเกษตรซึ่งถือได้ว่ามีความจำเป็นมากในท้องถิ่นที่ไม่มีแหล่งน้ำธรรมชาติในลักษณะแม่น้ำหรือบึง

2.1.6 ทรัพยากรป่าไม้

พื้นที่ป่าไม้ของภาคกลางจากการสำรวจในปี 2541 มีอยู่ประมาณ 14.7 ล้านไร่ หรือร้อยละ 24.4 ของเนื้อที่ทั้งหมดของภาคกลาง การเปลี่ยนแปลงเนื้อที่ป่ามีประมาณ 2 แสนไร่เศษ หรือประมาณร้อยละ 0.33 ในระหว่างปี 2538-2541 ซึ่งถือว่าไม่น้อยกว่าภาคอื่น ๆ จังหวัดที่มีเนื้อที่ป่าเปลี่ยนแปลงในช่วงปี 2538-2541 มากกว่า 15,000 ไร่ ได้แก่ จังหวัดกาญจนบุรี มากที่สุดกว่า 90,000 ไร่ รองลงมาได้แก่ จังหวัดฉะเชิงเทราและประจวบคีรีขันธ์ประมาณ 20,000 ไร่ และจังหวัดปราจีนบุรี เพชรบุรี สุพรรณบุรี ประมาณ 16,000 ไร่ (ตารางที่ 2.7) การลดลงของพื้นที่ป่าไม้ในภาคกลางเกิดจากการบุกรุกเป็นสาเหตุสำคัญ

2.1.7 ประชากร

ในปี 2541 หากไม่นับรวมกรุงเทพมหานคร ภาคกลางมีประชากรรวม 13.7 ล้านคน หรือประมาณร้อยละ 22.4 ของประชากรทั้งประเทศ เป็นบุคคลที่อยู่ในกำลังแรงงานประมาณ 7.5 ล้านคน ในจำนวนนี้เป็นผู้ที่มิงานทำ ประมาณ 7.2 ล้านคน เป็นผู้ที่ไม่มีงานทำและกำลังแรงงานที่รอฤดูกาล จำนวนประมาณ 3 แสนคน นอกจากนี้ยังมีกลุ่มผู้ที่มีอายุ 13 ปี ขึ้นไปที่ไม่อยู่ในกำลังแรงงานโดยทำงานบ้าน เรียนหนังสือ เด็กและคนชราที่ไม่สามารถทำงานได้ และอื่น ๆ ประมาณ 3.4 ล้านคน และเป็นผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 13 ปี ประมาณ 2.8 ล้านคน (ตารางที่ 2.8)

ในจำนวนผู้ที่มิงานทำ ส่วนใหญ่ทำงานเป็นลูกจ้างเอกชนประมาณร้อยละ 40 รองลงมาเป็นผู้ทำงานส่วนตัวประมาณร้อยละ 26 ทำงานช่วยธุรกิจของครอบครัวประมาณร้อยละ 23 ทำงานเป็นลูกจ้างรัฐบาลประมาณ ร้อยละ 8 และเป็นผู้ทำงานเป็นนายจ้างมีน้อยมากประมาณร้อยละ 3 ตามลำดับ ส่วนการศึกษาของผู้มิงานทำนั้นประมาณร้อยละ 50 สำเร็จการศึกษาในระดับประถมศึกษาตอนต้น รองลงมาสำเร็จการศึกษาในระดับประถมศึกษาตอนปลาย ทั้งนี้เป็นเพราะกำลังแรงงานไม่มีโอกาสศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น

สำหรับประชากรที่อยู่ในวัยกำลังแรงงานที่ทำงานด้านเกษตรกรรม สำนักงานสถิติแห่งชาติได้สำรวจการเปลี่ยนทางการเกษตร พ.ศ. 2541 ภาคกลาง พบว่า สมาชิกในครัวเรือนผู้ถือครองทำการเกษตรในปี 2541 มีจำนวนลดลงจากปี 2536 โดยมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนผู้ถือครองทำการเกษตรที่มีอายุ 13 ปีขึ้นไป ร้อยละ 75.2 ทำงานเกษตรในที่ถือครองโดยทำงานเกษตรในที่ถือครองอย่างเดียวย้อยละ 50.3 ทำงานเกษตรในที่ถือครองและทำงานอื่นด้วยร้อยละ 24.9 และเมื่อเปรียบเทียบกับปี 2536 พบว่า สัดส่วนของสมาชิกในครัวเรือนที่ทำงานเกษตรในที่ถือครองลดลงร้อยละ 6.8 โดยลดลงที่ลักษณะการทำงานเกษตรในที่ถือครองอย่างเดียวย้อยละ 3.7 หรือลดลงจากร้อยละ 54.0 ในปี 2536 เป็นร้อยละ 50.3 ในปี 2541 ขณะที่ผู้ทำงานเกษตรในที่ถือครองและทำงานอื่นด้วยมีสัดส่วนลดลงเช่นเดียวกัน คือลดลงร้อยละ 3.1 หรือลดลงจากร้อยละ 28.0 ในปี 2536 เป็นร้อยละ 24.9 ในปี 2541

2.1.8 รายได้และรายจ่ายของครัวเรือน

จากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ในปี 2541 พบว่า ครัวเรือนในภาคกลาง ชกเว้น กรุงเทพมหานคร นนทบุรี ปทุมธานี และสมุทรปราการ มีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนประมาณร้อยละ 12,904 บาท ซึ่งสูงกว่าภาคใต้ ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และสูงกว่ารายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนทั้งประเทศเล็กน้อย แหล่งที่มาของรายได้ส่วนใหญ่มาจากค่าแรงและเงินเดือน รองลงมาได้แก่ กำไรจากการทำธุรกิจส่วนตัวที่ไม่ใช่เกษตร และกำไรจากการทำเกษตร ตามลำดับ สำหรับค่าใช้จ่ายของครัวเรือนในภาคกลาง มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยประมาณเดือนละ 11,298 บาท ซึ่งต่ำกว่าครัวเรือนในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล แต่มีค่าใช้จ่ายสูงกว่าภาคอื่น ๆ ทุกภาค ค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่ของครัวเรือนเป็นค่าอาหารและเครื่องดื่ม ประมาณร้อยละ 35 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด รองลงมาได้แก่ ค่าใช้จ่ายเพื่อที่อยู่อาศัยและเครื่องใช้ในบ้าน ร้อยละ 20 และค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะและค่าบริการสื่อสาร ร้อยละ 14 ตามลำดับ และมีค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภคประมาณร้อยละ 13

สำหรับการกระจายรายได้ของครัวเรือนที่ทำการสำรวจในปี 2541 โดยการเรียงลำดับครัวเรือนตามรายได้ประจำต่อคนต่อเดือนจากน้อยไปหามากออกเป็น 10 กลุ่มเท่ากัน พบว่า มีความไม่เท่าเทียมกันของการกระจายรายได้ของครัวเรือนในภาคกลาง โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ของความไม่เสมอภาค (Gini Ratio) มีค่า 0.352 แต่เมื่อเปรียบเทียบกับครัวเรือนในภาคอื่น ๆ แล้ว ภาคกลางมีความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ของครัวเรือนน้อยกว่าทุกภาคและรวมทั้งประเทศ ซึ่งครัวเรือนในกลุ่มแรกที่มีรายได้น้อยที่สุด ประมาณร้อยละ 10 ของประชากรในภาคกลางทั้งหมด มีส่วนแบ่งของรายได้ประจำเพียงประมาณร้อยละ 2.6 ของรายได้ประจำของครัวเรือนภาคกลาง ในขณะที่ครัวเรือนกลุ่มสุดท้าย ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีรายได้มากที่สุด แต่มีส่วนแบ่งของรายได้ประจำมากถึงร้อยละ 27.8 ของรายได้ประจำของครัวเรือนภาคกลางทั้งหมด (ตารางที่ 2.9)

2.1.9 สภาพเศรษฐกิจ

พื้นที่ภาคกลางส่วนใหญ่มีความอุดมสมบูรณ์สูง ประชากรส่วนใหญ่จึงประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีการทำนา ปลูกพืชไร่ ไม้ผล เลี้ยงสัตว์และการประมง การทำนาข้าวมีการปลูกกันมากบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำสำคัญ ๆ เช่น แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำป่าสัก แม่น้ำบางปะกง แม่น้ำแม่กลอง แม่น้ำท่าจีน แหล่งผลิตข้าวที่สำคัญอยู่ในเขตจังหวัดชัยนาท พระนครศรีอยุธยา ลพบุรี ฉะเชิงเทรา สุพรรณบุรี การปลูกพืชไร่มีพืชเศรษฐกิจที่สำคัญคือ อ้อย สับปะรด ข้าวโพด มันสำปะหลัง ข้าวฟ่าง ฝ้าย ถั่วเหลือง และมะพร้าว โดยเฉพาะอ้อย สับปะรด มันสำปะหลัง ซึ่งปลูกเพื่อเป็นวัตถุดิบให้กับอุตสาหกรรมแปรรูปอื่น ได้แก่ อุตสาหกรรมน้ำตาล อุตสาหกรรมสับปะรดกระป๋อง และอุตสาหกรรมแป้งมันสำปะหลัง ตามลำดับ โดยมีการปลูกอ้อยมากในจังหวัดกาญจนบุรี สุพรรณบุรี ราชบุรี ส่วนสับปะรดปลูกมากในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพชรบุรี และชลบุรี มะพร้าวปลูกมากในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ข้าวฟ่างปลูกมากใน

จังหวัดลพบุรี สระบุรี ส่วนไม้ผลปลูกมากในจังหวัดระยอง จันทบุรี ตราด ปราจีนบุรี การเลี้ยงสัตว์ประเภทโคนมเลี้ยงกันมากในจังหวัดสระบุรี เป็ด ไก่ สุกร เลี้ยงมากในจังหวัดราชบุรี สุพรรณบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ ส่วนทางด้านชายฝั่งทะเลด้านอ่าวไทยมีการทำประมง

นอกจากนี้ สาขาอุตสาหกรรมก็เป็นสาขาการผลิตที่มีความสำคัญมากสำหรับภาคกลางโดยมีมูลค่าของผลิตภัณฑ์สูงมากเป็นอันดับหนึ่งมากกว่าสาขาการผลิตอื่น ๆ และสูงกว่าภาคอื่น ๆ อีกด้วย ประเภทของอุตสาหกรรมที่ทำการผลิตส่วนใหญ่จะกระจุกตัวอยู่ในอุตสาหกรรมเพียงไม่กี่ประเภทเท่านั้น คือ อุตสาหกรรมการผลิตสิ่งทอสิ่งทอเครื่องแต่งกาย หนังสือพิมพ์ และผลิตภัณฑ์หนังสือพิมพ์ อุตสาหกรรมผลิตอาหาร เครื่องดื่ม ยาสูบ และอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์โลหะ เครื่องจักร และอุปกรณ์ จังหวัดที่สาขาอุตสาหกรรมมีความสำคัญมากได้แก่ ระยอง ชลบุรี สระบุรี และพระนครศรีอยุธยา

ส่วนสาขาการค้าและบริการก็เป็นสาขาการผลิตที่สำคัญอีกสาขาหนึ่งของภาคกลาง โดยมีสถานประกอบการธุรกิจทางการค้าและธุรกิจทางการบริการเป็นจำนวนมาก ซึ่งส่วนใหญ่กว่า ร้อยละ 90 ของจำนวนสถานประกอบการทั้งหมดเป็นกิจการขนาดเล็กที่มีคนงานน้อยกว่า 10 คน

เมื่อประเทศไทยประสบภาวะเศรษฐกิจถดถอยในช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 โดยเฉพาะเมื่อรัฐบาลได้ประกาศใช้นโยบายการเงินบาทลอยตัวในช่วงกลางปี 2540 และดำเนินการใช้แผนฟื้นฟูภาวะเศรษฐกิจของประเทศโดยเข้าร่วมกับกองทุนการเงินระหว่างประเทศเพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจที่ตกต่ำลงอย่างมากทั้งด้านการผลิต การใช้จ่ายและการลงทุน ซึ่งส่งผลให้ผลตอบแทนปัจจัยการผลิตชะลอตัวลง ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศในราคาคงที่ลดลงร้อยละ 1.8 อันเนื่องมาจากภาวะการผลิตที่ลดลงทั้งในภาคเกษตรและนอกภาคเกษตรในภาคต่าง ๆ ของไทย อย่างไรก็ตาม การเติบโตของการผลิตรวมของภาคกลางทั้งส่วนกลาง (ยกเว้นกรุงเทพมหานครและปริมณฑล) ส่วนตะวันออก และส่วนตะวันตก มีทิศทางชะลอตัวในอัตราที่น้อยกว่าภาคอื่น ๆ โดยมีมูลค่าผลิตภัณฑ์ ณ ราคาตลาดในปี 2540 คือ ประชากร 1 คน ประมาณ 90,592 บาท ซึ่งสูงกว่าภาคเหนือ ภาคใต้ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ตารางที่ 2.10) สรุปภาพรวมได้ดังนี้

1) ภาวะการผลิตของภาคกลางส่วนกลาง (ยกเว้นกรุงเทพมหานครและปริมณฑล) สาขาการผลิตที่มีมูลค่าผลิตภัณฑ์มากที่สุดในทุก ๆ ปีที่ผ่านมา คือ สาขาอุตสาหกรรม รองลงมาได้แก่ สาขาการค้าส่งและค้าปลีก สาขาเกษตรกรรม สาขาก่อสร้าง และบริการตามลำดับ สำหรับปี 2540 ภาวะการผลิตโดยรวมมีมูลค่าผลิตภัณฑ์น้อยกว่าปี 2539 กล่าวคือ ลดลงร้อยละ 1.27 เมื่อเทียบกับที่เคยขยายตัวร้อยละ 6.3 ในปี 2539 การลดลงดังกล่าวเป็นผลมาจากสาขาเกษตรกรรม สาขาอุตสาหกรรม และสาขาอื่น ๆ โดยที่สาขาเกษตรกรรมที่ลดลงนั้น สาเหตุมาจากการลดลงของหมวดพืชผลโดยเฉพาะผลผลิตข้าวลดลงจากปีที่ผ่านมา และหมวดประมง เป็นปัจจัยสำคัญ ส่วนภาวะการผลิตของสาขาอุตสาหกรรมซึ่งเป็นสาขาหลักมีทิศทางลดลงหลังจากที่เคยขยายตัวสูงอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด กล่าวคือ มีการลดลงร้อยละ 2.2 อันเนื่องมาจากการผลิตลดลงในหมวดต่าง ๆ หลายรายการ เช่น หมวดโลหะ หมวดชิ้นส่วนและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ หมวดเครื่องจักรและอุปกรณ์ไฟฟ้า เป็นต้น ส่วนสาขาการผลิตอื่น ๆ ที่ลดลงมากคือสาขาก่อสร้าง ลดลง

ร้อยละ 8.7 สาขาการค้าส่งและค้าปลีกลดลงร้อยละ 2.9 สาขาการธนาคาร ประกันภัย และธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ลดลงร้อยละ 5.5 (ตารางที่ 2.11) เมื่อพิจารณามูลค่าผลิตภัณฑ์จังหวัด ณ ราคาตลาดปี 2540 เฉลี่ยต่อประชากร 1 คน ปรากฏว่า จังหวัดสมุทรสาครและจังหวัดสระบุรีมีมูลค่าผลิตภัณฑ์จังหวัดมากที่สุด ตามลำดับ โดยมีมูลค่ามากกว่า 2 เท่าของจังหวัดอื่น ส่วนจังหวัดสิงห์บุรีและชัยนาทมีมูลค่าน้อยที่สุดตามลำดับ (ตารางที่ 2.10)

2) *ภาวะการผลิตของภาคกลางส่วนตะวันออก* สาขาอุตสาหกรรมยังคงเป็นสาขาการผลิตที่มีมูลค่าผลิตภัณฑ์มากที่สุด รองลงมาได้แก่ สาขาการค้าส่งและการค้าปลีก สาขาการเกษตร สาขาเหมืองแร่ ตามลำดับ ภาวะการผลิตยังคงมีการขยายตัวเพิ่มขึ้น แต่มีทิศทางชะลอลง กล่าวคือ ปี 2539 มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 14.4 แต่ในปี 2540 มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 6.0 สาเหตุที่ยังคงทำให้มีการขยายตัวในปี 2540 คือ สาขาเหมืองแร่ที่มีการขยายตัวสูงถึงร้อยละ 39.1 อันเนื่องมาจากการขุดเจาะก๊าซธรรมชาติในอ่าวไทยแล้วมาขึ้นฝั่งที่จังหวัดระยองมีปริมาณเพิ่มขึ้น จึงส่งผลต่อเนื่องทำให้สาขาไฟฟ้า ประปา และโรงแยกก๊าซมีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 20.1 ส่วนสาขากษตรกรรมในปี 2540 มีการผลิตลดลงร้อยละ 1.4 เมื่อเทียบกับปี 2539 ที่มีการขยายตัวร้อยละ 0.7 (ตารางที่ 2.12) เมื่อพิจารณามูลค่าผลิตภัณฑ์จังหวัด ณ ราคาตลาดปี 2540 เฉลี่ยต่อประชากร 1 คน ปรากฏว่า จังหวัดระยองและชลบุรีมีมูลค่ามากที่สุด ตามลำดับ โดยมีมูลค่ามากกว่า จังหวัดนครนายกและสระแก้ว ซึ่งมีมูลค่าน้อยที่สุดตามลำดับถึงประมาณ 5 เท่า (ตารางที่ 2.10)

3) *ภาวะการผลิตของภาคกลางส่วนตะวันตก* สาขาอุตสาหกรรมเป็นสาขาการผลิตที่มีมูลค่าผลิตภัณฑ์มากที่สุด รองลงมาได้แก่ สาขาการเกษตร และสาขาการค้าส่งและค้าปลีก ตามลำดับ ภาวะการผลิตโดยรวมมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นตามลำดับ และลดลงเล็กน้อยในปี 2540 ซึ่งได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจในบางส่วนทำให้การผลิตรวมลดลงร้อยละ 1.8 ในปี 2540 การผลิตรวมที่ลดลงนี้มาจากสาขาเกษตรกรรมที่ลดลงร้อยละ 0.9 ใน 2 หมวดสำคัญคือ ปศุสัตว์ และการประมง ส่วนการผลิตสาขาอื่น ๆ ส่วนใหญ่ลดลงทุกสาขายกเว้นสาขาอุตสาหกรรม ขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.9 สาขาบริการเพิ่มขึ้นร้อยละ 2.4 สาขาขนส่งและคมนาคมเพิ่มขึ้นร้อยละ 4.0 สาขาการผลิตที่มีการลดลงอย่างมากในปี 2540 คือ สาขาการก่อสร้าง ลดลงถึงร้อยละ 23.3 ซึ่งเป็นผลมาจากการก่อสร้างภาคเอกชนที่ลดลง (ตารางที่ 2.13) เมื่อพิจารณามูลค่าผลิตภัณฑ์จังหวัด ณ ราคาตลาดปี 2540 เฉลี่ยต่อประชากร 1 คน ปรากฏว่าจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีมูลค่ามากที่สุด รองลงมาได้แก่ จังหวัดกาญจนบุรี และที่น้อยที่สุด ได้แก่ จังหวัดสมุทรสงคราม และจังหวัดสุพรรณบุรี ตามลำดับ (ตารางที่ 2.10)

2.1.10 การคมนาคมและการขนส่ง

ภาคกลางมีเส้นทางคมนาคมและการขนส่งติดต่อกันได้อย่างทั่วถึง ทำให้สามารถติดต่อกับพื้นที่ภายในระหว่างจังหวัดในภาคได้โดยสะดวก ทั้งทางถนน ทางรถไฟ และทางน้ำ เส้นทางคมนาคมที่ใช้กันมากได้แก่ ทางถนน และทางรถไฟ เส้นทางที่มีบทบาทสำคัญได้แก่

ทางหลวงสายหลักที่เชื่อมโยงระหว่างจังหวัดในพื้นที่ของภาค เช่น ทางหลวงหมายเลข 1 จากกรุงเทพฯ ถึงเชียงราย ซึ่งจะผ่านจังหวัดต่าง ๆ และมีทางแยกจากทางหลวงหมายเลข 1 อีกหลายสายซึ่งจะผ่านจังหวัดต่าง ๆ ของภาคกลางส่วนกลาง ทางหลวงหมายเลข 4 จากกรุงเทพฯ ถึงสงขลา ซึ่งจะผ่านจังหวัดต่าง ๆ ทางภาคกลางส่วนตะวันตก และทางหลวงหมายเลข 3 จากกรุงเทพฯ ถึง ตราด เป็นต้น

ทางรถไฟสามารถใช้เส้นทางรถไฟสายเหนือ สายตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งจะผ่านจังหวัดต่าง ๆ ของภาคกลางส่วนกลาง เส้นทางรถไฟสายตะวันออก เส้นทางรถไฟสายใต้ และเส้นทางรถไฟสายตะวันตก

2.1.11 การศึกษา

จากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ในรายงานการศึกษาและรายงานครู ปีการศึกษา 2541 สรุปข้อมูลพื้นฐานทางการศึกษาเกี่ยวกับจำนวนโรงเรียน นักเรียน และครู ของภาคกลาง ประเภทต่าง ๆ สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ดังนี้

1) **ประเภทสามัญศึกษา** เป็นการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษาของสถานศึกษาต่าง ๆ ในสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษามหาชน กรมสามัญศึกษา สำนักบริการการศึกษาส่วนท้องถิ่น มีจำนวนโรงเรียนทั้งสิ้น 6,922 โรงเรียน จำนวนนักเรียน 2,024,464 คน ครู 105,928 คน อัตราส่วนครู : นักเรียน เท่ากับ 1 : 19

2) **ประเภทอาชีวศึกษา** เป็นการจัดการศึกษาสายอาชีพระดับต่ำกว่าปริญญาตรี ของสถาบันการศึกษาในสังกัดกรมอาชีวศึกษา สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล สำนักงานคณะกรรมการการศึกษามหาชน กรมศิลปากร มีจำนวนสถานศึกษาทั้งสิ้น 257 แห่ง นักศึกษา 225,960 คน และอาจารย์ 9,287 คน อัตราส่วนครู : นักศึกษา เท่ากับ 1 : 24

3) **ระดับปริญญา** เป็นการจัดการศึกษาระดับปริญญาตรี ได้แก่สถาบันราชภัฏและวิทยาลัยพลศึกษา จำนวน 10 แห่ง

นอกจากสถานศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการแล้ว ยังมีสถาบันการศึกษาระดับปริญญาตรี หรือสูงกว่าในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยและสังกัดหน่วยงานอื่นอีกหลายแห่ง ส่วนใหญ่อยู่ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล แบ่งเป็น สถาบันการศึกษาของรัฐ 15 แห่ง สถาบันการศึกษาของเอกชน 21 แห่ง สถาบันการศึกษาวิชาทหารและตำรวจ สังกัดกระทรวงกลาโหมและสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ค่าลำดับอีก 4 แห่ง หลายสถาบันได้จัดการศึกษาและบริการทางวิชาการให้แก่ประชาชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น

2.1.12 สภาพความเป็นอยู่ของครัวเรือนในชนบทภาคกลาง

ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานของภาคกลางในปี 2542 ซึ่งจัดทำโดยสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท (ตารางที่ 2.14) แสดงให้เห็นว่าจากการสำรวจ 14,375 หมู่บ้านที่อยู่นอกเขตเทศบาล สภาพความเป็นอยู่ในด้าน

สุขภาพ ด้านที่อยู่อาศัย ด้านการดูแลสุขภาพเด็ก ด้านความอบอุ่นของครอบครัว ด้านความมีส่วนร่วมในการพัฒนา
ด้านคุณธรรม และด้านสิ่งแวดล้อม โดยทั่วไปอยู่ในเกณฑ์ดี ยกเว้นในบางเรื่องที่ยังมีครัวเรือนจำนวนมาก
ซึ่งสภาพความเป็นอยู่ไม่บรรลุเป้าหมายของสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท ได้แก่เรื่องรายได้เฉลี่ยต่อครัว
เรือน การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ การไม่ติดหนี้ของคนในครัวเรือน เป็นต้น

2.2 สภาพทั่วไปของจังหวัดที่ศึกษา

2.2.1 จังหวัดชัยนาท

1) ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป

จังหวัดชัยนาทตั้งอยู่ในเขตภาคกลางตอนบน ตรงบริเวณฝั่งซ้ายของแม่น้ำเจ้าพระยาบนเส้นรุ้งที่ 15 องศาเหนือ และเส้นแวงที่ 108 องศาตะวันออก สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง 16.854 เมตร อยู่ห่างจาก กรุงเทพมหานคร 196 กิโลเมตร มีพื้นที่ประมาณ 2,469.746 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 1,647,541.88 ไร่ และมีอาณาเขตติดต่อจังหวัดใกล้เคียงดังนี้

ทิศเหนือ ติดกับจังหวัดนครสวรรค์ และอุทัยธานี

ทิศตะวันออก ติดกับ จังหวัดนครสวรรค์ และสิงห์บุรี

ทิศใต้ ติดกับจังหวัดสิงห์บุรี และสุพรรณบุรี

ทิศตะวันตก ติดกับ จังหวัดอุทัยธานี

ในปี 2542 จังหวัดชัยนาทแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 6 อำเภอ 2 กิ่งอำเภอ 53 ตำบล 474 หมู่บ้าน และมีจำนวนบ้านทั้งสิ้น 89,710 หลังคาเรือน มีเทศบาลเมือง 1 แห่ง เทศบาลตำบล 8 แห่ง องค์การบริหารส่วนตำบล 51 แห่ง

2) ลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปของจังหวัดชัยนาทเป็นพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำรวมแล้วมีเนื้อที่ร้อยละ 99.06 ของเนื้อที่ทั้งหมด มีแม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำท่าจีน แม่น้ำน้อย ไหลผ่านพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วทุกอำเภอ นอกจากลักษณะภูมิประเทศเป็นพื้นที่ราบแล้ว ยังมีเนินเขาเล็ก ๆ ขนาดประมาณ 1-3 กิโลเมตร ทั่วไปทั้งจังหวัด

ภูมิอากาศโดยทั่วไป คล้ายกันกับจังหวัดใกล้เคียงในภาคกลาง ซึ่งมี 3 ฤดู คือ ในฤดูร้อนอุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ 38-40 องศาเซลเซียส ในระหว่างเดือนกุมภาพันธ์-พฤษภาคม ในฤดูฝนมีฝนตกค่อนข้างชุก โดยเฉลี่ยประมาณ 1,010.6 มิลลิเมตร ระหว่างเดือน พฤษภาคม - ตุลาคม ในฤดูหนาวอากาศไม่หนาวจัด อุณหภูมิโดยเฉลี่ยประมาณ 14-18 องศาเซลเซียส ในระหว่างเดือนพฤศจิกายน - มกราคม

3) ทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งน้ำ

ด้านป่าไม้ จังหวัดชัยนาทมีพื้นที่ป่าไม้ไม่มากนัก พื้นที่ป่าเกือบทั้งหมดอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ 2 แห่ง คือ ป่าสงวนแห่งชาติเขาหลัก-เขาช่องลม และป่าสงวนแห่งชาติเขาราวเทียน สภาพป่าส่วนใหญ่เป็นป่าไม้เบญจพรรณและอยู่ในสภาพทรุดโทรม จึงทำให้จังหวัดนี้ไม่มีธุรกรรมทางเศรษฐกิจเกี่ยวกับสาขาป่าไม้เชิงพาณิชย์ ทำให้ผลิตภัณฑ์จังหวัดสาขาป่าไม้มีค่าเป็นศูนย์

ด้านแร่ธาตุของจังหวัดชัยนาทก็มีน้อยมากเช่นกันจนไม่มีการสำรวจและผลิตในเชิงพาณิชย์

ด้านแหล่งน้ำ ถือได้ว่าจังหวัดชัยนาทเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ราบลุ่มภาคกลางที่มีแหล่งน้ำอุดมสมบูรณ์มีแหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญ 3 แหล่งคือ แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำท่าจีน และแม่น้ำน้อยและนับเป็นหัวใจของการทำเกษตรกรรมของจังหวัด

4) การถือครองที่ดินทางการเกษตรและการให้ประโยชน์ที่ดิน

ผลจากการทำสำมะโนการเกษตร พ.ศ. 2538 พบว่า จังหวัดชัยนาทมีผู้ถือครองทำการเกษตร 41,073 ราย และมีเนื้อที่ถือครองทำการเกษตรทั้งสิ้น 967,728 ไร่ อำเภอหันคาเป็นผู้ถือครองและเนื้อที่ถือครองทำการเกษตรมากที่สุดคือร้อยละ 26.07 และ 34.80 อำเภอโมรหมี่เป็นผู้ถือครองและเนื้อที่ถือครองทำการเกษตรต่ำสุดคือร้อยละ 9.58 และ 9.18 ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม ข้อมูลที่เผยแพร่โดยสำนักงานปฏิรูปที่ดินระบุว่าเนื้อที่ถือครองเพื่อการเกษตรในปี 2540 มีทั้งสิ้น 1,132,780 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 73.4 ของเนื้อที่ทั้งจังหวัด

เนื้อที่ถือครองทำการเกษตรในจังหวัดชัยนาทส่วนใหญ่คือร้อยละ 80.08 ใช้สำหรับเป็นที่ปลูกข้าว รองลงมาได้แก่การใช้เป็นที่ปลูกพืชไร่และที่ปลูกไม้ผล สวนผักร้อยละ 10.74 และ 3.42 ตามลำดับ (ตารางที่ 2.3) จึงแสดงให้เห็นชัดเจนว่าสาขาเกษตรกรรมโดยเฉพาะการทำนาคือสาขาเศรษฐกิจที่สำคัญที่สุดของจังหวัดชัยนาท

5) ประชากรและความหนาแน่นของประชากร

ประชากรของจังหวัดชัยนาท ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2542 รวมทั้งสิ้น 353,749 คน แยกเป็นชาย 171,828 คน และหญิง 181,921 คน อัตราการเพิ่มของประชากรเมื่อเทียบกับปี 2541 คิดเป็นเฉลี่ย 3.44 คนต่อประชากรพันคนอำเภอที่มีประชากรหนาแน่นมากที่สุด คือ อำเภอเมืองชัยนาท มีประชากร 76,719 คน คิดเป็นความหนาแน่นของประชากรประมาณ 300 คน ต่อตารางกิโลเมตร อำเภอที่มีประชากรหนาแน่นมากรองลงมาได้แก่ อำเภอสรรคบุรี อำเภอสรรพยา และอำเภอโมรหมี่ ตามลำดับ คิดเป็นจำนวนความหนาแน่นของประชากรต่อพื้นที่เท่ากับ 200 คน 173 คน และ 156 คน ต่อตารางกิโลเมตรตามลำดับ ส่วนพื้นที่ที่มีประชากรไม่หนาแน่นได้แก่ อำเภอวัดสิงห์ อำเภอหันคา และกิ่งอำเภอหนองมะโมง คิดเป็นความหนาแน่นของประชากรต่อพื้นที่ประมาณ 86 คน 72 คน และ 66 คน ต่อตารางกิโลเมตร ตามลำดับ (ตารางที่ 2.15)

6) สาธารณูปโภคพื้นฐาน

จังหวัดชัยนาทมีทางหลวงแผ่นดินและทางหลวงจังหวัดที่สามารถใช้ติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง และกรุงเทพมหานครได้โดยสะดวก เส้นทางคมนาคมระหว่างหมู่บ้านและตำบลในชนบทอยู่ในสภาพใช้การได้ดีเป็นส่วนใหญ่ การคมนาคมทางน้ำใช้แม่น้ำเจ้าพระยาเป็นหลัก

ในปีงบประมาณ 2541 จังหวัดชัยนาทมีจำนวนผู้ใช้ไฟฟ้า 55,716 ราย จำนวนกระแสไฟฟ้าที่ใช้ทั้งสิ้น 10,340,175 หน่วย

สำหรับการประปาในเขตเมือง ในปี 2539 การประปาภูมิภาคจำหน่ายน้ำให้ผู้น้ำ 5,300 ราย ปริมาณน้ำที่ผลิต 2,083,500 ลูกบาศก์เมตร ส่วนในชนบท ข้อมูล กชช 2ค. ปี 2539 ระบุว่าหมู่บ้านที่มีน้ำประปาใช้จำนวน 280 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 65.3 ของจำนวนหมู่บ้านทั้งหมด 429 หมู่บ้านในปีนั้น

ในปี 2540 จังหวัดชัยนาทมีจำนวนหมายเลขโทรศัพท์ทั้งสิ้น 9,344 เลขหมาย มีผู้เช่า 5,615 เลขหมาย

7) การศึกษาและสาธารณสุข

ในปี 2541 จังหวัดชัยนาทมีสถานศึกษาทั้งสิ้น 249 แห่ง มีครูและอาจารย์ 3,542 คน มีนักเรียนและนักศึกษา 58,403 คน อัตราส่วนครูและอาจารย์ต่อนักเรียนและนักศึกษาคิดเป็น 1:16

ในส่วนของการสาธารณสุข ในปี 2541 จังหวัดชัยนาทมีสถานพยาบาลแผนปัจจุบันที่มีเตียงรับผู้ป่วยค้างได้จำนวน 8 แห่ง มีจำนวนเตียง 630 เตียง ในจำนวนนี้เป็นสถานพยาบาลเอกชน 2 แห่ง จำนวน 130 เตียง ในจำนวนสถานพยาบาลทั้งหมดมีแพทย์ 61 คน อัตราส่วนแพทย์ต่อประชากรเท่ากับ 1:5,778 มีพยาบาลวิชาชีพและเทคนิครวมกัน 355 คน อัตราส่วนพยาบาลต่อประชากรเท่ากับ 1:4,062

8) คุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบท

ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานในตารางที่ 2.16 แสดงให้เห็นว่าตัวชี้วัด จปฐ. ที่มีครัวเรือนในชนบทไม่ผ่านเกณฑ์มากกว่าร้อยละ 30 อยู่ 2 เรื่อง อันเนื่องมาจากปัญหาของการที่เด็กเมื่อจบการเรียนแล้วก็ไม่ได้รับการฝึกอาชีพและการที่ครัวเรือนยังมีรายได้ต่ำ

ในด้านการศึกษาของเด็กพบว่า ในปี 2542 มีเด็กในชนบทที่อายุครบเกณฑ์ต้องเข้าเรียนภาคบังคับ 20,773 คน ได้เข้าเรียน 20,726 คน หรือร้อยละ 99.8 ซึ่งต่ำกว่าเป้าหมายที่ตั้งไว้ร้อยละ 100 เพียงเล็กน้อยเท่านั้น

9) สภาพเศรษฐกิจ

สภาพทางเศรษฐกิจทั่วไปของจังหวัดชัยนาท ขึ้นอยู่กับภาคเกษตรกรรม เมื่อพิจารณาจากประมาณการผลิตภัณฑ์จังหวัดในปี พ.ศ. 2540 พบว่าผลิตภัณฑ์รวมของสาขาการผลิตที่มีมูลค่าสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ สาขาเกษตรกรรม สาขาค้าส่งและค้าปลีก และสาขาการก่อสร้างคิดเป็นร้อยละ 33.05, 19.08 และ 13.46 ของผลิตภัณฑ์จังหวัดตามลำดับ เศรษฐกิจโดยทั่วไปของจังหวัดชัยนาทขยายตัวอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างต่ำ เพราะเศรษฐกิจส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับภาคเกษตรเป็นหลัก มีผลิตภัณฑ์ต่อหัวของประชากรในปี 2540 เท่ากับ 46,403 บาท ใกล้เคียงกับจังหวัดสิงห์บุรี ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีผลิตภัณฑ์ต่อหัวของประชากรต่ำที่สุดในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนกลาง

2.2.2 จังหวัดสระบุรี

1) ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป

จังหวัดสระบุรีอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ตามทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 1 (ถนนพหลโยธิน) เป็นระยะทางประมาณ 108 กิโลเมตร และตามทางรถไฟสายตะวันออกเฉียงเหนือเป็นระยะทางประมาณ 113 กิโลเมตร มีเนื้อที่ทั้งหมด 3,577 ตารางกิโลเมตร หรือ 2,235,304 ไร่ และมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ ติดอำเภอเมืองลพบุรี อำเภอชัยบาดาล และอำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี

ทิศตะวันออก ติดอำเภอปากช่อง อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา และอำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก

ทิศใต้ ติดอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี และอำเภอวังน้อย อำเภอดุสิต จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ทิศตะวันตก ติดอำเภอภาชี อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และอำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี

ในปี 2542 จังหวัดสระบุรีแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 13 อำเภอ 111 ตำบล 956 หมู่บ้าน มีจำนวนบ้านทั้งสิ้น 162,451 หลังคาเรือน มีเทศบาลเมือง 1 แห่ง เทศบาลตำบล 20 แห่ง องค์การบริหารส่วนตำบล 102 แห่ง (ตารางที่ 2.18)

2) ลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศ

สภาพทั่วไปทางตอนเหนือ ตอนกลาง และตอนตะวันออกเฉียงเหนือ ของจังหวัดสระบุรี ในเขตอำเภอแก่งคอย อำเภอมวกเหล็ก อำเภอวังม่วง พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่า มีเนินเขาสลับที่ราบสูง ส่วนตอนใต้ และตอนตะวันตก ในเขตอำเภอเมืองสระบุรี อำเภอหนองแซง อำเภอหนองแค อำเภอวิหารแดง อำเภอพระพุทธบาท อำเภอหนองไผ่ อำเภอบ้านหมอ อำเภอเสาไห้ อำเภอดอนพุด ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบ

จังหวัดสระบุรีมีสภาพอากาศที่ไม่ร้อนจัด และไม่หนาวจัด ฤดูร้อนเริ่มต้นเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนเมษายน มีอุณหภูมิโดยเฉลี่ย 33.2 องศาเซลเซียส ฤดูฝนเริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงเดือนกันยายนและฤดูหนาวเริ่มตั้งแต่เดือนตุลาคมถึงเดือนมกราคม มีอุณหภูมิโดยเฉลี่ย 23.4 องศาเซลเซียส

3) ทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งน้ำ

ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญได้แก่ หินปูน หินอ่อน หินก่อสร้าง ดินลูกรัง ดินมาร์ล นอกจากนี้มีป่าไม้ ซึ่งเป็นป่าเบญจพรรณ มีพื้นที่ป่าประมาณ 31,440 ไร่ หรือร้อยละ 1.41 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด ไม้ที่สำคัญคือ ไม้ยาง ไม้มะค่าโมง

จังหวัดสระบุรีมีแหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญสำหรับการอุปโภค บริโภค และเกษตรกรรม คือ แม่น้ำป่าสัก ซึ่งมีต้นกำเนิดจากทิวเขาเพชรบูรณ์ไหลลงมาทางใต้ผ่านจังหวัดเพชรบูรณ์ อำเภอชัยบาดาล

จังหวัดลพบุรี อำเภอแก่งคอย อำเภอเมืองสระบุรี อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี อำเภอท่าเรือ อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไปรวมกับแม่น้ำเจ้าพระยาที่อำเภอพระนครศรีอยุธยา ความยาวของแม่น้ำป่าสักในส่วนที่ไหลผ่านจังหวัดสระบุรีประมาณ 105 กิโลเมตร จากความยาวทั้งหมดประมาณ 500 กิโลเมตร

4) การถือครองที่ดินเพื่อการเกษตรและการใช้ประโยชน์ที่ดิน

ผลจากการทำสำมะโนการเกษตร พ.ศ. 2538 โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติพบว่าจังหวัดสระบุรีมีผู้ถือครองทำการเกษตร 33,028 ราย และมีเนื้อที่ถือครองทำการเกษตรทั้งสิ้น 946,146 ไร่ อำเภอวกเห็กมีผู้ถือครองและเนื้อที่ถือครองทำการเกษตรมากที่สุดคือ ร้อยละ 16.09 และ 19.23 ของผู้ถือครองทั้งสิ้น ตามลำดับรองลงมาได้แก่ อำเภอแก่งคอย ซึ่งมีผู้ถือครองร้อยละ 12.93 และ เนื้อที่ถือครองเพื่อทำการเกษตร ร้อยละ 11.81 ของทั้งหมด อย่างไรก็ตาม ข้อมูลที่เผยแพร่โดยสำนักงานปฏิรูปที่ดินระบุว่าเนื้อที่ถือครองเพื่อการเกษตรในปี 2540 มีทั้งสิ้น 1,045,660 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 46.78 ของเนื้อที่ทั้งจังหวัด

เนื้อที่ถือครองทำการเกษตรในจังหวัดสระบุรีส่วนใหญ่ เป็นที่นาปลูกข้าวถึงร้อยละ 47.53 ของเนื้อที่ถือครองเพื่อการเกษตรทั้งหมด เป็นที่ปลูกพืชไร่คิดเป็นร้อยละ 35.96 ส่วนพื้นที่ที่ปลูกไม้ผล สวนผัก ไม้ดอก มีเพียงร้อยละ 8.0 และทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ พื้นที่ว่างเปล่า และที่ทำประโยชน์อื่น ร้อยละ 4.97 ดังนั้นอาชีพหลักของประชาชนในจังหวัดสระบุรีจึงไม่ได้ขึ้นอยู่กับสาขาเกษตรกรรมในระดับเดียวกับจังหวัดชัยนาท

5) ประชากรและความหนาแน่นของประชากร

ประชากรของจังหวัดสระบุรี ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2541 รวมทั้งสิ้น 602,026 คน แยกเป็นชาย 301,343 คน และหญิง 300,683 คน อัตราการเพิ่มของประชากรเมื่อเทียบกับปี 2540 คิดเป็นเฉลี่ย 9.20 คนต่อประชากรพันคน อำเภอที่มีประชากรหนาแน่นมากที่สุดคือ อำเภอเมืองสระบุรี มีประชากร 113,684 คน คิดเป็นความหนาแน่นของประชากรประมาณ 377 คนต่อตารางกิโลเมตร อำเภอที่มีประชากรหนาแน่นมากรองลงมาได้แก่ อำเภอหนองแค อำเภอพระพุทธบาท และอำเภอบ้านหมอ คิดเป็นความหนาแน่นของประชากรต่อพื้นที่เท่ากับ 318 คน 264 คน และ 209 คน ต่อกิโลเมตร ตามลำดับ ส่วนพื้นที่ที่มีประชากรไม่หนาแน่นส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่ภูเขาและพื้นที่แห้งแล้ง ซึ่งพื้นที่ที่มีประชากรหนาแน่นน้อยที่สุดตามลำดับได้แก่เขตอำเภอมวกเหล็ก อำเภอวังม่วง อำเภอวกเห็ก และอำเภอกอนทุค โดยพื้นที่เหล่านี้มีความหนาแน่นของประชากรเพียง 62 คน 72 คน และ 128 คน ต่อกิโลเมตรตามลำดับ (ตารางที่ 2.18)

6) สาธารณูปโภคพื้นฐาน

จังหวัดสระบุรีเป็นชุมทางคมนาคมและขนส่งทางบกที่สำคัญของภาคกลาง มีทางหลวงแผ่นดินทางหลวงจังหวัด ตลอดจนทางหลวงท้องถิ่น และทาง รพช. ที่สามารถใช้เดินทางติดต่อภายในจังหวัด และระหว่างจังหวัดได้สะดวกทุกฤดูกาล มีทางรถไฟสายตะวันออกเฉียงเหนือและสายเหนือผ่าน โดยที่ทางรถไฟสายตะวันออกเฉียงเหนือจะผ่านด้านอำเภอหนองแซง อำเภอเมืองสระบุรี อำเภอแก่งคอยและอำเภอวกเห็ก ส่วนทางรถไฟสายเหนือจะผ่านด้านอำเภอบ้านหมอ และอำเภอหนองโดน

ในปีงบประมาณ 2541 จังหวัดสระแก้วมีจำนวนผู้ใช้ไฟฟ้า 466,272 ราย จำนวนกระแสไฟฟ้าที่ใช้ทั้งสิ้น 3,590,511,296 หน่วย

สำหรับการประปาในเขตเมือง ในปี 2541 การประปาภูมิภาคจำหน่ายน้ำให้ผู้ใช้น้ำ 17,077 ราย ปริมาณน้ำที่ผลิต 6,916,737 ลูกบาศก์เมตร ส่วนในชนบท ข้อมูล กชช 2ค. ปี 2539 ระบุว่าหมู่บ้านที่มีน้ำประปาใช้จำนวน 339 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 39.8 ของจำนวนหมู่บ้านทั้งหมด 852 หมู่บ้านในปีนั้น

ในปี 2541 จังหวัดสระบุรีมีจำนวนหมายเลขโทรศัพท์ทั้งสิ้น 30,533 เลขหมาย มีผู้เช่า 19,290 เลขหมาย

7) การศึกษาและสาธารณสุข

ในปี 2541 จังหวัดสระบุรีมีสถานศึกษาทั้งสิ้น 711 แห่ง มีครูและอาจารย์ 6,617 คน มีนักเรียนและนักศึกษา 141,793 คน อัตราส่วนครูและอาจารย์ต่อนักเรียนและนักศึกษาคิดเป็น 1:21

ในส่วนของการสาธารณสุข ในปี 2541 จังหวัดสระบุรีมีสถานพยาบาลแผนปัจจุบันที่มีเตียงรับผู้ป่วย ค้างได้จำนวน 17 แห่ง มีจำนวนเตียง 1,894 เตียง ในจำนวนนี้เป็นสถานพยาบาลเอกชน 4 แห่ง จำนวน 530 เตียง ในจำนวนสถานพยาบาลทั้งหมดมีแพทย์ 160 คน อัตราส่วนแพทย์ต่อประชากรเท่ากับ 1:3,514 มีพยาบาลวิชาชีพและเทคนิครวมกัน 1,298 คน อัตราส่วนพยาบาลต่อประชากรเท่ากับ 1:433

8) คุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบท

ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานในตารางที่ 2.19 แสดงให้เห็นว่ามีตัวชี้วัด จปฐ. ที่มีครัวเรือนในชนบทไม่ผ่านเกณฑ์มากกว่าร้อยละ 20 อยู่ 2 เรื่องอันเกี่ยวเนื่องกับปัญหาของการที่ครัวเรือนยังมีรายได้ต่ำและการที่ยังมีครัวเรือนเข้าร่วมในกลุ่มต่างๆ ในชนบทไม่มากนัก

ในด้านการศึกษาของเด็กพบว่า ในปี 2542 มีเด็กในชนบทที่อายุครบเกณฑ์ต้องเข้าเรียนภาคบังคับ 28,121 คน ได้เข้าเรียน 28,039 คน หรือร้อยละ 99.7 ซึ่งต่ำกว่าเป้าหมายที่ตั้งไว้ร้อยละ 100 เพียงเล็กน้อยเท่านั้น

9) สภาพทางเศรษฐกิจ

สภาพทางเศรษฐกิจโดยรวมของจังหวัด สาขาอุตสาหกรรมจะเป็นสาขานำในการผลิตของจังหวัด อุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่สำคัญได้แก่ การผลิตปูนซีเมนต์ การถลุงเหล็ก สิ่งทอ กระเบื้องเคลือบ และโม่เสด ภาวะการลงทุนด้านอุตสาหกรรมของจังหวัดมีการขยายตัวอย่างรวดเร็วในช่วง ปี 2533-2538 ที่ผ่านมา เนื่องจากจังหวัดสระบุรีมีข้อได้เปรียบในด้านทำเลที่ตั้งที่อยู่ใกล้กรุงเทพมหานคร และมีแหล่งพลังงานที่สำคัญคือ มีท่าอากาศยานนานาชาติจากมาบตาพุด ส่งมายังเขตพื้นที่อุตสาหกรรมของจังหวัด ในปี 2538 ซึ่งมีช่วงที่ธุรกิจและอุตสาหกรรมรุ่งเรืองมากนั้น จังหวัดสระบุรีมีโรงงานทั้งสิ้น 826 แห่ง จำนวนเงินลงทุน 73,150 ล้านบาท มีการจ้างงาน 48,597 คน

ด้านการเกษตร ประชากรส่วนใหญ่ยังยึดอาชีพการทำนาและปลูกพืชไร่ต่าง ๆ เช่น ข้าว ข้าวฟ่าง และฝ้าย แต่เนื่องจากสภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลงไปในช่วงหลายปีที่ผ่านมา การทำนาและปลูกพืชไร่ไม่ได้

ผลดีเท่าที่ควร ทำให้เกษตรกรส่วนใหญ่หันไปเลี้ยงสัตว์กันมากขึ้นโดยเฉพาะโคนมและโคเนื้อ ซึ่งให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า

เมื่อพิจารณาข้อมูลผลิตภัณฑ์จังหวัดของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (ตารางที่ 2.20) พบว่า ในปี 2540 จังหวัดสระบุรีมีมูลค่ารวมผลิตภัณฑ์จังหวัด ณ ราคาคงที่ รวมทั้งสิ้น 67,084,398 ล้านบาท โดยสาขาอุตสาหกรรมมีมูลค่าสูงสุดถึงร้อยละ 44.76 ของผลิตภัณฑ์รวมทั้งจังหวัด รองลงมาได้แก่สาขาเหมืองแร่และขอยหินมีมูลค่าผลิตภัณฑ์ร้อยละ 13.50 ส่วนสาขาการขนส่งและขายปลีก และสาขาไฟฟ้าและประปาจะมีมูลค่าผลิตภัณฑ์อยู่ในอันดับที่ 3 และ 4 ตามลำดับ ส่วนสาขาเกษตรกรรมมีมูลค่าผลิตภัณฑ์อยู่ในลำดับที่ 6 ต่อจากสาขาบริการ คือร้อยละ 5.57 ของการผลิตรวมของจังหวัดเท่านั้น

2.2.3 จังหวัดสระแก้ว

1) ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป

เดิมอำเภอสระแก้วเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดปราจีนบุรี ตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม 2536 เป็นต้นมา ก็ได้รับการยกฐานะเป็นจังหวัดสระแก้ว นับเป็นจังหวัดที่ 74 ของประเทศไทย จังหวัดสระแก้วตั้งอยู่ในภาคตะวันออก อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร 236 กิโลเมตร มีเนื้อที่ 4,496,961 ไร่ มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา และอำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์

ทิศใต้ ติดต่อกับ อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ประเทศกัมพูชา

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ อำเภอกบินทร์บุรีและอำเภอนาคี จังหวัดปราจีนบุรี กับอำเภอสนามชัยเขต

จังหวัดฉะเชิงเทรา

ในปี 2542 จังหวัดสระแก้วแบ่งเขตการปกครองเป็น 7 อำเภอ 2กิ่งอำเภอ 59 ตำบล 622 หมู่บ้าน มีเทศบาลเมือง 1 แห่ง เทศบาลตำบล 7 แห่ง มีองค์การบริหารส่วนตำบล 58 แห่ง และมีสภาตำบล 1 สภา ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2541 มีประชากรทั้งสิ้น 528,923 คน (ตารางที่ 2.21)

2) ลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศ

จังหวัดสระแก้วตั้งอยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 36.371 เมตร จุดที่วัดคือบริเวณวัดสระแก้ว ตำบลสระแก้ว อำเภอเมืองสระแก้ว ลักษณะโดยทั่วไป บริเวณทิศตะวันออกและทิศใต้ของจังหวัดเป็นที่ราบสูงคล้ายกับพื้นที่ราบสูงของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จึงมีสภาพเหมาะกับการปลูกพืชไร่ ส่วนบริเวณรอยตะเข็บติดต่อกับประเทศกัมพูชาเป็นป่าทึบมีเทือกเขากันทรคณ ในเขตอำเภอวัฒนานครมีลักษณะเป็นสันกั้นน้ำโดยทางตะวันตกน้ำจะไหลลงสู่อำเภอเมืองสระแก้ว ส่วนทางตะวันออกน้ำจะไหลลงสู่อ่าวอรัญประเทศและประเทศกัมพูชาทั้งหมด

ลักษณะภูมิอากาศโดยทั่วไปคือร้อนจัดในฤดูร้อนและค่อนข้างหนาวในฤดูหนาว ในฤดูฝนมีฝนยาวนานกว่า 4 เดือน จากข้อมูลระหว่างปี 2537-2541 มีอุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปีอยู่ในช่วง 27.50 - 28.78 องศา

เซลเซียส อุณหภูมิต่ำสุดอยู่ในช่วง 13.0 - 16.7 องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุดวัดได้ 41.6 องศาเซลเซียส ปริมาณน้ำฝนอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างสูงคือมีปริมาณเฉลี่ยในช่วง 2537-2541 เท่ากับ 1,340.46 มิลลิเมตร

3) ทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งน้ำ

ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญคือป่าไม้ โดยเคยมีเนื้อที่ที่ประกาศเป็นเขตป่าสงวนแห่งชาติประมาณ 3.4 ล้านไร่ หรือร้อยละ 76 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด แต่ปัจจุบัน ป่าไม้ถูกทำลายไปมาก ป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์จึงเหลืออยู่เพียงบริเวณอุทยานแห่งชาติปางสีดา และบริเวณทางตะวันออกของจังหวัดในเขตอำเภอวังน้ำเย็น มีไม้ที่สำคัญคือ ไม้ตะเคียน ไม้มะค่าโมง ไม้แดง

นอกจากนี้ก็มีแร่แมงกานีส โคโรไมต์ ทองคำ หินอ่อน และเหล็ก ในเขตอำเภอวังน้ำเย็น อำเภอคลองหาด อำเภอเขาฉกรรจ์ โดยในปี 2541 จังหวัดสระแก้วมีเหมืองแร่ 11 แห่ง

แหล่งน้ำสำหรับเกษตรกรรมมีหลายแหล่ง ได้แก่แหล่งน้ำธรรมชาติซึ่งที่สำคัญคือคลองพระสะทึง คลองตาหลัง คลองไก่อ่อน คลองวังจิก คลองพระปรง คลองลำสะโตน ห้วยยาง ห้วยตะเคียน ห้วยนางาม ห้วยพรมโงน ห้วยไผ่ คลองน้ำใส นอกจากนี้ก็มีแหล่งน้ำชลประทานอีก 11 โครงการ ครอบคลุมพื้นที่ 141,061 ไร่ หรือร้อยละ 6.17 ของพื้นที่ถือครองการเกษตรทั้งหมด และยังมีสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้า 16 สถานี บริการพื้นที่การเกษตรทั้งสิ้น 42,100 ไร่

4) การถือครองที่ดินเพื่อการเกษตรและการใช้ประโยชน์ที่ดิน

ปัญหาการถือครองที่ดินมีค่อนข้างมากในจังหวัดสระแก้ว แม้ในปัจจุบันจะได้มีการออกเอกสารสิทธิและใบจองไปมากแล้ว แต่ในบางอำเภอ เช่น อำเภอวังน้ำเย็น อำเภอคลองหาด ยังมีพื้นที่ที่อยู่ในเขตป่าสงวนอยู่เป็นส่วนใหญ่ ตามข้อมูลของสำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม จังหวัดสระแก้วมีเนื้อที่ถือครองเพื่อการเกษตรในปี 2540 มีทั้งสิ้น 1,939,220 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 43.12 ของเนื้อที่ทั้งจังหวัด เนื้อที่ถือครองทำการเกษตรในจังหวัดสระแก้วส่วนใหญ่เป็นที่ปลูกพืชไร่ ถึงร้อยละ 46.74 ของเนื้อที่ถือครองเพื่อการเกษตรทั้งหมดและเป็นที่นาปลูกข้าวร้อยละ 43.13 ของเนื้อที่ถือครองเพื่อการเกษตรทั้งหมด ส่วนพื้นที่ที่ปลูกไม้ผล สวนผัก ไม้ดอก มีเพียงร้อยละ 4.02 และทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ พื้นที่ว่างเปล่า และที่ทำประโยชน์อื่น ร้อยละ 4.15 ดังนั้นอาชีพหลักของประชาชนในจังหวัดสระแก้วจึงขึ้นอยู่กับสาขาเกษตรกรรมค่อนข้างสูง

5) ประชากรและความหนาแน่นของประชากร

ประชากร ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2541 มีทั้งสิ้น 528,923 คน อำเภอที่มีความหนาแน่นของประชากรสูงสุดคือกิ่งอำเภอวังสมบูรณ์ 142 คนต่อตารางกิโลเมตร รองลงไปคืออำเภออรัญประเทศ 99 คนต่อตารางกิโลเมตร ที่มีความหนาแน่นน้อยที่สุดคืออำเภอวัฒนานคร มีประชากร 50 คนต่อตารางกิโลเมตร

6) สาธารณูปโภคพื้นฐาน

จังหวัดสระแก้วมีการคมนาคมติดต่อกับกรุงเทพมหานครและจังหวัดใกล้เคียงค่อนข้างสะดวกทั้งทางรถยนต์และรถไฟ โดยทางรถไฟจะสิ้นสุดที่อำเภออรัญประเทศ ส่วนเส้นทางระหว่างตำบลและหมู่บ้าน ส่วนหนึ่งยังมีสภาพเป็นดินลูกรังซึ่งใช้งานได้ในฤดูแล้งเท่านั้น

ในปี 2541 จังหวัดสระแก้วมีเลขหมายโทรศัพท์ทั้งสิ้น 8,489 เลขหมาย เป็นเลขหมายที่มีผู้เช่าแล้ว 6,512 เลขหมาย คิดเป็นอัตราการใช้ 12 หมายเลขต่อประชากรพันคน

ในปี 2541 จังหวัดสระแก้วมีสถานีผลิตไฟฟ้าทั้งหมด 7 แห่ง ใช้กระแสไฟฟ้าทั้งสิ้น 167,992,858 หน่วยต่อปี และมีจำนวนผู้ใช้ทั้งสิ้น 92,797 ราย

ในปี 2540 มีการผลิตน้ำประปาจำนวน 1,130,565 ลูกบาศก์เมตรเพื่อจำหน่ายน้ำในเขตเทศบาลและเขตสุขภาพิบาลสำหรับผู้ใช้น้ำจำนวน 43,053 ราย ส่วนในชนบท มีหมู่บ้านที่มีระบบน้ำประปา 283 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 45.06 ของจำนวนหมู่บ้านทั้งหมด 628 หมู่บ้าน

7) การศึกษาและสาธารณสุข

ในปี 2541 จังหวัดสระแก้วมีสถานศึกษารวมทั้งสิ้น 666 แห่ง มีครูและอาจารย์ 5,017 คน มีนักเรียน 117,135 คน อัตราส่วนนักเรียนต่อครูเท่ากับ 1: 23

จังหวัดสระแก้วมีสถานพยาบาลแผนปัจจุบันที่มีเตียงรับคนไข้ค้างคืนได้จำนวน 7 แห่ง มีเตียง 528 เตียง มีแพทย์ 30 คน พยาบาลวิชาชีพและพยาบาลเทคนิครวม 343 คน คิดอัตราส่วนแพทย์ต่อประชากรเท่ากับ 1: 17,956 และคิดอัตราส่วนพยาบาลต่อประชากรเท่ากับ 1: 1,570

8) คุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบท

ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานในตารางที่ 2.22 แสดงให้เห็นว่าตัวชี้วัด จปฐ. ที่มีครัวเรือนในชนบทไม่ผ่านเกณฑ์มากกว่าร้อยละ 30 จำนวน 2 เรื่อง อันเนื่องมาจากการที่ครัวเรือนยังมีรายได้ต่ำและการที่เด็กไม่ได้เรียนต่อก็ไม่ได้ฝึกอาชีพ

นอกจากนี้ ข้อมูล จปฐ. ปี 2542 แสดงให้เห็นว่ามีเด็กอายุครบเกณฑ์เข้าเรียนภาคบังคับ 43,441 คน ได้เข้าเรียน 43,332 คน หรือร้อยละ 99.7 ทำให้ต่ำกว่าเป้าหมายที่ตั้งไว้ร้อยละ 100 ในทำนองเดียวกัน มีเด็กจบการศึกษาภาคบังคับ 9,754 คน ได้เข้าเรียนต่อระดับมัธยมศึกษา 8,944 คน จึงต่ำกว่าเป้าหมายที่ตั้งไว้ร้อยละ 98 เช่นกัน

9) สภาพทางเศรษฐกิจ

ตารางที่ 2.23 ชี้ให้เห็นว่าในปี 2540 จังหวัดสระแก้วมีผลิตภัณฑ์จังหวัดประมาณ 16,149 ล้านบาท ซึ่งไม่สูงนักเมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดอื่น แต่มีอัตราเพิ่มจากปีก่อนหน้าร้อยละ 4.15 สาขาเศรษฐกิจที่สำคัญก็คือการเกษตรที่มีผลิตภัณฑ์จังหวัดประมาณร้อยละ 28.9 ของผลิตภัณฑ์ทั้งสิ้น รองลงไปคือการค้าส่งและค้าปลีกซึ่งมีผลิตภัณฑ์จังหวัดประมาณร้อยละ 28.7 ของผลิตภัณฑ์ทั้งสิ้น ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ พืชเศรษฐกิจที่สำคัญก็คือ ข้าวโพด ข้าว มันสำปะหลัง ถั่ว งา ฝ้าย อ้อย ปอ ส่วนไม้ผลและพืชอื่นด้นอื่นๆ ได้แก่ มะม่วง มะขามหวาน ขนุน ทุเรียน ส่วนการเลี้ยงสัตว์ มีการเลี้ยงโคและกระบือ

2.2.4 จังหวัดกาญจนบุรี

1) ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป

กาญจนบุรีเป็นจังหวัดในภาคกลางและอยู่ด้านตะวันตกของประเทศไทย มีชายแดนตะวันตกกับประเทศเมียนมา อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครโดยทางรถยนต์ประมาณ 129 กิโลเมตร มีเนื้อที่ 12,176,967 ไร่ นับว่าเป็นจังหวัดที่มีเนื้อที่มากเป็นอันดับสามของประเทศ รองจากจังหวัดนครราชสีมาและจังหวัดเชียงใหม่ มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับจังหวัดตากและจังหวัดอุทัยธานี

ทิศใต้ ติดต่อกับจังหวัดราชบุรี

ทิศตะวันออก ติดต่อกับจังหวัดสุพรรณบุรี และนครปฐม

ทิศตะวันตก ติดต่อกับประเทศเมียนมา

ในปี 2542 จังหวัดกาญจนบุรี แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 13 อำเภอ 98 ตำบล 883 หมู่บ้าน มีเทศบาลเมือง 1 แห่ง เทศบาลตำบล 26 แห่ง องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง องค์การบริหารส่วนตำบล 95 แห่ง และสภาตำบล 3 สภา มีประชากร ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2541 รวมทั้งสิ้น 766,549 คน เป็นชาย 387,873 คน หญิง 378,676 คน

2) ลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศ

สภาพภูมิประเทศของจังหวัดกาญจนบุรีมี 3 ลักษณะ คือ

(1) บริเวณที่เป็นป่า เทือกเขาสูงสลับซับซ้อนและเป็นแหล่งกำเนิดต้นน้ำลำธารและแม่น้ำที่สำคัญของจังหวัด ได้แก่ พื้นที่บริเวณอำเภอสังขละบุรี ทองผาภูมิ ศรีสวัสดิ์ บางส่วนของอำเภอไทรโยค บ่อพลอย และอำเภอเมือง

(2) บริเวณที่เป็นที่ราบสูงสลับเนินเขาเตี้ย ๆ และป่าละเมาะ ได้แก่ พื้นที่บริเวณ อำเภอเลาขวัญ พนมทวน บางส่วนของอำเภอบ่อพลอยและอำเภอเมือง

(3) บริเวณที่ราบลุ่มอันอุดมสมบูรณ์ อยู่ในเขตพื้นที่ชลประทานเป็นส่วนใหญ่ ได้แก่พื้นที่บริเวณอำเภอดำม่วง ท่ามะกา และบางส่วนของอำเภอพนมทวน พื้นที่ส่วนนี้จึงเป็นแหล่งผลิตทางเกษตรกรรมอันอุดมสมบูรณ์มากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่ส่วนอื่นของจังหวัด

แม้จังหวัดกาญจนบุรีจะเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่มากเป็นอันดับ 3 ของประเทศ แต่พื้นที่จะเป็นป่าเขาเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนั้นยังเป็นพื้นที่ที่ห้ามมิให้ราษฎรเข้าไปประกอบการทำมาหากิน คือ

(1) พื้นที่หวงห้ามของทหาร

(2) พื้นที่เขตอนุทยาน

(3) พื้นที่เขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่า

(4) พื้นที่เขตป่าสงวนแห่งชาติ

(5) พื้นที่ป่าสัมปทานต่าง ๆ

จากข้อจำกัดด้านพื้นที่และสภาพภูมิประเทศดังกล่าว ทำให้เหลือพื้นที่ราบเพื่อการอยู่อาศัย

และประกอบการเกษตรเพียงประมาณ 1 ใน 4 ของพื้นที่ทั้งหมดหรือประมาณ 3 ล้านไร่เท่านั้น ทำให้เกิดปัญหาตามมาคือ การบุกรุกทำลายป่า ส่งผลให้เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีอัตราการลดลงของพื้นที่ป่าไม่มีอัตราที่สูงมากจังหวัดหนึ่ง

ลักษณะภูมิอากาศแบ่งออกเป็น 3 ฤดู คล้ายกับจังหวัดในภาคกลางแต่สภาพอากาศในแต่ละฤดูจะมีความแปรปรวนมากกว่า กล่าวคือ ในฤดูร้อนอากาศค่อนข้างร้อนจัด ฤดูหนาวจะค่อนข้างหนาวกว่าและนานกว่าจังหวัดอื่น ในภาคกลางด้วยกัน ในช่วงระหว่างปี 2537-2541 มีอุณหภูมิเฉลี่ยตลอดทั้งปี 28.88 องศาเซลเซียส อุณหภูมิต่ำสุดวัดได้ 13.1 องศาเซลเซียส ในเดือนมกราคม 2539 และอุณหภูมิสูงสุดวัดได้ 43.0 องศาเซลเซียส ในเดือนเมษายน 2541

ส่วนในฤดูฝนจะมีฝนค่อนข้างมาก และปริมาณน้ำฝนจะแตกต่างกันตามพื้นที่ต่าง ๆ ของจังหวัด บริเวณที่มีฝนตกชุกมากที่สุดคือ บริเวณเขื่อนเขาแหลมและเขตอำเภอทองผาภูมิ จากข้อมูลของสถานีอุตุนิยมวิทยากาญจนบุรี เกี่ยวกับปริมาณน้ำฝนของจังหวัดกาญจนบุรีระหว่างปี 2537-2541 ฝนตกเฉลี่ยปีละ 1,098 มิลลิเมตร จำนวนวันที่ฝนตกเฉลี่ย 106 วัน

3) ทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งน้ำ

ป่าไม้เป็นทรัพยากรที่สำคัญ ป่าไม้ส่วนใหญ่จะเป็นป่าเบญจพรรณ มีเขตป่าสงวนอยู่ทั้งสิ้น 15 แห่ง มีอุทยานแห่งชาติ 5 แห่ง และมีเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า 2 แห่ง นอกจากนี้ จังหวัดกาญจนบุรีมีแร่ธาตุที่สำคัญหลายอย่าง เช่น พลอย โคลไรต์ วุลแฟรม ฟอสเฟต พลวง เป็นต้น ในปี 2541 ทั้งจังหวัดมีเหมืองแร่ที่ได้รับสัมปทานและเปิดกิจการ 155 แห่ง

ในด้านแหล่งน้ำ ในเขตเมือง มีความต้องการบริโภคน้ำจำนวนมาก จึงมีระบบประปาภายใต้การดำเนินงานของการประปาภูมิภาค ในปี 2541 จังหวัดกาญจนบุรีมีการผลิตน้ำประปา 4 จุด เพื่อสนองความต้องการน้ำในเขตอำเภอเมืองกาญจนบุรี อำเภอพนมทวน อำเภอท่ามะกา และอำเภอเลาขวัญ ส่วนในหมู่บ้านนอกเขตเทศบาลและเขตสุขาภิบาล นั้น ในปี 2539 มีหมู่บ้านที่มีระบบประปาแล้ว 437 หมู่บ้าน

สำหรับแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ได้แก่ แหล่งน้ำธรรมชาติ ที่สำคัญได้แก่แม่น้ำแม่กลอง แม่น้ำแควใหญ่ แม่น้ำแควน้อย แม่น้ำภาษี และห้วย คลองต่างๆค่อนข้างสมบูรณ์ ส่วนแหล่งน้ำชลประทานมีอยู่ไม่ต่ำกว่า 78 โครงการ ทำให้มีพื้นที่ที่ได้ประโยชน์โดยตรงตามโครงการประมาณ 96,321 ไร่ หรือประมาณร้อยละ 4.65 ของเนื้อที่ถือครองเพื่อการเกษตร

4) การถือครองที่ดินเพื่อการเกษตรและการใช้ประโยชน์ที่ดิน

จังหวัดกาญจนบุรีมีเนื้อที่ถือครองเพื่อการเกษตรในปี 2540 มีทั้งสิ้น 2,070,430 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 17 ของเนื้อที่ทั้งจังหวัด เนื้อที่ถือครองทำการเกษตรในจังหวัดกาญจนบุรีส่วนใหญ่เป็นที่ปลูกพืชไร่ ถึงร้อยละ 67.4 ของเนื้อที่ถือครองเพื่อการเกษตรทั้งหมดและเป็นพื้นที่นาปลูกข้าวร้อยละ 20.0 ของเนื้อที่ถือครองเพื่อการเกษตรทั้งหมด ส่วนพื้นที่ที่ปลูกไม้ผล สวนผัก ไม้ดอก มีเพียงร้อยละ 8.1 และทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ พื้นที่ว่างเปล่า และที่ทำประโยชน์อื่น ร้อยละ 1.8 ดังนั้นอาชีพหลักของประชาชนในจังหวัดกาญจนบุรีจึงขึ้นอยู่กับสาขาเกษตรกรรมค่อนข้างสูง

5) ประชากรและความหนาแน่นของประชากร

จังหวัดกาญจนบุรีมีประชากร ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2542 779,198 คน อำเภอที่มีประชากรมากที่สุดคืออำเภอเมืองกาญจนบุรี จำนวน 157,856 คน ที่มีน้อยที่สุดคืออำเภอศรีสวัสดิ์ จำนวน 20,924 คน อำเภอที่มีความหนาแน่นของประชากรมากที่สุดคืออำเภот่ามะกา มีประชากร 405 คนต่อตารางกิโลเมตร ที่มีความหนาแน่นน้อยที่สุดคือ อำเภอศรีสวัสดิ์ มีประชากร 6 คนต่อตารางกิโลเมตร (ตารางที่ 2.24)

6) สาธารณูปโภคพื้นฐาน

การเดินทางจากกรุงเทพมหานครถึงจังหวัดกาญจนบุรีทำได้สะดวกทั้งทางรถยนต์และรถไฟ สำหรับรถไฟจะเริ่มจากสถานีกรุงเทพฯ ผ่านชุมทางหนองปลาดุก อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ผ่านอำเภот่ามะกา อำเภот่าม่วง อำเภอเมือง ไปสิ้นสุดที่ตำบลท่าเสาอำเภอไทรโยค รวมระยะทาง 200 กิโลเมตร การเดินทางและขนส่งระหว่างอำเภอทำได้สะดวกแต่การเดินทางระหว่างตำบลหรือหมู่บ้านในบางท้องที่ทำได้เฉพาะฤดูแล้งเพราะยังมีสัดส่วนของถนนลูกรังค่อนข้างสูง กล่าวคือ ในปี 2541 จังหวัดมีระยะทางถนนทั้งสิ้น 4,360 กิโลเมตร ในจำนวนนี้เป็นถนนคอนกรีต 28 กิโลเมตร ลาดยาง 1,416 กิโลเมตร และลูกรัง 2,916 กิโลเมตร

ในด้านโทรศัพท์ ในปี 2541 มีจำนวนเลขหมายทั้งสิ้น 21,472 เลขหมาย มีผู้เช่าแล้ว 15,324 เลขหมาย

ในปีงบประมาณ 2540 จังหวัดกาญจนบุรีใช้ไฟฟ้าทั้งสิ้น 47,895,309 หน่วย มีจำนวนผู้ใช้ไฟฟ้าทั้งสิ้น 135,110 ราย

ในเขตเทศบาลเมืองกาญจนบุรี การประปาภูมิภาคผลิตน้ำประปาทั้งสิ้นในปีงบประมาณ 2541 จำนวน 3,378,081 ลูกบาศก์เมตร มีผู้ใช้น้ำ 11,322 ราย

7) การศึกษาและสาธารณสุข

ในปี 2541 จังหวัดกาญจนบุรีมีสถานศึกษา 543 แห่ง สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ 524 แห่ง ซึ่งรวมสถาบันราชภัฏ 1 แห่ง และที่สังกัดหน่วยงานอื่นอีก 19 แห่ง มีครูและอาจารย์รวม 7,709 คน และนักเรียนนักศึกษา 159,097 คน ดังนั้นอัตราส่วนครูอาจารย์ต่อนักเรียนนักศึกษาเท่ากับ 1:21

ทางด้านสาธารณสุข จังหวัดกาญจนบุรีมีสถานพยาบาลแผนปัจจุบันที่มีเตียงรับคนไข้ค้างคืน 20 แห่ง มีจำนวนเตียง 1,545 เตียง ในจำนวนนี้เป็นสถานพยาบาลของเอกชน 6 แห่งจำนวน 285 เตียง มีแพทย์ 92 คน คิดเป็นอัตราส่วนแพทย์ต่อประชากรเท่ากับ 1:8,331 มีพยาบาลวิชาชีพ 612 คน คิดเป็นอัตราส่วนพยาบาลต่อประชากรเท่ากับ 1:1,252

8) คุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบท

ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานในตารางที่ 2.25 แสดงให้เห็นว่าตัวชี้วัด จปฐ. ที่มีครัวเรือนในชนบทไม่ผ่านเกณฑ์มากกว่าร้อยละ 15 และส่อปัญหาคุณภาพชีวิตได้แก่การที่เด็กแรกเกิดไม่ได้กินนมแม่อย่างน้อย 4

เดือนแรก การที่ครัวเรือนยังมีรายได้ต่ำและการที่ครัวเรือนยังไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ ในชนบทมากเท่าที่ควร

ในด้านการศึกษาของเด็กพบว่า ในปี 2542 มีเด็กในชนบทที่อายุครบเกณฑ์ต้องเข้าเรียนภาคบังคับ 56,194 คน แต่ได้เข้าเรียน 55,781 คน หรือร้อยละ 99.3 ซึ่งต่ำกว่าเป้าหมายที่ตั้งไว้ร้อยละ 100 และมีเด็กจบการศึกษภาคบังคับ 11,896 คน ได้เข้าเรียนต่อระดับมัธยมศึกษา 10,760 คน หรือร้อยละ 90.4 ต่ำกว่าเป้าหมายที่ตั้งไว้ร้อยละ 98

9) สภาพทางเศรษฐกิจ

ในปี 2540 จังหวัดกาญจนบุรีมีผลิตภัณฑ์จังหวัดรวมประมาณ 44,482 ล้านบาท สาขาเศรษฐกิจที่สำคัญคือการค้าส่งและค้าปลีกมีผลิตภัณฑ์จังหวัดร้อยละ 19.87 ของทั้งหมด รองลงไปคือสาขาอุตสาหกรรมร้อยละ 19.12 และสาขาเกษตรกรรมร้อยละ 17.04 นอกจากนี้การท่องเที่ยวก็เป็นสาขาเศรษฐกิจที่ค่อนข้างสำคัญเพราะสร้างรายได้และสร้างงานให้ประชากรในจังหวัดมากพอควร (ตารางที่ 2.26)

ครัวเรือนในชนบทอาศัยเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก มีพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ 3 ชนิดคือ อ้อย มีพื้นที่เพาะปลูกในปี 2541 ประมาณ 938,127 ไร่ ข้าววนปี มีพื้นที่เพาะปลูก 482,580 ไร่ และมันสำปะหลังมีพื้นที่เพาะปลูก 360,820 ไร่

2.3 สภาพทั่วไปของหมู่บ้านที่สำรวจ

สำหรับสภาพทั่วไปของหมู่บ้านที่สำรวจนั้น ได้ศึกษาจากข้อมูลที่ได้จากการสอบถามผู้นำหมู่บ้าน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน หรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หรือสารวัตรกำนัน จำนวน 68 หมู่บ้าน โดยกระจายตามจังหวัดทั้งสี่ ดังนี้ จังหวัดชัยนาท 15 หมู่บ้าน สระบุรี 17 หมู่บ้าน จังหวัดสระแก้ว 20 หมู่บ้าน และจังหวัดกาญจนบุรี 16 หมู่บ้าน รวมประชากรที่อยู่ในหมู่บ้านเหล่านี้จำนวนทั้งสิ้น 41,322 คน (ตารางที่ 2.27) อาจสรุปสภาพทั่วไปของหมู่บ้านที่เลือกขึ้นมา ดังนี้

2.3.1 สภาพพื้นที่และประชากร

สภาพพื้นที่ของหมู่บ้านในแต่ละจังหวัดค่อนข้างแตกต่างกัน ในจังหวัดชัยนาท พื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม มีน้ำท่วมในหน้าฝน ดินมีความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างสูง ไม่ขาดแคลนแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ในจังหวัดสระบุรี พื้นที่เป็นเนินเขา อากาศค่อนข้างหนาว แหล่งน้ำไม่สมบูรณ์ สภาพถนนเชื่อมต่อระหว่างหมู่บ้านมีปัญหาใช้ไม่ได้ในบางฤดูกาล ในจังหวัดสระแก้ว พื้นที่เป็นที่ราบสูง มีความอุดมสมบูรณ์ของดินและแหล่งน้ำพอสมควร ส่วนในจังหวัดกาญจนบุรี พื้นที่เป็นที่ราบเชิงเขา มีความอุดมสมบูรณ์ในด้านแหล่งน้ำ แต่หมู่บ้านจะอยู่ห่างไกลกัน

ความหนาแน่นของประชากรในแต่ละจังหวัดก็มีความแตกต่างกัน หมู่บ้านในจังหวัดชัยนาทมีจำนวนครัวเรือนไม่มากนัก จะเห็นได้จากตารางที่ 2.28 ว่าหมู่บ้านที่สำรวจในจังหวัดชัยนาท มีครัวเรือนไม่เกิน 150 ครัวเรือนในแต่ละหมู่บ้าน ตรงกันข้ามกับจังหวัดสระแก้วซึ่งบางหมู่บ้านมีจำนวนครัวเรือนมากกว่า 450 ครัวเรือน จังหวัดกาญจนบุรีก็ค่อนข้างจะมีจำนวนครัวเรือนสูงในแต่ละหมู่บ้าน ในด้านประชากรจำนวนประชากรเฉลี่ยต่อหมู่บ้านในจังหวัดชัยนาทเท่ากับ 425 คน ในจังหวัดสระบุรีเท่ากับ 561 คน ในจังหวัดกาญจนบุรี 646 คน และในจังหวัดสระแก้ว 754 คน (ตารางที่ 2.27)

การขยายตัวของประชากรในหมู่บ้านที่สำรวจประมาณได้ว่ารวดเร็วปานกลาง ในขณะที่สำรวจพบว่าจำนวนเด็กที่มีอายุไม่ถึง 1 ขวบ มีทั้งสิ้น 304 คน (ตารางที่ 2.29) ส่วนคนที่เสียชีวิตในรอบปีที่ผ่านมา ก่อนวันสำรวจมีจำนวน 234 คน อัตราการเกิดต่อประชากรพันคนในหมู่บ้านของจังหวัดสระแก้วมีระดับต่ำสุดคือ 5.77 ในขณะที่อัตราเดียวกันในหมู่บ้านของจังหวัดชัยนาทอยู่ในระดับสูงสุดคือ 8.95 แต่อัตราการตายต่อประชากรพันคนในหมู่บ้านของจังหวัดกาญจนบุรีอยู่ในระดับต่ำสุดคือ 4.94 และอัตราการตายต่อประชากรพันคนในหมู่บ้านของจังหวัดชัยนาทอยู่ในระดับไม่สูงนักคือ 5.49 จึงเห็นแนวโน้มว่าการขยายตัวตามธรรมชาติของหมู่บ้านในจังหวัดชัยนาทจะรวดเร็วที่สุด แต่ข้อมูลการเกิดจะเป็นข้อมูลที่ต่ำกว่าความเป็นจริงเพราะในปัจจุบันประชาชนจะไปคลอดที่โรงพยาบาลในเมืองกันมากขึ้น ผู้นำหมู่บ้านจึงไม่มีการบันทึกไว้ จึงนับเฉพาะที่ถูกบ้านมาแจ้งไว้เท่านั้น นอกจากนี้ จำนวนเด็กทารกที่เสียชีวิตก่อนอายุ 1 ขวบก็มีเฉพาะที่หมู่บ้านในจังหวัดสระแก้วเท่านั้นที่แจ้งว่ามีเสียชีวิต แสดงถึงคุณภาพของการเลี้ยงดูเด็กที่ด้อยกว่า

2.3.2 ระยะห่างจากศูนย์กลางความเจริญในท้องถิ่น

หมู่บ้านทั้งหมดอยู่นอกเขตอำเภอเมือง และห่างจากเขตอำเภอที่หมู่บ้านสังกัดอยู่พอสมควร ระยะทางเฉลี่ยระหว่างหมู่บ้านกับอำเภอที่สังกัดคือ 24 กิโลเมตร (ตารางที่ 2.33) โดยหมู่บ้านที่สำรวจในสระแก้วอยู่ห่างจากตัวอำเภอโดยเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ 11 กิโลเมตร ในขณะที่ระยะทางเฉลี่ยในกาญจนบุรีห่างถึง 41 กิโลเมตร ประมาณร้อยละ 34 ของหมู่บ้านที่สำรวจอยู่ห่างจากตัวอำเภอในช่วง 21-30 กิโลเมตร ทางเข้าสู่หมู่บ้านส่วนใหญ่จะมีสภาพเหมือนกันคือมีถนนเชื่อมระหว่างตำบลเป็นถนนลาดยาง แต่การเข้าสู่หมู่บ้านก็ต้องผ่านถนนลูกรังซึ่งมีสภาพเป็นหลุมเป็นบ่อหลังจากฤดูฝน เมื่อเข้าสู่หมู่บ้านแล้วหลายหมู่บ้านมีถนนคอนกรีตแคบๆ เป็นช่วงสั้นๆ สภาพถนนแบบนี้ทำให้ต้นทุนการขนส่งผลิตภัณฑ์จากหมู่บ้านหรือการติดต่อกับหมู่บ้านหลายแห่งอาจเป็นต้นทุนที่ค่อนข้างสูงสำหรับพ่อค้าคนกลาง

2.3.3 ภาวะการถือครองที่ดิน

ในภาพรวมของทั้ง 4 จังหวัด ตารางที่ 2.35 แสดงให้เห็นว่าครัวเรือนที่ไม่มีที่ดินเป็นของตนเองมีถึงร้อยละ 21.77 ของครัวเรือนทั้งสิ้นใน 68 หมู่บ้าน ที่ดินของตนเองในที่นี้รวมถึงที่ดินทำกินและที่ดินที่ปลูกบ้าน จังหวัดที่หมู่บ้านมีปัญหาไม่มีที่ดินเป็นของตนเองมากที่สุดคือกาญจนบุรี เพราะมีสัดส่วนครัวเรือนที่ไม่มีที่ดินเป็นของตนเองถึงร้อยละ 33.16 ของครัวเรือนที่อยู่ใน 16 หมู่บ้านในกาญจนบุรี จังหวัดอื่นๆ

สำรวจก็มีปัญหาเดียวกันแต่อาจรุนแรงน้อยกว่า ในบางหมู่บ้านเช่นบ้านกระ เหยียงคอม้า ตำบลชะอม จังหวัดสระบุรี ทุกครัวเรือนไม่มีเอกสารสิทธิในที่ดิน เพราะยังไม่สามารถตกลงกับหน่วยงานที่เห็นว่าที่ดินของหมู่บ้านเป็นเขตป่าสงวน ปัญหารุนแรงเฉพาะหมู่บ้านที่มีที่จังหวัดสระแก้วและกาญจนบุรีด้วย

2.3.4 ความสมบูรณ์ของแหล่งน้ำ

ประปาหมู่บ้านเป็นระบบน้ำใช้ที่หมู่บ้านต้องการ ร้อยละ 69 ของหมู่บ้านที่สำรวจ มีระบบประปาหมู่บ้าน แต่ในจำนวนหมู่บ้านที่มีระบบน้ำประปานี้ ร้อยละ 49 บอกว่ายังไม่เพียงพอหรือยังไม่ทั่วถึง แต่ระบบประปาหมู่บ้านไม่ใช่แหล่งน้ำการเกษตร เพื่อที่จะให้เห็นภาพความสมบูรณ์ของน้ำทั้งหมด คือน้ำใช้ประจำวันและน้ำใช้เพื่อการเกษตร จึงได้ให้ผู้นำหมู่บ้านจัดระดับความสมบูรณ์ของน้ำโดยการให้คะแนนระดับความสมบูรณ์ในความรู้สึกของผู้นำหมู่บ้านที่ตอบคำถาม ซึ่งพบว่า ถ้าคะแนนเต็ม 10 คะแนนแสดงถึงความสมบูรณ์เต็มที่ ผู้นำร้อยละ 56 เห็นว่าหมู่บ้านที่อยู่มีความสมบูรณ์ของน้ำในระดับ 7-8 คะแนน มีเพียงร้อยละ 10 ที่ให้คะแนนเพียง 5 หรือต่ำกว่า แสดงว่าปัญหาน้ำใช้ไม่ได้รุนแรงถึงจุดวิกฤตแต่ก็ไม่ได้หมดไป ปัญหาที่มี จะเป็นปัญหาเฉพาะบางหมู่บ้านหรือบางครัวเรือนที่อาจตั้งบ้านเรือนในที่ห่างไกลจากระบบประปาหรือแหล่งน้ำสาธารณะ

2.3.5 โทรศัพท์สาธารณะ

โทรศัพท์สาธารณะไม่ได้มีในทุกหมู่บ้าน ร้อยละ 66 ของหมู่บ้านทั้งหมดที่สำรวจมีโทรศัพท์สาธารณะติดตั้งอยู่ โดยหมู่บ้านในจังหวัดชัยนาทมีความสะดวกในเรื่องโทรศัพท์มากที่สุดเพราะร้อยละ 73 ของหมู่บ้านที่สำรวจมีโทรศัพท์สาธารณะ หมู่บ้านในจังหวัดกาญจนบุรีมีความสะดวกน้อยที่สุดเพราะเพียงร้อยละ 63 ของหมู่บ้านที่สำรวจมีโทรศัพท์สาธารณะ

2.3.6 การรับจ้าง

ประชากรในชนบทมีอาชีพรับจ้างค่อนข้างมาก อัตราค่าจ้างแรงงานต่อวันสำหรับงานเกษตร เช่น รับจ้างไถดิน ขุดดิน คายหญ้า วันละประมาณ 80 -100 บาทในจังหวัดกาญจนบุรี สูงสุดคือ 100 - 130 บาท ในจังหวัดสระบุรีและสระแก้ว ส่วนอัตราค่าจ้างแรงงานต่อวันสำหรับงานนอกภาคเกษตรเช่น ทำถนน ก่อสร้าง ประมาณ 80 - 140 ในจังหวัดกาญจนบุรี และประมาณ 120 - 170 ในหมู่บ้านในจังหวัดสระบุรี (ตารางที่ 2.39) แสดงให้เห็นว่าจังหวัดสระบุรีมีอัตราค่าจ้างแรงงานค่อนข้างสูงอันเนื่องจากการที่มีอุตสาหกรรมค่อนข้างมาก

2.3.7 วัดและโรงเรียน

แม้ว่าบางหมู่บ้านจะไม่ใช่ที่ตั้งของโรงเรียนหรือวัด แต่ชาวบ้านก็สามารถส่งบุตรหลานไปเรียนระดับประถมศึกษาและไปทำบุญตามประเพณีที่โรงเรียนและวัดในหมู่บ้านใกล้เคียงได้โดยไม่เป็นข้อขัด

ข้อ ในหมู่บ้านที่สำรวจ พบว่าหมู่บ้านในจังหวัดกาญจนบุรีจะมีวัดและโรงเรียนอยู่ในหมู่บ้านมากกว่าหมู่บ้านในจังหวัดอื่น (ตารางที่ 2.41)

2.3.8 ระดับการพัฒนาในความเห็นของผู้นำหมู่บ้าน

ได้ให้ผู้นำหมู่บ้านให้คะแนนระดับการพัฒนาของหมู่บ้านที่ดูแลโดยกำหนดคะแนนเต็ม 10 คะแนน สำหรับหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสูงตรงกับระดับที่ผู้นำหมู่บ้านต้องการเห็น ปรากฏว่าร้อยละ 53 ของผู้นำทั้งหมดเห็นว่าระดับการพัฒนาของหมู่บ้านตนอยู่ที่ระดับคะแนน 7-8 มีผู้นำประมาณร้อยละ 29 ที่ให้คะแนนในระดับ 4-5 และมีเพียงร้อยละ 4 หรือจำนวน 3 หมู่บ้านในจังหวัดชัยนาทและสระแก้วที่เห็นว่าระดับคะแนนการพัฒนาควรอยู่ที่ 9 แสดงให้เห็นว่าผู้นำส่วนใหญ่ค่อนข้างพอใจกับการพัฒนาที่เห็น แต่ก็เป็นไปได้ว่าผู้นำหมู่บ้านค่อนข้างจะตั้งความหวังไว้ต่ำหรือไม่ได้คาดหวังสูงนัก จึงไม่ได้ให้คะแนนระดับการพัฒนาที่ระดับคะแนนต่ำมากจนเกินไป (ตารางที่ 2.42)

2.3.9 การลักขโมย

เมื่อถามผู้นำถึงกรณีการลักขโมยในหมู่บ้านว่ามีหรือไม่มี และถ้ามีจะถือว่ามากหรือน้อย ปรากฏว่าผู้นำที่ตอบว่าหมู่บ้านของตนไม่มีกรณีการลักขโมยคิดเป็นร้อยละ 56 ส่วนที่ตอบว่ามีกรณีการลักขโมยบ้างหรือมีน้อยมีสัดส่วนร้อยละ 43 มีเพียงร้อยละ 1 หรือ 1 หมู่บ้านที่ตอบว่ายังมีกรณีลักขโมยค่อนข้างมาก และสาเหตุหลักก็คือการแพร่ของยาเสพติด (ตารางที่ 2.43)

ตารางที่ 2.1 เนื้อที่ของจังหวัดในภาคกลาง

จังหวัด	เนื้อที่		
	ไร่	ตารางกิโลเมตร	สัดส่วน (%)
ทั้งประเทศ	320,696,888	513,115	-
ภาคกลาง	64,938,253	103,901	100.0
กาญจนบุรี	12,176,968	19,483	18.75
จันทบุรี	3,961,250	6,338	6.10
ฉะเชิงเทรา	3,344,375	5,351	5.15
ชลบุรี	2,726,875	4,363	4.20
ชัยนาท	1,543,591	2,470	2.38
คราด	1,761,875	2,819	2.71
นครนายก	1,326,250	2,122	2.04
นครปฐม	1,355,204	2,168	2.09
ประจวบคีรีขันธ์	3,979,762	6,368	6.13
ปราจีนบุรี	2,976,476	4,763	4.58
พระนครศรีอยุธยา	1,597,900	2,557	2.46
เพชรบุรี	3,890,711	6,225	6.00
ระยอง	2,220,000	3,552	3.42
ราชบุรี	3,247,789	5,196	5.00
ลพบุรี	3,874,846	6,200	5.97
สมุทรสงคราม	260,442	417	0.40
สมุทรสาคร	545,217	872	0.84
สระแก้ว	4,496,962	7,195	6.92
สระบุรี	2,235,304	3,577	3.44
สิงห์บุรี	514,049	822	0.79
สุพรรณบุรี	3,348,755	5,358	5.16
อ่างทอง	605,232	968	0.93
กรุงเทพและปริมณฑล	2,948,420	4,717	4.54

หมายเหตุ : กรุงเทพและปริมณฑลคือกรุงเทพมหานคร นนทบุรี ปทุมธานี สมุทรปราการ
ที่มา : "สถิติที่สำคัญเกี่ยวกับที่ดินของประเทศไทย ประจำปี 2540"

กองวิชาการปฏิรูปที่ดิน สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

ตารางที่ 2.2 เนื้อที่ถือครองทางการเกษตรและป่าไม้ ของภาคกลางจำแนกเป็นรายจังหวัด

หน่วย : พันไร่

จังหวัด	เนื้อที่ทั้งหมด	เนื้อที่ป่าไม้	เนื้อที่การเกษตร	เนื้อที่ไม่ได้จำแนก
รวมภาคกลาง	64,938.26	14,924.90	27,237.69	22,775.67
กาญจนบุรี	12,176.97	6,670.78	2,070.43	3,435.76
จันทบุรี	3,961.25	1,170.87	1,470.32	1,320.06
ฉะเชิงเทรา	3,344.38	745.47	1,859.82	739.09
ชลบุรี	2,726.88	151.60	1,407.61	1,167.67
ชัยนาท	1,543.59	3.71	1,132.78	407.10
ตราด	1,761.88	473.60	463.02	825.26
นครนายก	1,326.25	301.56	753.09	271.60
นครปฐม	1,355.20	0.00	764.49	590.71
ประจวบคีรีขันธ์	3,979.76	787.66	1,200.99	1,991.11
ปราจีนบุรี	2,976.48	1,015.16	1,404.99	556.33
พระนครศรีอยุธยา	1,597.90	0.00	1,138.58	459.32
เพชรบุรี	3,890.71	1,357.19	711.33	1,822.19
ระยอง	2,220.00	134.03	1,461.47	624.50
ราชบุรี	3,247.79	820.39	1,271.33	1,156.07
ลพบุรี	3,874.84	121.87	2,381.07	1,371.90
สมุทรสงคราม	260.44	5.46	112.91	142.07
สมุทรสาคร	545.22	9.49	180.71	355.02
สระแก้ว	4,496.96	752.51	1,939.22	1,805.23
สระบุรี	2,235.30	31.44	1,045.66	1,158.20
สิงห์บุรี	514.05	0.00	453.42	60.63
สุพรรณบุรี	3,348.76	369.85	2,344.96	633.95
อ่างทอง	605.23	0.00	471.41	133.82
กรุงเทพและปริมณฑล	2,948.42	2.26	1,198.08	1,748.08

ที่มา: "สถิติที่สำคัญเกี่ยวกับที่ดินของประเทศไทย ประจำปี 2540"

กองวิชาการปฏิรูปที่ดิน สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

ตารางที่ 2.3 ลักษณะการใช้ที่ดินที่ถือครองเพื่อการเกษตร ในภาคกลาง

หน่วย : พันไร่

จังหวัด	รวม	ที่อยู่อาศัย	ที่นา	พืชไร่	ไม้ผล สวนผัก	อื่นๆ ¹
รวมภาคกลาง	27,237.69	784.06	11,810.31	8,831.88	4,849.97	961.47
กาญจนบุรี	2,070.43	56.62	413.69	1,395.52	166.19	38.41
จันทบุรี	1,470.32	22.30	96.13	340.47	947.91	63.51
ฉะเชิงเทรา	1,859.82	44.72	955.35	609.41	152.86	97.48
ชลบุรี	1,407.61	40.20	220.58	755.75	333.74	57.34
ชัยนาท	1,132.78	24.17	930.08	121.67	38.75	18.11
ตราด	463.02	11.42	60.26	31.53	296.34	63.47
นครนายก	753.09	22.24	631.25	4.37	81.39	13.84
นครปฐม	764.49	42.64	427.69	135.40	114.04	44.72
ประจวบคีรีขันธ์	1,200.99	40.56	80.20	441.39	552.43	86.41
ปราจีนบุรี	1,404.99	40.15	880.73	278.90	167.32	37.89
พระนครศรีอยุธยา	1,138.58	43.69	1,040.92	0.03	41.83	12.11
เพชรบุรี	711.33	33.93	342.65	171.91	139.70	23.14
ระยอง	1,461.47	37.11	90.99	500.27	788.74	44.36
ราชบุรี	1,271.33	51.96	463.09	572.36	150.52	33.40
ลพบุรี	2,381.07	38.62	926.99	1,343.32	36.59	35.55
สมุทรสงคราม	112.91	4.54	4.47	-	100.25	3.65
สมุทรสาคร	180.71	8.11	62.89	-	97.41	12.30
สระแก้ว	1,939.22	37.95	836.49	906.47	77.89	80.42
สระบุรี	1,045.66	36.97	497.03	376.07	83.63	51.96
สิงห์บุรี	453.42	9.62	357.00	48.76	31.61	6.43
สุพรรณบุรี	2,344.96	76.17	1,344.26	774.27	111.44	38.82
อ่างทอง	471.41	21.89	366.40	22.36	57.70	3.06
กรุงเทพและปริมณฑล	1,208.08	38.48	781.17	1.65	281.69	95.09

หมายเหตุ: 1 "อื่นๆ" รวมถึงทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ ที่รกร้างว่างเปล่า และที่ทำประโยชน์อื่น

ที่มา: คำนวณจาก "สถิติที่สำคัญเกี่ยวกับที่ดินของประเทศไทย ประจำปี 2540"

สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

ตารางที่ 2.4 จำนวนผู้ถือครองที่ดินทำการเกษตรในภาคกลาง
จำแนกตามขนาดเนื้อที่ถือครองทั้งสิ้น ปี 2540

ขนาดเนื้อที่ ถือครอง (ไร่)	จำนวนผู้ถือครอง			ร้อยละ			เปลี่ยนแปลง%	
	2531	2536	2541	2531	2536	2541	2531/36	2536/41
รวม	842,495	934,024	852,253	100.0	100.0	100.0	+10.9	-8.8
ต่ำกว่า 6	106,984	205,200	163,103	12.7	22.0	19.1	+91.8	-20.5
6 - 9	79,021	92,113	78,395	9.4	9.9	9.2	+16.6	-14.9
10 - 39	489,517	470,736	486,537	58.1	50.4	57.1	-3.8	+3.4
40 ขึ้นไป	166,973	165,975	124,218	19.8	17.7	14.6	-0.6	-25.2

ที่มา: "การสำรวจการเปลี่ยนแปลงทางการเกษตร พ.ศ. 2541 ภาคกลาง" สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ตารางที่ 2.5 อัตราร้อยละผู้ถือครองที่ดินทำการเกษตร จำแนกตามลักษณะการถือครองที่ดิน

ลักษณะการถือครองที่ดินทำการเกษตร	ร้อยละ			ร้อยละของ การเปลี่ยนแปลง	
	2531	2536	2541	2536/31	2541/36
รวม	100.0	100.0	100.0	+10.9	-8.8
ถือครองที่ดินลักษณะเดียว	85.9	87.1	84.6	+12.4	-11.7
-เนื้อที่ของตนเอง	74.3	66.6	69.7	-0.7	-4.9
-เนื้อที่ของผู้อื่น	11.6	20.5	14.9	+96.3	-33.6
ถือครองที่ดินมากกว่าหนึ่งลักษณะ	14.1	12.9	15.4	+1.7	+8.0

ที่มา : "การสำรวจการเปลี่ยนแปลงทางการเกษตร พ.ศ. 2541 ภาคกลาง" สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ตารางที่ 2.6 เฝื่อน้ำที่สำคัญในภาคกลาง

ชื่อแม่น้ำ	แหล่งต้นน้ำ	จุดสิ้นสุด	สถานที่ของจุดสิ้นสุด	ความยาว (กม.)
เจ้าพระยา	อ.เมืองฯ จ.นครสวรรค์	อ่าวไทย	อ.เมืองฯ จ.สมุทรปราการ	370
ป่าสัก	อ.ด่านซ้าย จ.เลย	แม่น้ำเจ้าพระยา	อ.เมืองฯ จ.พระนครศรีอยุธยา	570
น้อย	อ.เมืองฯ จ.ชัยนาท	แม่น้ำเจ้าพระยา	อ.บางไทร จ.พระนครศรีอยุธยา	155
ลพบุรี	อ.เมืองฯ จ.สิงห์บุรี	แม่น้ำป่าสัก	อ.เมืองฯ จ.พระนครศรีอยุธยา	85
สุพรรณบุรี-ท่าจีน	อ.เมืองฯ จ.ชัยนาท	อ่าวไทย	อ.เมืองฯ จ.สมุทรสาคร	315
นครนายก	อ.เมืองฯ จ.นครนายก	แม่น้ำปราจีนบุรี	อ.บ้านสร้าง จ.ปราจีนบุรี	100
ปราจีนบุรี-บางปะกง	อ.กบินทร์บุรี จ.ปราจีนบุรี	อ่าวไทย	อ.บางปะกง จ.ฉะเชิงเทรา	230
ระยอง	อ.บ้านบึง จ.ชลบุรี	อ่าวไทย	อ.เมืองฯ จ.ระยอง	70
ประแส	อ.พนัสนิคม จ.ชลบุรี	อ่าวไทย	อ.แกลง จ.ระยอง	80
จันทบุรี	อ.มะขาม จ.จันทบุรี	อ่าวไทย	อ.แหลมสิงห์ จ.จันทบุรี	100
คลองใหญ่	อ.เขาสมิง จ.ตราด	อ่าวไทย	อ.เมืองฯ จ.ตราด	55
แควน้อย	อ.สังขละบุรี จ.กาญจนบุรี	แม่น้ำแม่กลอง	อ.เมืองฯ จ.กาญจนบุรี	295
แควใหญ่	อ.อุ้มผาง จ.ตาก	แม่น้ำแม่กลอง	อ.เมืองฯ จ.กาญจนบุรี	415
กาชี	อ.จอมบึง จ.ราชบุรี	แม่น้ำแควน้อย	อ.เมืองฯ จ.กาญจนบุรี	120
แม่กลอง	อ.เมืองฯ จ.กาญจนบุรี	อ่าวไทย	อ.เมืองฯ จ.สมุทรสงคราม	140
เพชรบุรี	อ.ท่ายาง จ.เพชรบุรี	อ่าวไทย	อ.บ้านแหลม จ.เพชรบุรี	190
ปราณบุรี	อ.ท่ายาง จ.เพชรบุรี	อ่าวไทย	อ.ปราณบุรี จ.ประจวบคีรีขันธ์	155

ที่มา : "ภูมิทัศน์ประเทศไทย" จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2.7 เนื้อที่ป่าไม้ในภาคกลางและการเปลี่ยนแปลง

หน่วย: ไร่

จังหวัด	เนื้อที่ป่าไม้		การเปลี่ยนแปลง	
	2538	2541	2538-2541	เฉลี่ยต่อปี
ภาคกลาง	14,924,902	14,722,454	202,448	67,483
กาญจนบุรี	6,670,782	6,579,846	90,936	30,312
จันทบุรี	1,170,868	1,166,962	3,906	1,302
ฉะเชิงเทรา	745,469	724,219	21,250	7,083
ชลบุรี	151,602	150,509	1,093	364
ชัยนาท	3,713	3,713	-	-
ตราด	473,595	469,845	3,750	1,250
นครนายก	301,562	300,624	938	313
นครปฐม	-	-	-	-
ประจวบคีรีขันธ์	787,657	767,344	20,313	6,771
ปราจีนบุรี	1,015,157	998,907	16,250	5,417
พระนครศรีอยุธยา	-	-	-	-
เพชรบุรี	1,357,185	1,340,466	16,719	5,573
ระยอง	134,032	131,064	2,968	989
ราชบุรี	820,390	816,640	3,750	1,250
ลพบุรี	121,875	119,531	2,344	781
สมุทรสงคราม	5,463	7,156	1,693	564
สมุทรสาคร	9,494	10,601	1,107	369
สระแก้ว	752,512	750,012	2,500	833
สระบุรี	31,436	28,467	2,969	990
สิงห์บุรี	-	-	-	-
สุพรรณบุรี	369,847	353,597	16,250	5,417
อ่างทอง	-	-	-	-
กรุงเทพและปริมณฑล	2,263	2,951	1,000	333

หมายเหตุ: (1) เนื้อที่ป่าหมายถึงเนื้อที่ป่าชนิดต่าง ๆ ที่สามารถสังเกตเห็นและแปลตีความได้จากภาพถ่ายดาวเทียม Landsat-5 (TM) มาตราส่วน 1 : 250,000 แต่ไม่รวมถึงพื้นที่สวนยางและสวนผลไม้

(2) ข้อมูลเนื้อที่ป่า ปี พ.ศ. 2541 ได้จากการแปลตีความภาพถ่ายดาวเทียมที่บันทึกภาพในช่วงระหว่างเดือนมกราคมถึงเดือนมีนาคม 2541 แต่ยังไม่ได้ทำการสำรวจตรวจสอบความถูกต้องทางภาคพื้นดิน

ที่มา: นำมาบางส่วนจาก "สถิติที่สำคัญเกี่ยวกับที่ดินของประเทศไทย ประจำปี 2540"

กองวิชาการปฏิรูปที่ดิน สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

ตารางที่ 2.8 กำลังแรงงานและการมีงานทำของประเทศไทย จำแนกตามรายภาค ปี 2541

หน่วย: พันคน

กำลังแรงงาน และการมีงานทำ	ทั่วประเทศ	กทม.	ภาคกลาง	ภาคเหนือ	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคใต้
ประชากร	61,175.0	7,340.5	13,755.5	11,198.6	20,727.5	8,152.8
1. กำลังแรงงานรวม	32,491.8	4,062.9	7,485.3	6,146.0	10,697.7	4,099.8
1.1 กำลังแรงงานปัจจุบัน	31,583.8	4,062.7	7,449.0	5,987.4	10,006.3	4,078.1
1.1.1 ผู้มีงานทำ	30,162.3	3,892.5	7,215.6	5,742.9	9,347.4	3,963.7
1.1.2 ผู้ไม่มีงานทำ	1,421.5	170.3	233.4	244.4	658.8	114.4
- กำลังออกหางานทำ	464.0	114.4	114.8	93.3	100.8	40.5
- พร้อมที่จะทำงาน แต่ไม่ได้โอกาส	957.4	55.8	118.6	151.1	558.0	73.8
1.2 กำลังแรงงานที่รอฤดูกาล	907.9	0.0	36.3	158.6	691.4	21.6
2. ผู้มีอายุ 13 ปีขึ้นไปที่ไม่ อยู่ในกำลังแรงงาน	14,716.0	2,044.5	3,419.5	2,726.2	4,729.6	1,796.1
2.1 ทำงานบ้าน	3,945.4	548.3	989.6	708.9	1,241.7	456.6
2.2 เรียนหนังสือ	6,081.0	959.6	1,281.7	1,067.4	1,950.0	822.0
2.3 เด็ก ขรา หรือ ไม่สามารถทำงานได้	3,681.8	406.3	938.0	800.5	1,113.3	423.6
2.4 อื่น ๆ	1,007.8	130.2	210.0	149.3	424.4	93.7
3. ผู้มีอายุต่ำกว่า 13 ปี	13,967.0	1,233.0	2,850.6	2,326.3	5,300.1	2,256.8

หมายเหตุ : เป็นค่าเฉลี่ยรายงานการสำรวจ รอบ 1 (ก.พ.) รอบ 2 (พ.ค.) และรอบ 3 (ส.ค.)

ที่มา: "รายงานผลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากรทั่วราชอาณาจักร ปี 2541" สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ตารางที่ 2.9 อัตราร้อยละของครัวเรือน โดยการจำแนกครัวเรือนเป็น 10 กลุ่ม
เรียงตามลำดับของรายได้ประจำคนต่อเดือน

อัตราร้อยละของ ครัวเรือน	ทั่วประเทศ	กรุงเทพและ ปริมณฑล 1/	กลาง 2/	เหนือ	ตะวันออก เฉียงเหนือ	ใต้
10	2.4	3.3	2.6	2.9	3.2	2.5
20	5.8	8.0	6.6	7.2	7.4	6.3
30	10.2	13.0	11.8	12.3	12.7	11.1
40	15.3	18.9	18.1	18.4	19.1	16.7
50	21.4	25.9	25.8	25.3	26.1	23.3
60	28.8	33.4	35.0	33.1	34.3	31.1
70	38.0	42.2	44.8	41.8	43.2	40.1
80	49.6	53.2	56.9	52.7	54.5	51.8
90	65.6	66.9	72.2	67.3	69.5	66.7
100	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
สัมประสิทธิ์ความ ไม่เสมอภาค	0.426	0.370	0.352	0.378	0.360	0.401
รายได้ประจำต่อ คนต่อเดือน	3,378	7,806	3,500	2,736	2,089	2,911

1/ รวมจังหวัดนนทบุรี ปทุมธานี และสมุทรปราการ

2/ ไม่รวมกรุงเทพมหานคร นนทบุรี ปทุมธานี และสมุทรปราการ

ที่มา: "รายงานเบื้องต้น การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2541" สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ตารางที่ 2.10 ผลิตภัณฑ์ต่อประชากรของภาคกลาง ตามราคาตลาด ปี 2540 จำแนกเป็นรายจังหวัด

จังหวัด	ผลิตภัณฑ์จังหวัด	ประชากร	ผลิตภัณฑ์ต่อคน
	(พันบาท)	(พันคน)	(บาท)
ระยอง	133,547,235	509	262,372
ชลบุรี	220,529,758	962	229,241
ฉะเชิงเทรา	54,664,052	612	89,320
ตราด	15,475,594	193	80,184
ปราจีนบุรี	27,359,626	480	56,999
จันทบุรี	24,141,702	439	54,992
สระแก้ว	16,149,677	407	39,680
นครนายก	9,618,461	249	38,628
ประจวบคีรีขันธ์	29,899,192	439	68,107
กาญจนบุรี	44,482,310	685	64,938
ราชบุรี	47,092,684	786	59,914
เพชรบุรี	24,681,370	430	57,399
สุพรรณบุรี	41,632,404	852	48,864
สมุทรสงคราม	8,605,735	204	42,185
สระบุรี	67,084,398	532	126,098
พระนครศรีอยุธยา	74,167,132	727	102,018
ลพบุรี	37,917,691	753	50,355
อ่างทอง	13,227,673	271	48,811
สิงห์บุรี	11,067,853	239	46,309
ชัยนาท	17,169,261	370	46,403
สมุทรสาคร	89,610,285	410	218,562
นครปฐม	66,033,452	805	82,029
กรุงเทพมหานคร	1,835,518,789	7,204	254,791
ปทุมธานี	121,155,207	533	227,308
สมุทรปราการ	187,907,150	969	193,919
นนทบุรี	88,150,380	739	119,283

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ตารางที่ 2.11 ผลิตภัณฑ์ของภาคกลางส่วนกลาง ที่ราคาในปี 2531

หน่วย: พันบาท

	2536	2537	2538	2539	2540 ป
เกษตรกรรม	23,497,276	24,804,882	25,782,478	26,868,531	25,596,178
- กสิกรรม	10,571,251	11,154,865	12,064,120	13,163,764	12,950,229
- ปศุสัตว์	3,601,911	3,601,385	3,944,706	4,283,202	4,025,676
- ประมง	2,796,940	2,648,927	2,651,477	2,351,526	2,032,395
- ป่าไม้	1,809	56	1,197	1,036	3,312
- บริการทางการเกษตร	737,197	749,378	713,869	771,958	696,095
- การแปรรูปสินค้าเกษตร	5,788,168	6,650,271	6,407,109	6,297,045	5,888,471
เหมืองแร่และขอยหิน	7,460,190	7,917,974	7,026,305	8,619,353	9,425,060
อุตสาหกรรม	85,934,056	110,507,928	120,598,815	126,525,341	123,741,564
การก่อสร้าง	4,611,960	8,374,578	10,924,519	12,651,162	11,548,827
การไฟฟ้าและการประปา	8,729,571	10,930,870	12,794,907	14,262,603	15,133,173
การคมนาคมและการขนส่ง	7,284,287	8,679,184	10,135,329	10,980,355	11,847,864
การค้าส่งและการค้าปลีก	21,313,139	23,366,791	25,701,275	26,089,919	25,315,470
การธนาคาร ประกันภัย และธุรกิจ อสังหาริมทรัพย์	7,273,926	7,878,977	8,697,256	9,601,960	9,068,806
ที่อยู่อาศัย	5,394,594	5,707,244	6,098,034	6,553,724	6,730,069
การบริหารราชการและป้องกันประเทศ	5,309,464	5,215,778	5,347,453	5,497,642	5,592,985
การบริการ	11,530,051	11,720,367	12,288,315	13,182,394	13,518,193
ผลิตภัณฑ์ภาค	188,338,514	225,104,573	245,394,686	260,832,984	257,518,189

หมายเหตุ: "ป" หมายถึง ตัวเลขประมาณการ

ภาคกลางส่วนกลางรวมนครปฐมและสมุทรสาคร แต่ไม่รวมกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

ที่มา: "สถิติผลิตภัณฑ์ภาคและจังหวัด ฉบับ พ.ศ. 2540"

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ตารางที่ 2.12 ผลิตภัณฑ์ของภาคกลางส่วนตะวันออก ที่ราคาในปี 2531

หน่วย: พันบาท

	2536	2537	2538	2539	2540 ป
เกษตรกรรม	28,185,659	28,902,866	28,192,778	28,397,402	27,993,770
- อุตสาหกรรม	12,793,208	12,758,737	13,344,974	14,549,676	14,876,264
- ปศุสัตว์	3,983,212	4,104,341	4,492,533	4,266,978	4,173,564
- ประมง	8,971,285	9,507,259	7,906,502	6,996,307	6,409,755
- ป่าไม้	61,585	45,019	8,163	6,473	7,377
- บริการทางการเกษตร	659,135	658,286	606,981	613,227	584,047
- การแปรรูปสินค้าเกษตร	1,717,234	1,829,224	1,833,625	1,964,741	1,942,763
เหมืองแร่และขุดหิน	14,628,601	16,144,951	16,770,557	20,112,802	27,976,561
อุตสาหกรรม	99,773,719	120,241,601	142,462,408	171,436,240	179,965,002
การก่อสร้าง	12,910	12,647,181	12,410,579	12,884,916	10,076,883
การไฟฟ้าและการประปา	9,850,541	10,376,340	13,154,570	13,996,798	16,811,406
การคมนาคมและการขนส่ง	10,386,220	12,242,064	14,320,588	17,114,940	20,315,923
การค้าส่งและการค้าปลีก	23,028,170	26,035,312	29,804,491	31,602,983	32,186,262
การธนาคาร ประกันภัย และธุรกิจ อสังหาริมทรัพย์	8,492,549	9,021,459	9,931,240	11,455,764	11,917,993
ที่อยู่อาศัย	5,896,253	6,240,988	6,692,072	7,311,448	7,525,016
การบริหารราชการและป้องกันประเทศ	4,708,726	4,893,422	5,401,789	5,881,448	5,825,298
การบริการ	16,738,027	16,560,268	17,054,954	18,685,236	18,633,210
ผลิตภัณฑ์ภาค	234,598,718	263,306,452	296,196,026	338,879,977	359,227,324

หมายเหตุ: "ป" หมายถึง ตัวเลขประมาณการ

ที่มา: "สถิติผลิตภัณฑ์ภาคและจังหวัด ฉบับ พ.ศ. 2540" สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ตารางที่ 2.13 ผลิตภัณฑ์ของภาคกลางส่วนตะวันตก ที่ราคาในปี 2531

หน่วย: พันบาท

	2536	2537	2538	2539	2540ป
เกษตรกรรม	21,177,353	20,318,822	22,176,332	23,961,937	23,740,165
- กสิกรรม	12,801,270	12,386,425	13,983,306	15,075,982	16,256,115
- ปศุสัตว์	2,375,434	2,136,575	2,436,165	3,318,784	3,104,692
- ประมง	2,611,088	2,764,926	2,728,090	2,463,746	2,274,075
- ป่าไม้	1,385,968	959,227	971,150	953,103	2,056
- บริการทางการเกษตร	572,293	561,480	548,148	545,479	515,854
- การแปรรูปสินค้าเกษตร	1,431,300	1,510,189	1,509,473	1,604,843	1,587,373
เหมืองแร่และขุดหิน	2,434,061	2,288,764	2,323,451	2,760,778	2,565,775
อุตสาหกรรม	25,807,528	28,846,149	32,462,596	31,481,012	31,753,290
การก่อสร้าง	6,567,293	7,670,151	8,317,812	8,379,622	6,430,352
การไฟฟ้าและการประปา	2,805,885	2,850,831	3,366,246	3,206,653	3,279,149
การคมนาคมและการขนส่ง	5,949,198	6,765,104	7,517,294	7,788,601	8,125,859
การค้าส่งและการค้าปลีก	18,518,751	20,308,529	22,352,823	22,648,169	21,985,578
การธนาคาร ประกันภัย และธุรกิจ อสังหาริมทรัพย์	5,348,614	5,478,363	6,170,699	6,531,324	6,477,174
ที่อยู่อาศัย	4,530,385	4,782,604	5,028,146	5,383,351	5,473,365
การบริหารราชการและป้องกันประเทศ	3,937,973	4,059,065	4,332,028	4,605,482	4,478,115
การบริการ	8,740,773	8,903,238	9,785,939	9,879,363	10,116,766
ผลิตภัณฑ์ภาค	105,817,814	112,271,620	123,833,366	126,626,292	124,425,588

หมายเหตุ: "ป" หมายถึง ตัวเลขประมาณการ

ที่มา: "สถิติผลิตภัณฑ์ภาคและจังหวัด ฉบับ พ.ศ. 2540" สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ตารางที่ 2.14 ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ภาคกลาง ปี 2542

ตัวชี้วัด จปฐ.	จำนวนที่ สำรวจ ทั้งหมด	ผลการสำรวจ (รายตัวชี้วัด)				% ของ เป้า ปี	ผลสำรวจ(14,375 หมู่บ้าน)			
		ไม่ผ่านเกณฑ์		ผ่านเกณฑ์			ไม่บรรลุเป้า		บรรลุเป้า	
		จำนวน	%	จำนวน	%		จำนวน	%	จำนวน	%
หมวดที่ 1 สุขภาพดี										
1. หญิงตั้งครรภ์ได้รับการดูแลก่อนคลอด	97,920	385	0.4	97,535	99.6	80	30	0.2	14,345	99.8
2. หญิงตั้งครรภ์ได้รับการทำคลอด/ดูแลหลังคลอด	93,408	266	0.3	93,142	99.7	95	78	0.5	14,297	99.5
3. เด็กแรกเกิดมีน้ำหนักไม่ต่ำกว่า 2,500 กรัม	93,551	1,206	1.3	92,345	98.7	93	519	3.6	13,856	96.4
4. เด็กแรกเกิดได้กินนมแม่อย่างน้อย 4 เดือนแรก	78,521	17,952	22.9	60,569	77.1	30	1,349	9.4	13,026	90.6
5. เด็กต่ำกว่า 1 ปี ได้รับวัคซีนครบ	93,551	103	0.1	93,448	99.9	95	55	0.4	14,320	99.6
6. เด็กแรกเกิดถึง 5 ปี มีการเจริญเติบโตตามเกณฑ์	634,856	11,193	1.8	623,662	98.2	80	79	0.6	14,296	99.5
7. เด็ก 6-15 ปี มีการเจริญเติบโตตามเกณฑ์	1,240,415	14,141	1.1	1,226,274	98.9	90	134	0.9	14,241	99.1
8. เด็ก 6-12 ปี ได้รับวัคซีนครบ	807,203	1,075	0.1	806,128	99.9	100	117	0.8	14,258	99.2
9. ครั้วเรือนไม่กินเนื้อสัตว์ที่ไม่ทำสุกด้วยความร้อน	1,748,381	27,733	1.6	1,720,648	98.4	90	424	3.0	13,951	97.1
10. ครั้วเรือนบริโภคเกลือไอโอดีน	1,748,381	55,090	3.2	1,693,291	96.9	80	54	0.4	14,321	99.6
11. ครั้วเรือนกินอาหารควบคุม อย.	1,748,381	34,117	2.0	1,714,264	98.1	77	247	1.7	14,128	98.3
12. ครั้วเรือนมีความรู้ในการใช้ยา	1,748,381	84,752	4.9	1,663,629	95.2	80	102	0.7	14,273	99.3
หมวดที่ 2 มีบ้านอาศัย										
13. ครั้วเรือนที่มีที่อยู่อาศัยคงทน 5 ปี	1,748,381	17,765	1.0	1,730,616	99.0	95	733	5.1	13,642	94.9
14. ครั้วเรือนมีและใช้ส้วมถูกหลักสุขาภิบาล	1,748,381	6,250	0.4	1,742,131	99.6	95	230	1.6	14,145	98.4
15. ครั้วเรือนมีน้ำสะอาดบริโภคเพียงพอ	1,748,381	64,795	3.7	1,683,586	96.3	95	1,941	13.5	12,434	86.5
16. ครั้วเรือนจัดบ้านเรือนถูกสุขลักษณะ	1,748,381	112,327	6.4	1,636,054	93.6	60	165	1.2	14,210	98.9
17. ครั้วเรือนไม่ถูกรบกวนฯ	1,748,381	73,899	4.2	1,674,482	95.8	95	2,039	14.2	12,336	85.8
หมวดที่ 3 ถิ่นทั่ว										
18. เด็ก 2-5 ปี ได้รับการเลี้ยงดู	444,951	13,089	2.9	431,862	97.1	90	1,109	7.1	13,356	92.9
19. เด็กอายุครบเกณฑ์ได้เข้าเรียนภาคบังคับ	810,324	8,456	1.0	801,868	99.0	100	245	1.7	14,130	98.3
20. เด็กจบภาคบังคับได้เรียนต่อระดับมัธยมฯ	177,760	6,810	3.8	170,950	96.2	98	1,953	13.6	12,422	86.4
21. เด็กไม่ได้เรียนต่อ ได้รับการฝึกอาชีพ	20,865	2,841	13.6	18,024	86.4	80	820	5.7	13,555	94.3
22. คน 14-50 ปี อ่านและเขียนภาษาไทยได้	4,504,533	31,251	0.7	4,473,282	99.3	99	1,474	10.3	12,901	89.8
23. ครั้วเรือนได้รับรู้ข่าวสารสัปดาห์ละ 3 ครั้ง	1,748,381	10,734	0.6	1,737,647	99.4	95	407	2.8	13,968	97.2
24. ครั้วเรือนมีความรู้โรคเอดส์	1,748,381	23,673	1.4	1,724,708	98.7	60	56	0.4	14,319	99.6
หมวดที่ 4 ครอบครัวสุขภาพ										
25. คู่สมรสอายุ 15-44 ปี คุมกำเนิด	1,108,550	77,340	7.0	1,031,210	93.0	77	260	1.8	14,115	98.2
26. ครอบครัวมีความอบอุ่น	1,748,381	40,773	2.3	1,707,608	97.7	90	653	4.5	13,722	95.5
27. ครั้วเรือนปลอดภัยจากอุบัติเหตุ	1,748,381	15,703	0.9	1,732,678	99.1	100	2,001	13.9	12,374	86.1
28. ครั้วเรือนปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สิน	1,748,381	7,212	0.4	1,741,169	99.6	100	1,641	11.4	12,734	88.6

ตารางที่ 2.14 จปฐ. ภาคกลาง (ต่อ)

ตัวชี้วัด จปฐ.	จำนวนที่ สำรวจ ทั้งหมด	ผลการสำรวจ (รายตัวชี้วัด)				% ของ เป้า ปี	ผลสำรวจ(14,375 หมู่บ้าน)			
		ไม่ผ่านเกณฑ์		ผ่านเกณฑ์			ไม่บรรลุเป้า		บรรลุเป้า	
		จำนวน	%	จำนวน	%		จำนวน	%	จำนวน	%
ข้อ 29 เกณฑ์คือคนละ 20,000 บาท/ปี										
หมวดที่ 5 รายได้มาก										
29. ครั้วเรือนมีรายได้เฉลี่ยคนละไม่ต่ำกว่าเกณฑ์	1,748,381	446,831	25.6	1,301,550	74.4	70	5,594	38.9	8,781	61.1
หมวดที่ 6 อายกร่วมพัฒนา										
30. ครั้วเรือนเป็นสมาชิกกลุ่ม	1,748,381	279,380	16.0	1,469,001	84.0	90	5,164	35.9	9,211	64.1
31. คนไปใช้สิทธิเลือกตั้ง	5,157,619	881,779	17.1	4,275,840	82.9	90	6,518	45.3	7,857	54.7
32. ครั้วเรือนร่วมกิจกรรมบำรุงรักษาสาธารณสมบัติ	1,748,381	77,263	4.4	1,671,118	95.6	95	2,425	16.9	11,950	83.1
หมวดที่ 7 พาสู่คุณธรรม										
33. ครั้วเรือนปฏิบัติกิจกรรมศาสนาสัปดาห์ละครั้ง	1,748,381	52,719	3.0	1,695,662	97.0	90	1,149	8.0	13,226	92.0
34. คนในครั้วเรือนไม่ติดสุรา	5,927,549	37,673	2.3	5,789,876	97.7	90	359	2.5	14,016	97.5
35. คนในครั้วเรือนไม่ติดบุหรี่	5,927,549	481,837	8.1	5,445,712	91.9	90	3,719	25.9	10,656	74.1
36. ครั้วเรือนร่วมกิจกรรมประเพณี ศิลปวัฒนธรรม	1,748,381	30,385	1.7	1,717,996	98.3	90	525	3.7	13,850	96.4
37. คนสูงอายุ/พิการ ได้รับการดูแล	822,767	11,225	1.4	811,542	98.6	90	280	2.0	14,095	98.1
หมวดที่ 8 บำรุงสิ่งแวดล้อม										
38. ครั้วเรือนร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	1,748,381	86,727	3.8	1,661,654	96.2	90	1,366	9.5	13,009	90.5
39. ครั้วเรือนร่วมป้องกันและควบคุมสิ่งแวดล้อม	1,748,381	64,015	3.7	1,684,366	96.3	90	1,282	8.8	13,113	91.2

หมายเหตุ: - หน่วยของจำนวนที่สำรวจขึ้นอยู่กับตัวชี้วัด ถ้าตัวชี้วัดเป็นบุคคล หน่วยจะเป็นจำนวนคน ถ้าเป็นครั้วเรือน หน่วยเป็นครั้ว และถ้าเป็นคู่ หน่วยจะเป็นคู่

- เป้าปี ในที่นี้หมายถึงเป้าหมายของปี 2544

ที่มา: สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท กระทรวงมหาดไทย

ตารางที่ 2.15 จำนวน อ.บ.ต. ตำบล หมู่บ้าน และหลังคาเรือน ของจังหวัดชัยนาท รายอำเภอ ปี 2542

อำเภอ/กิ่งอำเภอ	อ.บ.ต. (แห่ง)	ตำบล (แห่ง)	หมู่บ้าน (แห่ง)	พื้นที่ (ตร.กม.)	ประชากร (คน)	จำนวนบ้าน (หลังคาเรือน)	ความหนาแน่น (คน/ตร.กม.)
1. อ. เมืองชัยนาท	8	9	72	255	76,719	19,180	301
2. กิ่ง อ.หนองมะโมง	4	4	36	291	19,148	5,165	66
3. อ. นโนรมย์	7	7	40	226	35,229	8,787	156
4. อ. วัดสิงห์	6	7	46	315	27,230	7,584	86
5. อ. สรรพชา	7	7	55	288	49,876	12,094	173
6. อ. สรรคนบุรี	8	8	91	355	70,973	16,840	200
7. อ. หันคา	8	8	91	799	57,224	15,282	72
8. กิ่ง อ. เนินขาม	3	3	43	278	17,350	4,778	62
รวม	51	53	474	2,807	353,749	89,710	126

หมายเหตุ: ข้อมูล ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2542

ที่มา: "บันทึกนักปกครอง 2543" กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

ตารางที่ 2.16 ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ชัยนาท ปี 2542

ตัวชี้วัด จปฐ.	จำนวนที่ สำรวจ ทั้งหมด	ผลการสำรวจ (รายตัวชี้วัด)				% ของ เป้า ปี	ผลสำรวจ(449หมู่บ้าน)			
		ไม่ผ่านเกณฑ์		ผ่านเกณฑ์			ไม่บรรลุเป้า		บรรลุเป้า	
		จำนวน	%	จำนวน	%		จำนวน	%	จำนวน	%
หมวดที่ 1 สุขภาพดี										
1. หญิงตั้งครรภ์ได้รับการดูแลก่อนคลอด	2,740	7	0.3	2,733	99.7	80	0	0.0	449	100.0
2. หญิงตั้งครรภ์ได้รับการทำคลอด/ดูแลหลังคลอด	2,648	0	0.0	2,648	100.0	95	0	0.0	449	100.0
3. เด็กแรกเกิดมีน้ำหนักไม่ต่ำกว่า 2,500 กรัม	2,657	10	0.4	2,647	99.6	93	4	0.9	445	99.1
4. เด็กแรกเกิดได้กินนมแม่อย่างน้อย 4 เดือนแรก	2,264	142	6.3	2,122	93.7	30	13	2.9	436	97.1
5. เด็กต่ำกว่า 1 ปี ได้รับวัคซีนครบ	2,657	5	0.2	2,652	99.8	95	2	0.5	447	99.6
6. เด็กแรกเกิดถึง 5 ปี มีการเจริญเติบโตตามเกณฑ์	18,612	205	1.1	18,407	98.9	80	4	0.9	445	99.1
7. เด็ก 6-15 ปี มีการเจริญเติบโตตามเกณฑ์	33,411	250	0.8	33,161	99.3	90	8	1.8	441	98.2
8. เด็ก 6-12 ปี ได้รับวัคซีนครบ	20,852	5	0.0	20,847	100.0	100	3	0.7	446	99.3
9. ครึ่งเรือนไม่กินเนื้อสัตว์ที่ไม่ทำสุกด้วยความร้อน	61,389	596	1.0	60,793	99.0	90	11	2.5	438	97.6
10. ครึ่งเรือนบริโภคเกลือไอโอดีน	61,389	1,025	1.7	60,364	98.3	80	3	0.7	446	99.3
11. ครึ่งเรือนกินอาหารควบคุม ชย.	61,389	717	1.2	60,672	98.8	77	6	1.3	443	98.7
12. ครึ่งเรือนมีความรู้ในการใช้ยา	61,389	1,769	2.9	59,620	97.1	80	4	0.9	445	99.1
หมวดที่ 2 มีบ้านอาศัย										
13. ครึ่งเรือนที่มีที่อยู่อาศัยคงทน 5 ปี	61,389	915	1.5	60,474	98.5	95	41	9.1	408	90.9
14. ครึ่งเรือนมีและใช้สวมถูกหลักสุขาภิบาล	61,389	193	0.3	61,196	99.7	95	10	2.2	439	97.8
15. ครึ่งเรือนมีน้ำสะอาดบริโภคเพียงพอ	61,389	5,152	8.4	56,237	91.6	95	102	22.7	347	77.3
16. ครึ่งเรือนจัดบ้านเรือนถูกสุขลักษณะ	61,389	2,934	4.8	58,455	95.2	60	9	2.0	440	98.0
17. ครึ่งเรือนไม่ถูกรบกวนฯ	61,389	2,100	3.4	59,289	96.6	95	47	10.5	402	89.5
หมวดที่ 3 ถ้วนทั่ว										
18. เด็ก 2-5 ปี ได้รับการเลี้ยงดู	12,582	301	2.4	12,281	97.6	90	26	5.8	423	94.2
19. เด็กอายุครบเกณฑ์ได้เข้าเรียนภาคบังคับ	20,773	47	0.2	20,726	99.8	100	6	1.3	443	98.7
20. เด็กจบภาคบังคับได้เรียนต่อระดับมัธยมฯ	4,735	100	2.1	4,635	97.9	98	39	8.7	410	91.3
21. เด็กไม่ได้เรียนต่อ ได้รับการฝึกอาชีพ	130	43	33.1	87	66.9	80	19	4.2	430	95.8
22. คน 14-50 ปี อ่านและเขียนภาษาไทยได้	142,300	506	0.4	141,794	99.6	99	35	7.8	414	92.2
23. ครึ่งเรือนได้รับข่าวสารสัปดาห์ละ 3 ครั้ง	61,389	159	0.3	61,230	99.7	95	6	1.3	443	98.7
24. ครึ่งเรือนมีความรู้โรคเอดส์	61,389	1,159	0.7	60,932	99.3	60	4	0.9	445	99.1
หมวดที่ 4 ครอบครัวสุขสบาย										
25. คู่สมรสอายุ 15-44 ปี คุมกำเนิด	35,974	1,414	3.9	34,560	96.1	77	10	2.2	439	97.8
26. ครอบครัวมีความอบอุ่น	61,389	1,339	2.2	60,050	97.8	90	25	5.6	424	94.4
27. ครึ่งเรือนปลอดภัยจากอุบัติเหตุ	61,389	593	1.0	60,796	99.0	100	56	12.5	393	87.5
28. ครึ่งเรือนปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สิน	61,389	227	0.4	61,162	99.6	100	43	9.6	406	90.4

ตารางที่ 2.16 จปฐ. ชัยนาท (ต่อ)

ตัวชี้วัด จปฐ.	จำนวนที่ สำรวจ ทั้งหมด	ผลการสำรวจ (รายตัวชี้วัด)				% ของ เป้า ปี	ผลสำรวจ(449หมู่บ้าน)			
		ไม่ผ่านเกณฑ์		ผ่านเกณฑ์			ไม่บรรลุเป้า		บรรลุเป้า	
		จำนวน	%	จำนวน	%		จำนวน	%	จำนวน	%
ข้อ 29 เกณฑ์คือคนละ 20,000 บาท/ปี										
หมวดที่ 5 รายได้มาก										
29. ครีวเรือนมีรายได้เฉลี่ยคนละไม่ต่ำกว่าเกณฑ์	61,389	24,856	40.5	36,533	59.5	70	294	65.5	155	34.5
หมวดที่ 6 อยากร่วมพัฒนา										
30. ครีวเรือนเป็นสมาชิกกลุ่ม	61,389	8,984	14.6	52,405	85.4	90	187	41.7	262	58.4
31. คนไปใช้สิทธิเลือกตั้ง	186,096	34,571	18.6	151,525	81.4	90	225	50.1	224	49.9
32. ครีวเรือนร่วมกิจกรรมบำรุงรักษาสาธารณสมบัติ	61,389	2,400	3.9	58,989	96.1	95	67	14.9	382	85.1
หมวดที่ 7 พาสู่คุณธรรม										
33. ครีวเรือนปฏิบัติกิจกรรมศาสนาสัปดาห์ละครั้ง	61,389	2,075	3.4	59,314	96.6	90	36	8.0	413	92.0
34. คนในครัวเรือนไม่ติดสุรา	202,402	3,214	1.6	199,188	98.4	90	13	2.9	436	97.1
35. คนในครัวเรือนไม่ติดบุหรี่	202,402	20,064	9.9	182,338	90.1	90	169	37.6	280	62.4
36. ครีวเรือนร่วมกิจกรรมประเพณี ศิลปวัฒนธรรม	61,389	803	1.3	60,586	98.7	90	20	4.5	429	95.6
37. คนสูงอายุ/พิการ ได้รับการดูแล	33,339	628	1.9	32,711	98.1	90	24	5.4	425	94.7
หมวดที่ 8 บำรุงสิ่งแวดล้อม										
38. ครีวเรือนร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	61,389	1,643	2.7	59,746	97.3	90	30	6.7	419	93.3
39. ครีวเรือนร่วมป้องกันและควบคุมสิ่งแวดล้อม	61,389	1,844	3.0	59,545	97.0	90	36	8.0	413	92.0

หมายเหตุ: -หน่วยของจำนวนที่สำรวจขึ้นอยู่กับตัวชี้วัด ถ้าตัวชี้วัดเป็นบุคคล หน่วยจะเป็นจำนวนคน ถ้าเป็นครัวเรือน หน่วยเป็นครัว และถ้าเป็นคู่ หน่วยจะเป็นคู่

- เป้าปี ในที่นี้หมายถึงเป้าหมายของปี 2544

ที่มา: สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท กระทรวงมหาดไทย

ตารางที่ 2.17 ผลิตภัณฑ์จังหวัดชัยนาท ความราคาตลาด จำแนกตามสาขาการผลิต พ.ศ. 2535 - 2540

หน่วย: พันบาท

สาขาการผลิต	2535	2536	2537	2538	2539	2540 ป
เกษตรกรรม	2,632,467	2,242,886	2,835,474	4,112,538	5,179,667	5,684,097
-กสิกรรม	1,935,592	1,510,359	2,051,096	3,351,823	4,081,496	4,668,181
-ปศุสัตว์	418,639	424,470	446,499	353,568	588,835	512,954
-ประมง	42,540	62,758	83,209	83,543	98,526	96,802
-ป่าไม้	72	2,572	0	3,568	3,618	8,667
-บริการทางการเกษตร	143,138	145,195	156,630	201,700	239,947	230,775
-การปรับปรุงที่ดินเกษตร	92,486	97,532	98,040	118,336	167,245	166,718
เหมืองแร่และขุดหิน	17,597	21,089	27,398	30,134	48,796	60,588
อุตสาหกรรม	477,177	608,762	702,795	912,674	914,130	962,870
การก่อสร้าง	1,181,597	1,204,769	2,008,579	2,309,831	2,441,498	2,637,394
การไฟฟ้าและประปา	80,329	86,696	119,747	140,848	151,635	138,119
การคมนาคมและขนส่ง	251,226	278,192	315,370	351,947	403,137	424,772
การค้าส่งและค้าปลีก	2,032,462	2,240,816	2,538,534	2,816,963	2,980,429	3,159,543
การธนาคาร ประกันภัยและ ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์	303,652	402,065	471,137	536,788	647,714	669,558
ที่อยู่อาศัย	493,860	526,553	550,305	583,952	610,012	629,165
การบริหารราชการและ ป้องกันประเทศ	954,759	1,044,536	1,075,378	1,203,190	1,202,007	1,247,910
การบริการ	1,735,002	1,484,699	1,150,149	1,320,191	1,466,579	1,555,245
มูลค่ารวมผลิตภัณฑ์จังหวัด	10,160,128	10,141,063	11,794,866	14,319,056	16,045,604	17,169,261
มูลค่ารวมเฉลี่ยต่อคน	27,989	27,784	32,226	38,805	43,484	46,403
ประชากร (1,000)	363	365	366	369	369	370

หมายเหตุ: "ป" หมายถึง ตัวเลขประมาณการ

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ตารางที่ 2.18 จำนวน อ.บ.ต. ตำบล หมู่บ้าน และหลังคาเรือน ของจังหวัดสระบุรี รายอำเภอ ปี 2542

อำเภอ/กิ่งอำเภอ	อ.บ.ต. (แห่ง)	ตำบล (แห่ง)	หมู่บ้าน (แห่ง)	พื้นที่ (ตร.กม.)	ประชากร (คน)	จำนวนบ้าน (หลังคาเรือน)	ความหนาแน่น (คน/ตร.กม.)
1. อ. เมืองสระบุรี	10	11	77	302	113,684	30,954	377
2. อ. แก่งคอย	12	14	112	801	85,653	25,675	107
3. อ. หนองแค	17	18	181	263	83,566	24,658	318
4. อ. วิหารแดง	5	6	54	204	36,363	8,502	178
5. อ. หนองแซง	9	9	69	87	15,936	3,813	183
6. อ. บ้านหมอ	8	9	79	204	42,509	11,518	209
7. อ. คอนทูด	3	4	28	59	7,504	1,941	128
8. อ.หนองไผ่	4	4	33	88	14,751	3,836	167
9. อ. พุทธบาท	7	9	68	287	75,783	16,323	264
10. อ. เสาไห้	12	12	101	112	28,836	7,681	258
11. อ. มวกเหล็ก	6	6	78	681	49,218	14,735	72
12. อ. วิ่งม่วง	3	3	30	338	21,038	4,927	62
13. เฉลิมพระเกียรติ	6	6	46	150	26,910	7,888	179
รวม	102	111	956	3,576	601,751	162,451	168

หมายเหตุ: ข้อมูล ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2542

ที่มา: "บันทึกนักปกครอง 2543" กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

ตารางที่ 2.19 ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) สระบุรี ปี 2542

ตัวชี้วัด จปฐ.	จำนวนที่ สำรวจ ทั้งหมด	ผลการสำรวจ (รายตัวชี้วัด)				% ของ เป้า ปี	ผลสำรวจ(882หมู่บ้าน)			
		ไม่ผ่านเกณฑ์		ผ่านเกณฑ์			ไม่บรรลุเป้า		บรรลุเป้า	
		จำนวน	%	จำนวน	%		จำนวน	%	จำนวน	%
หมวดที่ 1 สุขภาพดี										
1. หญิงตั้งครรภ์ได้รับการดูแลก่อนคลอด	3,628	13	0.4	3,615	99.6	80	2	0.2	880	99.8
2. หญิงตั้งครรภ์ได้รับการทำคลอด/ดูแลหลังคลอด	3,445	22	0.6	3,423	99.4	95	5	0.6	877	99.4
3. เด็กแรกเกิดมีน้ำหนักไม่ต่ำกว่า 2,500 กรัม	3,467	37	1.1	3,430	98.9	93	26	3.0	856	97.1
4. เด็กแรกเกิดได้กินนมแม่อย่างน้อย 4 เดือนแรก	3,226	378	11.7	2,848	88.3	30	42	4.8	840	95.2
5. เด็กต่ำกว่า 1 ปี ได้รับวัคซีนครบ	3,467	4	0.1	3,463	99.9	95	4	0.5	878	99.6
6. เด็กแรกเกิดถึง 5 ปี มีการเจริญเติบโตตามเกณฑ์	23,493	318	1.4	23,175	98.7	80	5	0.6	877	99.4
7. เด็ก 6-15 ปี มีการเจริญเติบโตตามเกณฑ์	43,343	264	0.6	43,079	99.4	90	7	0.8	875	99.2
8. เด็ก 6-12 ปี ได้รับวัคซีนครบ	28,655	14	0.1	28,641	100.0	100	3	0.3	879	99.7
9. ครั้วเรือนไม่กินเนื้อสัตว์ที่ไม่ทำสุกด้วยความร้อน	66,925	2,027	3.1	64,898	96.9	90	70	7.9	812	92.1
10. ครั้วเรือนบริโภคเกลือไอโอดีน	66,925	2,736	4.1	64,189	95.9	60	4	0.5	878	99.6
11. ครั้วเรือนกินอาหารควบคุม อย.	66,925	1,168	1.8	65,757	98.3	77	32	3.6	850	96.4
12. ครั้วเรือนมีความรู้ในการใช้ยา	66,925	2,764	4.1	64,161	95.9	80	4	0.5	878	99.6
หมวดที่ 2 มีบ้านอาศัย										
13. ครั้วเรือนที่มีที่อยู่อาศัยคงทน 5 ปี	66,925	752	1.1	66,173	98.9	95	59	6.7	823	93.3
14. ครั้วเรือนมีและใช้ส้วมถูกหลักสุขาภิบาล	66,925	248	0.4	66,677	99.6	95	16	1.8	866	98.2
15. ครั้วเรือนมีน้ำสะอาดบริโภคเพียงพอ	66,925	2,708	4.1	64,217	96.0	95	135	15.3	747	84.7
16. ครั้วเรือนจัดบ้านเรือนถูกสุขลักษณะ	66,925	4,219	6.3	62,706	93.7	60	9	1.0	873	99.0
17. ครั้วเรือนไม่ถูกรบกวนฯ	66,925	5,675	8.5	61,250	91.5	95	182	20.6	700	79.4
หมวดที่ 3 ถ้วนทั่ว										
18. เด็ก 2-5 ปี ได้รับการเลี้ยงดู	16,360	308	1.9	16,052	98.1	90	51	5.8	831	94.2
19. เด็กอายุครบเกณฑ์ได้เข้าเรียนภาคบังคับ	28,121	82	0.3	28,039	99.7	100	16	1.8	866	98.2
20. เด็กจบภาคบังคับได้เรียนต่อระดับมัธยมฯ	7,179	191	2.7	6,988	97.3	98	70	7.9	812	92.1
21. เด็กไม่ได้เรียนต่อ ได้รับการฝึกอาชีพ	3,002	75	2.5	2,927	97.5	80	29	3.3	853	96.7
22. คน 14-50 ปี อ่านและเขียนภาษาไทยได้	171,607	492	0.3	171,115	99.7	99	67	7.6	815	92.4
23. ครั้วเรือนได้รับข่าวสารสัปดาห์ละ 3 ครั้ง	66,925	348	0.5	66,577	99.5	95	30	3.4	852	96.6
24. ครั้วเรือนมีความรู้โรคเอดส์	66,925	638	1.0	66,287	99.1	60	5	0.6	877	99.4
หมวดที่ 4 ครอบครัวสุขสบาย										
25. คู่สมรสอายุ 15-44 ปี คุมกำเนิด	42,206	2,017	4.8	40,189	95.2	77	21	2.4	861	97.6
26. ครอบครัวมีความอบอุ่น	66,925	1,363	2.0	65,562	98.0	90	48	5.4	834	94.6
27. ครั้วเรือนปลอดภัยจากอุบัติเหตุ	66,925	641	1.0	66,284	99.0	100	89	10.1	793	89.9
28. ครั้วเรือนปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สิน	66,925	324	0.5	66,601	99.5	100	83	9.4	799	90.6

ตารางที่ 2.19 จบ. สระบุรี (ต่อ)

ตัวชี้วัด จ.ปฐ.	จำนวนที่ สำรวจ ทั้งหมด	ผลการสำรวจ (รายตัวชี้วัด)				% ของ เป้า ปี	ผลสำรวจ(882หมู่บ้าน)			
		ไม่ผ่านเกณฑ์		ผ่านเกณฑ์			ไม่บรรลุเป้า		บรรลุเป้า	
		จำนวน	%	จำนวน	%		จำนวน	%	จำนวน	%
ข้อ 29 เกณฑ์คือคนละ 20,000 บาท/ปี										
หมวดที่ 5 รายได้มาก										
29. ครึ่งเรือนมีรายได้เฉลี่ยคนละไม่ต่ำกว่าเกณฑ์	66,925	20,140	30.1	46,789	69.9	70	391	44.3	491	55.7
หมวดที่ 6 ขยายร่วมพัฒนา										
30. ครึ่งเรือนเป็นสมาชิกกลุ่ม	66,925	13,556	20.3	53,369	79.7	90	451	51.1	431	48.9
31. คนไปใช้สิทธิเลือกตั้ง	199,711	21,025	10.5	178,686	89.5	90	321	36.4	561	63.6
32. ครึ่งเรือนร่วมกิจกรรมบำรุงรักษาสถาบรรณสมบัติ	66,925	3,761	5.6	63,164	94.4	95	174	19.7	708	80.3
หมวดที่ 7 พาสู่คุณธรรม										
33. ครึ่งเรือนปฏิบัติกิจกรรมศาสนาสัปดาห์ละครั้ง	66,925	2,927	4.4	63,998	95.6	90	94	10.7	788	89.3
34. คนในครึ่งเรือนไม่ติดสุรา	226,157	4,336	1.9	221,821	98.1	90	19	2.2	863	97.9
35. คนในครึ่งเรือนไม่ติดบุหรี่	226,157	19,314	8.5	206,843	91.5	90	238	27.0	644	73.0
36. ครึ่งเรือนร่วมกิจกรรมประเพณี ศิลปวัฒนธรรม	66,925	1,182	1.8	65,743	98.2	90	42	4.8	840	95.2
37. คนสูงอายุ/พิการ ได้รับการดูแล	32,850	742	2.3	32,108	97.7	90	37	4.2	845	95.8
หมวดที่ 8 บำรุงสิ่งแวดล้อม										
38. ครึ่งเรือนร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	66,925	2,290	3.4	64,635	96.6	90	93	10.5	789	89.5
39. ครึ่งเรือนร่วมป้องกันและควบคุมสิ่งแวดล้อม	66,925	2,392	3.6	64,533	96.4	90	98	11.1	784	88.9

หมายเหตุ: -หน่วยของจำนวนที่สำรวจขึ้นอยู่กับตัวชี้วัด ถ้าตัวชี้วัดเป็นบุคคล หน่วยจะเป็นจำนวนคน ถ้าเป็นครึ่งเรือน หน่วยเป็นครัว และถ้าเป็นคู่ หน่วยจะเป็นคู่

- เป้าปี ในที่นี้หมายถึงเป้าหมายของปี 2544

ที่มา : สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท กระทรวงมหาดไทย

ตารางที่ 2.20 ผลิตภัณฑ์จังหวัดสระบุรี ตามราคาตลาด จำแนกตามสาขาการผลิต พ.ศ. 2535 - 2540

หน่วย: ล้านบาท

สาขาการผลิต	2535	2536	2537	2538	2539	2540 ปี
เกษตรกรรม	2,118,974	2,171,314	2,588,033	3,262,726	3,876,469	3,738,166
-กสิกรรม	1,215,072	1,021,862	1,356,541	1,619,871	1,972,471	1,882,054
-ปศุสัตว์	653,993	874,841	941,617	1,288,859	1,479,196	1,444,883
-ประมง	11,119	13,258	23,453	56,703	47,374	45,719
-ป่าไม้	0	0	0	0	0	0
-บริการทางการเกษตร	103,186	112,179	116,938	116,280	131,680	123,847
-การแปรรูปสินค้าเกษตร	135,604	149,174	149,484	181,013	245,748	241,663
เหมืองแร่และขุดหิน	5,321,842	6,404,823	7,294,110	6,949,551	8,658,646	9,056,859
อุตสาหกรรม	20,819,087	21,905,128	26,384,878	28,966,158	30,948,554	30,028,644
การก่อสร้าง	792,195	901,017	1,820,627	1,999,879	2,313,307	1,498,288
การไฟฟ้าและประปา	2,216,274	2,609,872	4,330,688	4,916,923	5,401,297	5,250,062
การคมนาคมและขนส่ง	1,403,447	1,642,680	2,206,146	2,785,880	3,167,541	3,421,713
การค้าปลีกและค้าปลีก	3,390,416	3,758,729	4,238,528	4,678,553	5,028,732	5,397,426
การธนาคาร ประกันภัยและ ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์	1,465,232	1,462,802	1,644,190	1,823,732	2,075,927	1,718,634
ที่อยู่อาศัย	837,368	887,494	949,934	1,030,026	1,100,005	1,136,280
การบริหารราชการและ ป้องกันประเทศ	1,174,722	1,311,827	1,402,819	1,634,900	1,768,598	1,832,502
การบริการ	2,488,905	2,700,947	2,852,158	3,245,556	3,831,263	4,006,124
มูลค่ารวมผลิตภัณฑ์จังหวัด	42,028,462	45,756,633	55,712,111	61,293,884	68,170,339	67,084,398
มูลค่ารวมเฉลี่ยต่อคน	81,136	87,656	106,321	115,867	128,623	126,098
ประชากร (1,000)	518	522	524	529	530	532

หมายเหตุ: "ปี" หมายถึงตัวเลขประมาณการ

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ตารางที่ 2.21 จำนวน อ.บ.ค. ตำบล หมู่บ้าน และหลังคาเรือน ของจังหวัดสระแก้ว รายอำเภอ ปี 2542

อำเภอ/กิ่งอำเภอ	อ.บ.ค. (แห่ง)	ตำบล (แห่ง)	หมู่บ้าน (แห่ง)	พื้นที่ (ตร.กม.)	ประชากร (คน)	จำนวนบ้าน (หลังคาเรือน)	ความหนาแน่น (คน/ตร.กม.)
1. อ. เมืองสระแก้ว	8	8	112	1,832	104,479	27,204	57
2. อ. เขาฉกรรจ์	4	4	57	774	56,768	13,346	73
3. อ. คลองหาด	7	7	68	417	34,397	9,100	82
4. อ. คาพระยา	5	5	53	642	52,504	10,773	82
5. กิ่ง อ. โคกสูง	4	4	33	440	25,024	5,535	57
6. อ. วังน้ำเย็น	4	4	50	708	62,127	17,001	88
7. กิ่ง อ. วังสมบูรณ์	3	3	32	240	34,114	9,837	142
8. อ. วัฒนานคร	11	11	109	1,560	77,675	18,875	50
9. อ. อรัญประเทศ	12	13	108	821	81,835	24,229	100
รวม	58	59	622	7,195	528,923	135,900	73

ที่มา: "บันทึกนักปกครอง 2543" กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

ตารางที่ 2.22 ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) สระแก้ว ปี 2542

ตัวชี้วัด จปฐ.	จำนวนที่สำรวจทั้งหมด	ผลการสำรวจ (รายตัวชี้วัด)				% ของเป้า ปี	ผลสำรวจ(607หมู่บ้าน)			
		ไม่ผ่านเกณฑ์		ผ่านเกณฑ์			ไม่บรรลุเป้า		บรรลุเป้า	
		จำนวน	%	จำนวน	%		จำนวน	%	จำนวน	%
หมวดที่ 1 สุขภาพดี										
1. หญิงตั้งครรภ์ได้รับการดูแลก่อนคลอด	6,101	27	0.4	6,074	99.6	80	1	0.2	606	99.8
2. หญิงตั้งครรภ์ได้รับการทำคลอด/ดูแลหลังคลอด	5,701	21	0.4	5,680	99.6	95	6	1.0	601	99.0
3. เด็กแรกเกิดมีน้ำหนักไม่ต่ำกว่า 2,500 กรัม	5,701	85	1.5	5,616	98.5	93	25	4.1	582	95.9
4. เด็กแรกเกิดได้กินนมแม่อย่างน้อย 4 เดือนแรก	4,675	346	7.4	4,329	92.6	30	1	0.2	606	99.8
5. เด็กต่ำกว่า 1 ปี ได้รับวัคซีนครบ	5,701	7	0.1	5,694	99.9	95	3	0.5	604	99.5
6. เด็กแรกเกิดถึง 5 ปี มีการเจริญเติบโตตามเกณฑ์	34,165	1,060	3.1	33,105	96.9	80	6	1.0	601	99.0
7. เด็ก 6-15 ปี มีการเจริญเติบโตตามเกณฑ์	66,872	1,393	2.1	65,479	97.9	90	9	1.5	598	98.5
8. เด็ก 6-12 ปี ได้รับวัคซีนครบ	43,487	12	0.0	43,475	100.0	100	2	0.3	605	99.7
9. ครั้วเรือนไม่กินเนื้อสัตว์ที่ไม่ทำสุกด้วยความร้อน	80,659	4,784	5.9	75,875	94.1	90	81	13.3	526	86.7
10. ครั้วเรือนบริโภคเกลือไอโอดีน	80,659	2,256	2.8	78,403	97.2	60	3	0.5	604	99.5
11. ครั้วเรือนกินอาหารควบคุม อช.	80,659	1,852	2.3	78,807	97.7	77	16	2.6	591	97.4
12. ครั้วเรือนมีความรู้ในการใช้ยา	80,659	4,307	5.3	76,352	94.7	80	4	0.7	603	99.3
หมวดที่ 2 มีบ้านอาศัย										
13. ครั้วเรือนที่มีที่อยู่อาศัยคงทน 5 ปี	80,659	1,424	1.8	79,235	98.2	95	52	###	555	91.4
14. ครั้วเรือนมีและใช้ส้วมถูกหลักสุขาภิบาล	80,659	555	0.7	80,104	99.3	95	16	2.6	591	97.4
15. ครั้วเรือนมีน้ำสะอาดบริโภคเพียงพอ	80,659	6,579	8.6	74,080	91.8	95	193	31.8	414	68.2
16. ครั้วเรือนจัดบ้านเรือนถูกสุขลักษณะ	80,659	8,986	11.1	71,673	88.9	60	11	1.8	596	98.2
17. ครั้วเรือนไม่ถูกรบกวนฯ	80,659	2,227	2.8	78,432	97.2	95	63	10.4	544	89.6
หมวดที่ 3 ถ้วนทั่ว										
18. เด็ก 2-5 ปี ได้รับการเลี้ยงดู	24,108	1,354	5.6	22,754	94.4	90	64	10.5	543	89.5
19. เด็กอายุครบเกณฑ์ได้เข้าเรียนภาคบังคับ	43,441	109	0.3	43,332	99.8	100	9	1.5	598	98.5
20. เด็กจบภาคบังคับได้เรียนต่อระดับมัธยมฯ	9,754	810	8.3	8,944	91.7	98	199	32.8	408	67.2
21. เด็กไม่ได้เรียนต่อ ได้รับการฝึกอาชีพ	1,062	322	30.3	740	69.7	80	87	14.3	520	85.7
22. คน 14-50 ปี อ่านและเขียนภาษาไทยได้	200,908	2,776	1.4	198,132	98.6	99	156	25.7	451	74.3
23. ครั้วเรือนได้รับรู้ข่าวสารสัปดาห์ละ 3 ครั้ง	80,659	419	0.5	80,240	99.5	95	12	2.0	595	98.0
24. ครั้วเรือนมีความรู้โรคเอดส์	80,659	516	0.6	80,143	99.4	60	0	0.0	607	100.0
หมวดที่ 4 ครอบครัวสุขสบาย										
25. คู่สมรสอายุ 15-44 ปี คุมกำเนิด	51,218	3,467	6.8	47,751	93.2	77	10	1.7	597	98.4
26. ครอบครัวมีความอบอุ่น	80,659	4,516	5.6	76,143	94.4	90	79	16.0	528	84.0
27. ครั้วเรือนปลอดภัยจากอุบัติเหตุ	80,659	758	0.9	79,901	99.1	100	109	18.0	498	82.0
28. ครั้วเรือนปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สิน	80,659	513	0.6	80,146	99.4	100	116	19.1	491	80.9

ตารางที่ 2.22 จปฐ. สระแก้ว (ต่อ)

ตัวชี้วัด จปฐ.	จำนวนที่ สำรวจ ทั้งหมด	ผลการสำรวจ (รายตัวชี้วัด)				% ของ เป้า ปี	ผลสำรวจ(807หมู่บ้าน)				
		ไม่ผ่านเกณฑ์		ผ่านเกณฑ์			ไม่บรรลุเป้า		บรรลุเป้า		
		จำนวน	%	จำนวน	%		จำนวน	%	จำนวน	%	
ข้อ 29 เกณฑ์คือคนละ 20,000 บาท/ปี											
หมวดที่ 5 รายได้มาก											
29. ครัวเรือนมีรายได้เฉลี่ยคนละไม่ต่ำกว่าเกณฑ์	80,659	40,286	50.0	40,373	50.1	70	467	76.9	140	23.1	
หมวดที่ 6 อายกร่วมพัฒนา											
30. ครัวเรือนเป็นสมาชิกกลุ่ม	80,659	8,329	10.3	72,330	89.7	90	180	26.4	447	73.6	
31. คนไปใช้สิทธิเลือกตั้ง	211,975	21,550	10.2	190,425	89.8	90	155	25.5	452	74.5	
32. ครัวเรือนร่วมกิจกรรมบำรุงรักษาสาธารณสมบัติ	80,659	3,404	4.2	77,255	95.8	95	107	17.6	500	82.4	
หมวดที่ 7 พาสู่คุณธรรม											
33. ครัวเรือนปฏิบัติกิจกรรมศาสนาสัปดาห์ละครั้ง	80,659	2,977	3.7	77,682	96.3	90	50	8.2	557	91.8	
34. คนในครัวเรือนไม่ติดสุรา	254,263	5,760	2.3	248,503	97.7	90	13	2.1	594	97.9	
35. คนในครัวเรือนไม่ติดบุหรี่	254,263	34,164	13.4	220,099	86.6	90	261	43.0	346	57.0	
36. ครัวเรือนร่วมกิจกรรมประเพณี ศิลปวัฒนธรรม	80,659	1,379	1.7	79,280	98.3	90	11	1.8	596	98.2	
37. คนสูงอายุ/พิการ ได้รับการดูแล	26,352	224	0.9	26,128	99.2	90	8	1.3	599	98.7	
หมวดที่ 8 ป่ารังสิ่งแวดล้อม											
38. ครัวเรือนร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	80,659	2,961	3.7	77,698	96.3	90	51	8.4	556	91.6	
39. ครัวเรือนร่วมป้องกันและควบคุมสิ่งแวดล้อม	80,659	2,584	3.2	78,075	96.8	90	43	7.1	564	92.9	

หมายเหตุ: -หน่วยของจำนวนที่สำรวจขึ้นอยู่กับตัวชี้วัด ถ้าตัวชี้วัดเป็นบุคคล หน่วยจะเป็นจำนวนคน ถ้าเป็นครีวเรือน หน่วยเป็นครีว และถ้าเป็นคู่ หน่วยจะเป็นคู่

- เป้าปี ในที่นี้หมายถึงเป้าหมายของปี 2544

ที่มา : สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท กระทรวงมหาดไทย

ตารางที่ 2.23 ผลิตภัณฑ์จังหวัดสระแก้ว ตามราคาตลาด จำแนกตามสาขาการผลิต พ.ศ. 2535 - 2540

หน่วย: พันบาท

สาขาการผลิต	2535	2536	2537	2538	2539	2540 ปี
เกษตรกรรม	0	0	2,583,452	4,074,718	4,403,308	4,678,972
-กสิกรรม	0	0	1,703,095	3,076,772	3,354,814	3,553,385
-ปศุสัตว์	0	0	526,670	518,486	449,484	526,727
-ประมง	0	0	5,148	11,480	54,780	52,820
-ป่าไม้	0	0	79	0	53	118
-บริการทางการเกษตร	0	0	199,784	250,775	260,026	277,357
-การแปรรูปสินค้าเกษตร	0	0	148,676	217,205	284,151	268,565
เหมืองแร่และขุดหิน			7,258	6,750	8,484	8,724
อุตสาหกรรม	0	0	460,384	492,167	747,692	796,065
การก่อสร้าง	0	0	568,759	1,117,388	1,673,891	1,203,912
การไฟฟ้าและประปา	0	0	83,487	98,870	108,529	106,596
การคมนาคมและขนส่ง	0	0	439,657	469,851	521,974	514,492
การค้าส่งและค้าปลีก	0	0	2,584,921	3,271,507	3,977,471	4,636,046
การธนาคาร ประกันภัยและ	0	0	239,376	355,764	459,489	423,877
ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์						
ที่อยู่อาศัย	0	0	846,221	903,198	950,032	947,877
การบริหารราชการและ	0	0	457,865	888,657	985,524	972,109
ป้องกันประเทศ						
การบริการ	0	0	1,357,551	1,357,886	1,669,137	1,864,007
มูลค่ารวมผลิตภัณฑ์จังหวัด	0	0	9,437,931	13,036,756	15,505,531	16,149,677
มูลค่ารวมเฉลี่ยต่อคน	0	0	24,076	32,838	38,571	39,680
ประชากร (1,000)	0	0	392	397	402	407

หมายเหตุ: "ปี" หมายถึงตัวเลขประมาณการ

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ตารางที่ 2.24 จำนวน อ.บ.ต. ตำบล หมู่บ้าน และหลังคาเรือน ของจังหวัดกาญจนบุรี รายอำเภอ ปี 2542

อำเภอ/กิ่งอำเภอ	อ.บ.ต. (แห่ง)	ตำบล (แห่ง)	หมู่บ้าน (แห่ง)	พื้นที่ (ตร.กม.)	ประชากร (คน)	จำนวนบ้าน (หลังคาเรือน)	ความหนาแน่น (คน/ตร.กม.)
1. อ. เมืองกาญจนบุรี	11	13	98	1,236	157,856	46,003	128
2. อ. ค่ายมะขามเตี้ย	4	4	38	807	31,219	8,064	38
3. อ. ไทรโยค	7	7	53	2,728	42,617	12,851	15
4. อ. บ่อพลอย	6	6	74	967	53,315	13,005	55
5. อ. หนองปรือ	3	3	39	502	27,393	7,322	54
6. อ. ศรีสวัสดิ์	6	6	33	3,296	20,924	5,877	6
7. อ. ท่ามะกา	16	17	150	340	137,745	32,328	405
8. อ. ท่าม่วง	13	13	107	611	102,596	29,038	168
9. อ. ทองผาภูมิ	7	7	44	3,655	42,629	16,331	11
10. อ. สังขละบุรี	3	3	20	3,349	24,507	8,115	7
11. อ. พนมทวน	8	8	89	536	53,147	12,526	99
12. อ. ห้วยกระเจา	4	4	66	622	31,776	7,499	51
13. อ. เกลาขวัญ	7	7	72	831	53,474	12,871	64
รวม	95	98	883	19,480	779,198	211,830	40

หมายเหตุ: ข้อมูล ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2542

ที่มา: "บันทึกนักปกครอง 2543" กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

ตารางที่ 2.25 ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) กาญจนบุรี ปี 2542

ตัวชี้วัด จปฐ.	จำนวนที่ สำรวจ ทั้งหมด	ผลการสำรวจ (รายตัวชี้วัด)				% ของ เป้า ปี	ผลสำรวจ(819หมู่บ้าน)			
		ไม่ผ่านเกณฑ์		ผ่านเกณฑ์			ไม่บรรลุเป้า		บรรลุเป้า	
		จำนวน	%	จำนวน	%		จำนวน	%	จำนวน	%
หมวดที่ 1 สุขภาพดี										
1. หญิงตั้งครรภ์ได้รับการดูแลก่อนคลอด	7,103	23	0.3	7,080	99.7	80	4	0.5	815	99.5
2. หญิงตั้งครรภ์ได้รับการทำคลอด/ดูแลหลังคลอด	6,446	38	0.6	6,408	99.4	95	16	2.0	803	98.1
3. เด็กแรกเกิดมีน้ำหนักไม่ต่ำกว่า 2,500 กรัม	6,448	99	1.5	6,349	98.4	93	42	5.1	777	94.9
4. เด็กแรกเกิดได้กินนมแม่อย่างน้อย 4 เดือนแรก	5,049	1,243	24.6	3,806	75.4	30	133	16.2	686	83.8
5. เด็กต่ำกว่า 1 ปี ได้รับวัคซีนครบ	6,448	18	0.3	6,430	99.7	95	11	1.3	808	98.7
6. เด็กแรกเกิดถึง 5 ปี มีการเจริญเติบโตตามเกณฑ์	43,035	1,030	2.4	42,005	97.6	80	6	0.7	813	99.3
7. เด็ก 6-15 ปี มีการเจริญเติบโตตามเกณฑ์	84,390	1,198	1.4	83,192	98.6	90	14	1.7	805	98.3
8. เด็ก 6-12 ปี ได้รับวัคซีนครบ	56,485	270	0.5	56,215	99.5	100	16	2.0	803	98.1
9. ครึ่งเรือนไม่กินเนื้อสัตว์ที่ไม่ทำสุกด้วยความร้อน	102,818	2,320	2.3	100,498	97.7	90	39	4.8	780	95.2
10. ครึ่งเรือนบริโภคเกลือไอโอดีน	102,818	5,367	5.2	97,451	94.8	60	8	1.0	811	99.0
11. ครึ่งเรือนกินอาหารควบคุม ชย.	102,818	4,666	4.5	98,152	95.5	77	46	5.6	773	94.4
12. ครึ่งเรือนมีความรู้ในการใช้ยา	102,818	8,913	8.7	93,905	91.3	80	21	2.6	798	97.4
หมวดที่ 2 มีบ้านอาศัย										
13. ครึ่งเรือนที่มีที่อยู่อาศัยคงทน 5 ปี	102,818	2,413	2.4	100,405	97.7	95	105	12.8	714	87.2
14. ครึ่งเรือนมีและใช้ส้วมถูกหลักสุขาภิบาล	102,818	1,516	1.5	101,302	98.5	95	55	6.7	764	93.3
15. ครึ่งเรือนมีน้ำสะอาดบริโภคเพียงพอ	102,818	11,854	11.5	90,964	88.5	95	255	31.1	664	68.9
16. ครึ่งเรือนจัดบ้านเรือนถูกสุขลักษณะ	102,818	9,630	9.4	93,188	90.6	60	30	3.7	789	96.3
17. ครึ่งเรือนไม่ถูกรบกวนฯ	102,818	4,832	4.7	97,986	95.3	95	122	14.9	697	85.1
หมวดที่ 3 ถิ่นทั่ว										
18. เด็ก 2-5 ปี ได้รับการเลี้ยงดู	29,042	1,794	6.2	27,248	93.8	90	127	15.5	692	84.5
19. เด็กอายุครบเกณฑ์ได้เข้าเรียนภาคบังคับ	56,194	413	0.7	55,781	99.3	100	32	3.9	787	96.1
20. เด็กจบภาคบังคับได้เรียนต่อระดับมัธยมฯ	11,896	1,136	9.6	10,760	90.5	98	268	32.7	551	67.3
21. เด็กไม่ได้เรียนต่อ ได้รับการฝึกอาชีพ	3,274	554	16.9	2,720	83.1	80	137	16.7	682	83.3
22. คน 14-50 ปี อ่านและเขียนภาษาไทยได้	272,522	5,637	2.1	266,885	97.9	99	277	33.8	542	66.2
23. ครึ่งเรือนได้รับรู้ข่าวสารสัปดาห์ละ 3 ครั้ง	120,818	1,625	1.6	101,193	98.4	95	65	7.9	754	92.1
24. ครึ่งเรือนมีความรู้โรคเอดส์	102,818	2,122	2.1	100,696	97.9	60	8	1.0	811	99.0
หมวดที่ 4 ครอบครัวสุขสบาย										
25. คู่สมรสอายุ 15-44 ปี คุมกำเนิด	69,805	5,506	7.9	64,299	92.1	77	33	4.0	786	96.0
26. ครอบครัวมีความอบอุ่น	102,818	3,608	3.5	99,210	96.5	90	80	9.8	739	90.2
27. ครึ่งเรือนปลอดภัยจากอุบัติเหตุ	102,818	1,729	1.7	101,089	98.3	100	206	25.2	613	74.9
28. ครึ่งเรือนปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สิน	102,818	587	0.6	102,231	99.4	100	131	16.0	688	84.0

ตารางที่ 2.25 จปฐ. กาญจนบุรี (ต่อ)

ตัวชี้วัด จปฐ.	จำนวนที่ สำรวจ ทั้งหมด	ผลการสำรวจ (รายตัวชี้วัด)				% ของ เป้า ปี	ผลสำรวจ(819หมู่บ้าน)			
		ไม่ผ่านเกณฑ์		ผ่านเกณฑ์			ไม่บรรลุเป้า		บรรลุเป้า	
		จำนวน	%	จำนวน	%		จำนวน	%	จำนวน	%
ข้อ 29 เกณฑ์คือคนละ 20,000 บาท/ปี										
หมวดที่ 5 รายได้มาก										
29. ครัวเรือนมีรายได้เฉลี่ยคนละไม่ต่ำกว่าเกณฑ์	102,818	36,924	35.9	65,894	64.1	70	479	58.5	340	41.5
หมวดที่ 6 อยากร่วมพัฒนา										
30. ครัวเรือนเป็นสมาชิกกลุ่ม	102,818	22,262	21.7	80,556	78.4	90	402	49.1	417	50.9
31. คนไปใช้สิทธิเลือกตั้ง	298,537	40,696	13.6	257,841	86.4	90	371	45.3	448	54.7
32. ครัวเรือนร่วมกิจกรรมบำรุงรักษาสาธารณสมบัติ	102,818	5,245	5.1	97,573	94.9	95	171	20.9	648	79.1
หมวดที่ 7 พาสู่คุณธรรม										
33. ครัวเรือนปฏิบัติกิจกรรมศาสนาสัปดาห์ละครั้ง	102,818	5,479	5.3	97,339	94.7	90	126	15.4	693	84.6
34. คนในครัวเรือนไม่ติดสุรา	350,292	11,118	3.2	339,174	96.8	90	34	4.2	785	95.9
35. คนในครัวเรือนไม่ติดบุหรี่	350,292	43,759	12.5	306,533	87.5	90	401	49.0	418	51.0
36. ครัวเรือนร่วมกิจกรรมประเพณี ศิลปวัฒนธรรม	102,818	2,533	2.5	100,285	97.5	90	45	5.5	774	94.5
37. คนสูงอายุ/พิการ ได้รับการดูแล	40,718	1,175	2.9	39,543	97.1	90	17	2.1	802	97.9
หมวดที่ 8 บำรุงสิ่งแวดล้อม										
38. ครัวเรือนร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	102,818	5,723	5.6	97,095	94.4	90	117	14.3	702	85.7
39. ครัวเรือนร่วมป้องกันและควบคุมสิ่งแวดล้อม	102,818	5,011	4.9	97,807	95.1	90	101	12.3	718	87.7

หมายเหตุ: -หน่วยของจำนวนที่สำรวจขึ้นอยู่กับตัวชี้วัด ถ้าตัวชี้วัดเป็นบุคคล หน่วยจะเป็นจำนวนคน ถ้าเป็นครึ่งเรือน หน่วยเป็นครัว และถ้าเป็นคู่ หน่วยจะเป็นคู่

- เป้าปี ในที่นี้หมายถึงเป้าหมายของปี 2544

ที่มา: สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท กระทรวงมหาดไทย

ตารางที่ 2.26 ผลิตภัณฑ์จังหวัดกาญจนบุรี ตามราคาตลาด จำแนกตามสาขาการผลิต พ.ศ. 2535 - 2540

หน่วย: พันบาท

สาขาการผลิต	2535	2536	2537	2538	2539	2540ป
เกษตรกรรม	6,555,479	5,081,061	5,838,688	6,591,282	7,782,626	7,578,662
-กสิกรรม	4,188,489	3,076,977	4,097,661	4,627,043	5,465,363	6,169,927
-ปศุสัตว์	498,202	472,803	392,333	578,312	662,853	578,826
-ประมง	52,182	72,466	116,590	113,267	122,589	114,168
-ป่าไม้	1,301,863	964,532	703,852	651,740	783,749	0
-บริการทางการเกษตร	231,695	204,562	233,276	233,889	249,886	231,659
-การแปรรูปสินค้าเกษตร	283,048	289,721	294,976	387,031	498,186	484,082
เหมืองแร่และขุดหิน	669,968	764,041	889,422	1,037,343	1,483,310	1,589,101
อุตสาหกรรม	5,530,659	4,754,187	5,953,419	6,801,613	7,805,197	8,506,770
การก่อสร้าง	1,675,848	2,134,145	2,731,059	3,501,057	3,298,904	2,948,563
การไฟฟ้าและประปา	792,840	910,821	845,759	1,038,881	1,001,692	987,048
การคมนาคมและขนส่ง	2,999,934	3,162,035	3,712,398	3,972,324	3,934,752	4,601,249
การค้าส่งและค้าปลีก	5,271,495	5,880,921	6,761,595	7,636,532	8,196,552	8,842,515
การธนาคาร ประกันภัยและ ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์	797,541	991,400	1,070,134	1,264,201	1,403,136	1,457,621
ที่อยู่อาศัย	1,066,571	1,128,576	1,235,943	1,329,451	1,410,824	1,486,355
การบริหารราชการและ ป้องกันประเทศ	1,535,845	1,718,607	1,839,663	2,162,687	2,276,884	2,355,731
การบริการ	2,513,815	2,704,235	2,857,711	4,082,561	4,112,694	4,128,695
มูลค่ารวมผลิตภัณฑ์จังหวัด	29,409,995	29,230,029	33,735,791	39,417,932	42,706,571	44,482,310
มูลค่ารวมเฉลี่ยต่อคน	44,901	44,221	50,503	58,484	62,804	64,938
ประชากร (1,000)	655	661	668	671	680	685

หมายเหตุ: "ป" หมายถึงตัวเลขประมาณการ

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ตารางที่ 2.27 จำนวนหมู่บ้านจำแนกตามจำนวนประชากร

ช่วงประชากร (คน)	จำนวนหมู่บ้าน				
	ชัยนาท	สระบุรี	สระแก้ว	กาญจนบุรี	รวม
1501 - 1700	-	-	2	-	2
1301 - 1500	-	-	1	1	2
1101 - 1300	-	-	3	1	4
901 - 1100	-	1	1	1	3
701 - 900	2	3	1	4	10
501 - 700	2	8	2	3	15
301 - 500	6	3	7	5	21
101 - 300	5	1	3	1	10
น้อยกว่า 101	-	1	-	-	1
รวม	15	17	20	16	68
จำนวนประชากร(คน)	6,369	9,540	15,084	10,329	41,322
ประชากรต่อหมู่บ้าน	425	561	754	646	608

ตารางที่ 2.28 จำนวนหมู่บ้านจำแนกตามจำนวนของครัวเรือน

ช่วงครัวเรือน (ครัวเรือน)	จำนวนหมู่บ้าน				
	ชัยนาท	สระบุรี	สระแก้ว	กาญจนบุรี	รวม
451 - 500	-	-	1	-	1
401 - 450	-	-	-	-	-
351 - 400	-	-	-	-	-
301 - 350	-	-	1	1	2
251 - 300	-	-	3	-	3
201 - 250	-	1	3	2	6
151 - 200	-	5	-	4	9
101 - 150	5	6	3	4	18
51 - 100	9	4	8	5	26
น้อยกว่า 51	1	1	1	-	3
รวม	15	17	20	16	68
รวมจำนวนครัวเรือน	1,373	2,264	3,351	2,373	9,361
ครัวเรือนต่อหมู่บ้าน	91	133	168	148	138
สมาชิกต่อครัวเรือน	4.64	4.21	4.50	4.35	4.41

ตารางที่ 2.29 จำนวนเด็กทารกแรกเกิด

จังหวัด	จำนวนเด็กทารกแรกเกิด		อัตราการเกิดต่อประชากรพันคน
	คน	หมู่บ้าน	
ชัยนาท	57	12	8.95
สระบุรี	69	13	7.23
สระแก้ว	87	12	5.77
กาญจนบุรี	91	13	8.81
รวม	304	50	7.36

หมายเหตุ: จำนวนเด็กแรกเกิดที่อายุไม่ถึง 1 ขวบ ณ วันที่สำรวจ อาจมีจำนวนน้อยกว่าที่เป็นจริงเพราะผู้ใหญ่วินิจฉัยส่วนใหญ่ที่แจ้งจำนวนให้คณะผู้วิจัยบอกว่าลูกบ้านที่ไปคลอดโรงพยาบาลจะไม่มาแจ้งให้ผู้ใหญ่วินิจฉัยทราบ จำนวนหมู่บ้านที่มีเด็กแรกเกิดจึงมีเพียง 50 หมู่บ้าน จากจำนวนหมู่บ้านที่สำรวจทั้งสิ้น 68 หมู่บ้าน

ตารางที่ 2.30 จำนวนเด็กทารกแรกเกิดที่เสียชีวิตก่อนอายุครบ 1 ขวบ

จังหวัด	จำนวนทารกแรกเกิดที่เสียชีวิต		อัตราการตายของทารกแรกเกิดต่อทารกแรกเกิดพันคน
	คน	หมู่บ้าน	
ชัยนาท	0	0	0
สระบุรี	0	0	0
สระแก้ว	4	2	45.97
กาญจนบุรี	0	0	0
รวม	4	2	45.97

หมายเหตุ: จำนวนที่แสดงอาจน้อยกว่าความเป็นจริงเพราะครัวเรือนที่ไปคลอดที่โรงพยาบาลอาจไม่ได้แจ้งการตายให้ผู้ใหญ่วินิจฉัยทราบ

ตารางที่ 2.31 จำนวนคนเสียชีวิตในหมู่บ้านในปีที่ผ่านมา

จังหวัด	จำนวนคนเสียชีวิต		อัตราการตายต่อประชากรหนึ่งพันคน
	คน	หมู่บ้าน	
ชัยนาท	35	12	5.49
สระบุรี	60	16	6.29
สระแก้ว	88	19	5.83
กาญจนบุรี	51	15	4.94
รวม	234	62	5.66

ตารางที่ 2.32 จำนวนเด็กที่ไม่ได้เข้าโรงเรียนเพื่อเรียนประถมศึกษาภาคบังคับ

จังหวัด	จำนวนเด็กที่ไม่ได้เรียน	
	คน	หมู่บ้าน
ชัยนาท	8	2
สระบุรี	6	3
สระแก้ว	5	1
กาญจนบุรี	3	2
รวม	22	8

หมายเหตุ: เด็กที่ไม่ได้เรียนหนังสือส่วนใหญ่เป็นเด็กพิการ

ตารางที่ 2.33 จำนวนหมู่บ้านจำแนกตามระยะห่างจากอำเภอ

ระยะห่างจากอำเภอ (กิโลเมตร)	ชัยนาท	สระบุรี	สระแก้ว	กาญจนบุรี	รวม
81 - 90	-	-	-	1	1
71 - 80	-	-	-	2	2
61 - 70	-	-	-	2	2
51 - 60	-	-	-	-	-
41 - 50	-	1	-	-	1
31 - 40	1	3	1	3	8
21 - 30	5	10	4	4	23
11 - 20	6	3	2	4	15
1 - 10	3	-	13	-	16
รวม	15	17	20	16	68
ระยะทางเฉลี่ย	18.93	27.06	10.80	41.31	23.84

ตารางที่ 2.34 จำนวนหมู่บ้านจำแนกตามเวลาที่ใช้ในการเดินทางไปอำเภอ

ระยะเวลาที่ใช้ (นาที)	ชัยนาท	สระบุรี	สระแก้ว	กาญจนบุรี	รวม
141 - 150	-	-	-	1	1
131 - 140	-	-	-	-	-
121 - 130	-	-	-	-	-
111 - 120	-	2	-	3	5
101 - 110	-	-	-	-	-
91 - 100	-	-	-	-	-
81 - 90	-	-	1	2	3
71 - 80	-	-	-	-	-
61 - 70	-	-	-	-	-
51 - 60	5	4	3	2	14
41 - 50	-	1	1	1	3
31 - 40	-	1	-	1	2
21 - 30	6	8	2	6	22
11 - 20	3	1	7	-	11
1 - 10	1	-	6	-	7
รวม	15	17	20	16	68
เวลาเดินทางเฉลี่ย (นาที)	36	48	28	67	44
อัตราความเร็ว (ก.ม./ชม.)	31.55	33.82	23.14	37.00	32.50

หมายเหตุ: เวลาเดินทางที่สูงไม่ได้หมายความว่าระยะทางไกลเสมอไป เพราะบางท้องที่แม้ระยะทางไม่มากนักแต่ประชาชนต้องใช้รถโดยสารประจำทางซึ่งมักจะแวะคอยผู้โดยสารตลอดทางเพื่อพยายามให้มีผู้โดยสารเต็มคันรถ